FRANCOIS MAURIAC

PREFAŢA

N-am intenţionat să dau în Sfârşitul nopţii o continuare *la* Therese Desqueyroux[1]*, ci portretul unei femei la apusul vieţii, pe care am mai zugrăvit-o odată în timpul tinereţii sale criminale. Nu e deloc necesar s-o fi cunoscut pe prima Therese, pentru a manifesta interes pentru cea a cărei ultimă dragoste o povestesc aici.*

De zece ani, de când, obosită de a trăi în mine, cerea să moară, doream ca moartea să-i fie creştinească; de aceea intitulasem cartea, pe care n-o scrisesem încă, Sfârşitul nopţii, *fără să ştiu cum se va sfârşi această noapte: opera terminată risipeşte, în parte, speranţa inclusă în titlu.*

Cititorului, care doreşte pe bună dreptate ca orice operă literară să marcheze etapele unei ascensiuni spirituale şi care se va mira poate de această coborâre în infern, unde îl port iarăşi cu mine, vreau să-i reamintesc că eroina aparţine unei perioade a vieţii mele de mult trecute, şi că e martorul unei nelinişti depăşite,

De altfel, deşi scrisesem aceste pagini fără altă intenţie decât aceea de a pune în lumină chipul chinuit al Theresei, astăzi ştiu ce înseamnă de pentru mine şi mai ales ceea ce m-au ajutat să descopăr: puterea cu care sunt înzestrate fiinţele cele mai împovărate de fatalitate, puterea aceea de a spune nu *legii care le striveşte. Când Therese, cu o mână şovăitoare, îşi dă la o parte părul de pe fruntea răvăşită, pentru ca băiatul care o adoră să se înspwimânte şi să se îndepărteze de ea, gestul dă semnificaţie întregii cărţi. La fiecare întâlnire, nefericita îl reia, neîncetând să se împotrivească forţei care i-a fost dată, pentru a otrăvi şi a corupe. Dar ea face parte din acea categorie de fiinţe (o imensă familie!), care nu vor ieşi din noapte, decât ieşind din viaţă. Cu o singură condiţie, să nu se împace cu ideea nopţii.*

De ce am întrerupt această povestire puţin înainte ca Therese să fie iertată, îngăduindu-i-se astfel împăcarea cerească? Adevărul este că aceste pagini consolatoare au fost scrise şi apoi rupte ’
nu VEDEAM preotul indicat să primească spovedania Theresei. La Roma, am dat peste acest preot, şi astăzi ştiu (poate că odată am să scriu despre lucrul acesta) cum a intrat Therese în lumina morţii.

---

1 **Vezi „Biblioteca pentru toţi" nr. 396 (1967).**

Sfârşitul nopţii

Roma, Bobotează, 1935

— Ieşi astă-seară, Anna?

Cu capul înălţat, Therese, îşi privea slujnica. Costumul-taior pe care i-l dăruise era prea strâmt pentru trupul tânăr şi împlinit al fetei. Anna stătea în picioare în faţa stăpânei.

— Auzi ploaia, fetiţo? Ce-ai să faci afară?

Ar fi vrut s-o reţină, să asculte clinchetul familiar ar farfuriilor mutate dintr-un loc în altul şi cântecul acela de neînţeles al cărui refren alsaciana îl fredona la nesfârşit. În celelalte seri, până la orele zece, Therese se simţea în siguranţă, învăluită de rumoarea aceea pe care o face o fiinţă vie, când este tânără. În primele luni, Anna locuise în apaihament, într-o cămăruţă liberă. Iar noaptea, stăpână-sa auzea suspine, vorbe nedesluşite de copil care visează, uneori câte un mârâit animalic. Şi chiar când tânăra fată dormea somnul cel mai adânc, Therese îi simţea prezenţa, de parcă ar fi auzit cum circulă sângele prin trupul întins dincolo de perete. Nu era singură; bătăile proprie-i inimi n-o mai înspăimântau.

Sâmbătă seara slujnica ieşea în oraş; Therese rămânea cu ochii deschişi în beznă, ştiind că somnul nu avea s-o cuprindă înainte de înapoierea fetişcanei care, uneori, nu se întorcea decât în zori. Cu toate că niciodată nu i se ceruse socoteală de nimic, într-o bună zi Anna şi-a cărat lucrurile la etajul servitorilor: „ca să hoinărească mai în voie, pricepeţi!“ a zis portăreasa.

Therese a trebuit să se mulţumească cu puţina mângâiere pe care i-o aducea prezenţa Annei până la orele zece. Când fetişcana venea să-i spună bună seara şi să primească dispoziţii pentru ziua următoare, stăpâna se străduia să prelungească discuţia; o întreba despre familia ei: „Avea vreo ştire de la maică-sa?“, dar mai totdeauna fata îi răspundea prin fraze scurte, ca un copil pe care cei

mari îl obosesc şi care se grăbeşte să meargă la joacă. Nicio duşmănie, de altfel; ba chiar o pornire afectuoasă. Ceea ce predomina totuşi era acea nepăsare a tinerilor faţă de bunăvoinţa vârstnicilor pe care nu-i pot iubi. Therese dădea târcoale acestui univers ferecat: o ţărancă, o slujnică, pe care o păstra ca pe o bucăţică de pâine neagră în temniţa el, neavând de ales între tânăra fată şi altă fiinţă omenească. De obicei nu stăruia;
şi după ce Anna îi spunea: „îi doresc noapte bună doamnei. Doamna nu mai doreşte nimic?“ Therese se ghemuia în colţul ei aşteptând, ca întotdeauna, cu inima strânsă zgomotul uşii închise.

în această sâmbătă, însă, deşi nu se făcuse ora nouă, Anna părea că se pregăteşte de plecare, cocoţată pe tocurile înalte cu picioarele cam groase, strânse ca într-un corset în pantofii din imitaţie de şopârlă.

— Nu ţi-e teamă de ploaie, fetiţo?

— O! până la metrou, nu-i mult de mers…

— O să-ţi uzi taiorul.

— N-o să stăm pe stradă. Ne ducem la cinema…

— „Ne ducem” — cine?

Ea-i răspunse cu un aer îndărătnic:

— Câţiva prieteni… şi se şi repezi la uşă. Therese o strigă:

— Şi dacă te-aş ruga să rămâi, astă-seară? Nu mă simt prea bine…

îşi asculta, uluită, răsunetul propriilor cuvinte.
Vorbea oare ea? Slujnica bombăni:

— Bine! dacă-i aşa… dar Therese se şi răzgândise:

— Nu, simt că mi-i mai bine… Du-te şi te distrează, fetiţo.

— Doamna doreşte să-i încălzesc laptele?

— Nu, nu. N-am nevoie de nimic. Hai, du-te.

— Doriţi să aprind focul?

Therese îi răspunse că o să-l aprindă singură, dacă i-o fi frig. Se abţinu s-o împingă pe fată de umeri; de data aceasta, zgomotul uşii închise nu numai că nu-i făcu rău, dar îi dădu un sentiment de uşurare. Se privi în oglindă şi

rosti cu glas tare: „Ce-i cu tine, Therese?“ Ce se petrecea, oare cu ea? Se umilise astă-seară mai mult decât oricând? Gândul că-şi va petrece de una singură o seară şi o noapte întreagă o făcuse să se agaţe, aşa cum. Proceda întotdeauna, de prima fiinţă răsărită în cale. Să nu fie singură, să aibă cu cine schimba o vorbă, să audă respiraţia unui om tânăr… Atât şi nimic mai mult; dar nici acest lucru nu mai era posibil. Şi, ca întotdeauna, un val de ură urcă din străfundul fiinţei sale: „proasta asta o să-şi frângă repede gâtul şi până la urmă o să facă trotuarul…”

Theresei îi fu ruşine de sentimentul care o stăpânea, îşi scutură capul. Va aprinde focul… Nu pentru că seara de octombrie ar fi fost rece; dar, vorba ceea, focul îţi ţine tovărăşie. Va lua o carte…

cum de nu se gândise să-şi facă rost în timpul după-amiezii de un roman poliţist? Nu suporta nicio altă lectură în afara romanelor poliţiste.

Când era tânără încerca să se regăsească în cărţi şi sublinia cu creionul unele pasaje. Acum nu mai aştepta nimic de la confruntarea cu personajele născocite: toate dispăreau, se pierdeau în propria ei strălucire.

Astă-seară deschise totuşi cu mâna tremurândă biblioteca eu geamuri — aceeaşi care îi mobilase pe vremuri camera ei de fată, la Argelouse, în timpul nevinovăţiei, şi tot aceeaşi care o asistase în zilele când. Proaspăt măritată, starea bărbatului său îi obliga să locuiască în camere separate.

Therese îşi aminteşte cum, timp de câteva zile, ascunsese pacheţelul cu droguri în dosul volumelor

Istoria Consulatului şi a Imperiului… Această mobilă veche şi onestă, tăinuitoare de otravă, complicea crimei sale, martora crimei sale… Cum de-a putut, oare, parcurge un drum atât de lung, de la ferma din Argelouse până la etajul al treilea al casei bătrâneşti de pe strada du Bac? Therese şovăie o clipă, ia cartea, o pune jos, închide biblioteca, se apropie de oglindă.

Îi cade părul ca la bărbaţi; da, are o frunte cheală de om

bătrân: „o frunte de gânditor“, rosteşte ea cu glasul şoptit. Dar acesta e singurul semn vizibil de bătrâneţe:\, Când îmi pun pălăria arăt întocmai ca mai înainte. Încă de la douăzeci de ani mi se spunea că n-am vârstă..."

Cele două cute care-i porneau de la nasul prea mic spre colţul buzelor, păreau să fie doar cu puţin mai accentuate decât pe vremuri. Ce-ar fi să iasă-n oraş... La cinema? Nu, ar costa-o prea scump, nu s-ar putea abţine ca apoi să nu bea un păhărel din cafenea în cafenea... începea să facă mici datorii. În Landă treburile mergeau din ce în ce mai prost. Era pentru prima oară când moşia nu mai aducea beneficii. Bărbatul său îi scrisese patru pagini referitoare la acest lucru:
stâlpii de mână nu mai au căutare; englezii îi refuză. Totuşi răririle trebuie făcute pentru că pinii încep să se resimtă. Aceste răriri care altădată produceau, acum costă scump. Preţurile răşinii n-au fost niciodată atât de’ scăzute... încerca să vândă pinii, dar negustorii îi ofereau preţuri derizorii.

Therese îşi păstrase totuşi obiceiurile de altădată; nu putea ieşi în oraş fără să arunce banii ca pe un lest, pentru a se înălţa puţin deasupra acestui vid, pentru a realiza, dacă nu plăcerea, cel puţin ameţeala, abrutizarea. De altfel nu mai avea forţa fizică de a rătăci singură pe străzi.
Cinematograful nu o ajutase niciodată cu nimic, semiîntunericul din sală provocându-i o plictiseală căreia nu putea să-i reziste. Cea mai neînsemnată fiinţă vie căreia, la cafenea, îi urmărea gesturile şi mişcăi’ile o interesa mai mult decât imaginile de pe ecran. Dar ea nu mai avea curajul să se desfete spionându-i pe alţii, pentru că nicăieri nu trecea neobservată. Zadarnic se îmbrăca în culori şterse, zadarnic îşi căuta un loc ferit: în înfăţişarea ei era ceva, nici ea nu ştia ce, care atrăgea atenţia. Sau poate îşi închipuia doar? Oare din pricina chipului neliniştit, a gui’ii acesteia strânse?

în ţinuta sa, pe care o credea corectă şi chiar sobră, stăruia acea vagă dezordine, acea uşoară extravaganţă, a

femeilor care încep să îmbătrînească şi care nu mai au pe nimeni care să le dea sfaturi. În copilărie, Therese se distra adesea pe se putea abţine să nu strice pălăriile care i se seama mătuşii Clara, pentru că fata bătrână nu cumpărau, modificându-le după gustul eî. Dar iată că acum Therese se lăsa pradă aceleiaşi manii şi orice-şi punea pe ea, căpăta, fără voia ei, un aspect bizar. Poate că mai târziu va deveni şi ea una din bătrânele acelea ciudate, cu pălării cu pene, care-şi vorbesc singure pe băncile din parcuri, trăgând după de bocceluţa cu zdrenţe vechi.

Nu era conştientă de această ciudăţenie; şi totuşi îşi dădea bine seama că pierduse puterea aceea de care singuraticii nu se pot lipsi — puterea insectelor care împrumută culoarea frunzei şi a scoarţei. De la masa ei, la cafenea sau la restaurant, ani de-a rândul, Therese cercetase în taină fiinţele care n-o vedeau. Ce făcuse oare cu inelul care te face nevăzut? Iată că acum atrage toate privirile, ca animalul străin de turmă.

Aici, cel puţin, între aceşti patru pereţi, cu această podea lăsată, cu acest tavan, pe care dacă şi-ar fi ridicat braţul l-ar fi putut atinge, era sigură că se află la adăpost. Trebuia numai să-şi găsească forţa să rămână în acest spaţiu mărginit.

Or, în seara aceasta, Therese simţea că n-are tăria să stea singură. Era atât de convinsă de acest lucru, încât fu gata să se lase cuprinsă de spaimă. Apropiindu-se din nou de cămin, se privi în oglindă şi cu un gest familiar îşi lăsă degetele să-i alunece încet, de-a lungul obrajilor. Nimic nou nu se petrecea în viaţa ei, în acel moment al zilei,

decât ceea ce se petrecuse întotdeauna: nimic nou…

Nimic. Şi totuşi era sigură că atinsese o limită: ea vagabondul care îşi dă seama că a apucat-o pe un drum care nu duce nicăieri şi care se pierde în întinderea nisipoasă. Fiecare zgomot de afară se izola de forfota umană, căpăta o valoare absolută:

acest claxon de automobil, acest râs femeiesc, acest

scârţâit de frână.

Therese înaintă până la fereastră; 6 deschise.

Ploua. Vitrina farmacistului era încă luminată.

Verdele şi roşul unui afiş luceau sub razele unui felinar. Therese se aplecă, măsură cu ochii distanţa până la trotuar. Ai fi zis că cercetează vidul.

Nici măcar umbra curajului de a se arunca în el!

Dar poate că ameţeala… Invoca ameţeala şi se ferea de ea. Închise iute fereastra, şopti: „Laşă!“

Ce lucru cumplit, să vrei să provoci moartea cuiva, când ţie ţi-e frică de ea. Cu o zi mainainte se împliniseră cincisprezece ani de când, escortată de avocatul său, Therese ieşise din tribunalul subprefecturii şi străbătuse piaţa pustie, repetând cu glasul scăzut: „Neurmărire! Neurmărire!“ Liberă în sfârşit, crezuse ea… Ca şi cum stătea în puterea oamenilor să decidă dacă o crimă se consideră necomisă, când a avut loc în realitate! în seara aceea nu bănuise că va intra într-o temniţă mai cumplită decât cel mai strâmt mormânt: în temniţa faptei sale şi că niciodată nu va evada din ea.

„Dacă n-aş fi dispreţuit decât viaţa altora, dar viaţa mea…'“ De la unica încercare de sinucidere, la Argelouse, simţea în ea, mereu treaz, chiar în ceasurile de mare deznădejde, instinctul de conservare. În cele mai nesăbuite clipe din aceşti cincisprezece ani, respectase o anumită igienă;

îşi menajase întotdeauna inima bolnavă. Plăcerea aceasta de a se ruina, indiferenţa aceasta faţă de propria distrugere pe care o au fiinţele obişnuite cu droguri, erau lucruri de care ea se ferise întotdeauna, nu din motive nobile, ci din teama de moarte.. N-a fost nevoie ca doctorul să insiste prea mult pentru a o convinge să nu mai fumeze din pricina inimii. În casa ei n-ai fi putut găsi o singură ţigară.

Therese simţi că o cuprinde frigul. Îşi frecă de talpa pantofului un. Chibrit de bucătărie, şi flacăra începu să lingă lemnele de proastă calitate, plătite atât de scump la Paris. Dar pârâitul lemnului, mirosul fumului îi reaminteau

acestei fiinţe născute în landă alte momente din zilele nevinovăţiei sale: timpul de dinaintea faptei... îşi trase fotoliul cât mai aproape de sobă şi, cu ochii închişi, începu să-şi mângâie picioarele cu acelaşi gest pe care-l observase pe vremuri la mătuşa
Clara. Mirosul acesta al primelor focuri conţinea în el multe altele: pe cel al ceţii de pe trotuarele triste din oraşul Bordeaux, pe cel din faţa subprefecturi, — cel al înapoierii acasă. Chipuri apăreau pentru scurt timp pe ecranul minţii sale, apoi se ştergeau: fiinţe care ocupaseră un loc în viaţa ei pe vremea când zarurile nu fuseseră încă aruncate, când jocurile nu erau încă făcute, când lucrurile s-ar fi putut petrece altfel decât se petrecuseră. Acum însă totul era încheiat: imposibil să schimbi cu ceva rezultatul faptelor tale; destinul său se conturase o dată pentru totdeauna. Lucrul acesta însemna să continui să trăieşti când ai certitudinea că nu mai poţi adăuga nimic şi nici suprima nimic din ceea ce este.

Auzi ceasul bătând ora nouă. Trebuia să mai rabde puţin, deoarece era prea devreme ca să înghită pastila care îi asigura câteva ore de somn.
Nu pentru că lucrul acesta intra în obiceiurile deznădăjduitei prevăzătoare, dar în seara aceasta nu-şi putea refuza acest remediu. Dimineaţa ai întotdeauna mai mult curaj; ceea ce voia ea să evite cu orice preţ era să nu se trezească la miezul nopţii. Mai presus de toate, o înspăimânta insomnia când, întinsă în întuneric cădea pradă, fără putere de împotrivire, tuturor furiilor imaginaţiei sale, tuturor ispitelor minţii. Ca să scape de spaima de a se şti femeia care devenise, ca să nu ajungă în ghearele acestei gloate mute, unde recunoştea chipul posac cu obrajii căzuţi al lui
Bernard, soţul ei, victima ei, precum şi gingaşul chip măsliniu al fiicei sale Mărie, care acum avea şaptesprezece ani, în sfârşit, atâtea fiinţe, pe care le urmărise, le hărţuise, cărora le tulbvirase existenţa şi care o alungaseră; ca să nu se lase sufocată de invazia de fantome, nu avea altă

scăpare, în timpul nopţilor fără somn, decât să aleagă una dintre de, decât să îmblânzească una din fiinţele acelea neînsemnate şi să trăiască în gând o scurtă bucurie fără urmări. Căci doar aceia care nu contaseră decât puţin în viaţa ei, care nu jucaseră decât un rol mărunt în existenţa ei îi mai arătau o oarecare blândeţe: prietenii abia înfiripate, iubiri care nu avuseseră timp să se descompună.

în intervalul insomniilor sale, Therese rătăcea cu gândul peste acest câmp de bătălie, întorcea cadavrele cu faţa în sus, căuta un chip încă neatins.

Rămăsese vreunul de care să nu-şi amintească cu amărăciune? Aproape toţi cei care la început o iubiseră n-au avut nevoie de prea mult timp pentru a descoperi în ea forţa aceasta distructivă.

Doar fiinţele întâlnite în mod întâmplător o mai ajutau, fiinţele acelea care se aventuraseră până la marginea vieţii sale; de la de doar mai putea aştepta o mângâiere: necunoscuţi întâlniţi într-o noapte şi niciodată revăzuţi… De cele mai multe ori însă se întâmpla ca Therese să-i piardă şi pe aceştia, chiar în imaginaţie; dispăreau; constata brusc că nu mai erau acolo şi că gândurile ei rătăceau aiurea. Nici înminte nu acceptau să-i fie prieteni. O lăsau singură şi atunci apăreau alţii. Ah! pe aceştia cât ar fi vrut să-i alunge!

Aduceau cu ei amintirea unei umilinţe, a unei ruşini. În timpul acestor jalnice întâmplări, se

ivise mai totdeauna un moment în care ea înţelesese că persoana complice îşi cerea partea… Da,

— Totdeauna se ivise acest moment al vorbei cu subînţeles şi al mâinii întinse: exploatarea îmbrăcase toate formele, de la împrumutul direct până la afacerile importante, din care i se promitea că va avea de câştigat.

În timpul acesta, al tihnei celei mai desăvârşite, când liniştea eâmpiei se revărsa asupra Parisului,

Therese relua’ la nesfârşit socoteala tuturor banilor pe care îi împrumutase sau care îi fuseseră luaţi în mod necinstit;

constrânsă la strictul necesar, se enerva, îşi ieşea din fire, confrunta totalul pierderilor cu cel al datoriilor, pradă cu totul
„spaimei de. A nu avea“, care îi stăpânise pe toţi bătrânii familiei ei…

Nu, în seara aceasta, Therese n-o să se mai lase dominata de astfel de chinuri. Dacă îţi impui poţi să adormi. Trebuia să mai aştepte o oră. Încă o oră! Era însă la capătul puterilor… Se ridică, se apropie de măsuţa pe care era aşezat fonograful, dar se înfiora la gândul vacarmului posibil, de parcă muzica gata să izbucnească ar fi avut puterea să răstoarne pereţii, să o sufoce sub dărâmături. Se înapoie aşadar la fotoliu şi din nou privi flăcările.

Chiar în clipa în care-şi spunea: „Mai are rost să trăiesc? Şi totuşi nimic n-o să se întâmple, pentru că niciodată nu se întâmplă nimic şi nimicmi mi se poate întâmpla”, chiar în clipa aceea auzi soneria de la intrare. Un zbârnâit scurt, care i se păru foarte puternic. Imediat însă schiţă un zâmbet gândindu-se la emoţia care o stăpânise: cine să fie decât Anna care avusese remuşcări şi care se temuse ca stăpână-sa să nu fie cu adevărat bolnavă… Nu! nici măcar Anna: cu siguranţă portăreasa, care îi făgăduise că va urca să vadă dacă mai târziu bătrâna n-ar avea nevoie de ceva. Da, cu siguranţă portăreasa… (deşi ea nu suna în felul acesta).

II

Therese aprinse lustra de la intrare şi ascultă o clipă: în spatele uşii respira cineva.

— Cine e?

O voce tinerească îi răspunse:

— Eu… Mărie i

— Mărie! Care Mărie?

— Eu sunt, mămico!

Therese se uita la fata voinică oprită în prag, cu trupul adus sub greutatea valizei pe care o ţinea în mâna dreaptă. Fetiţa pe care o văzuse ultima oară în urmă cu trei ani nu putea fi femeia strălucitoare din faţa ei… Şi totuşi îi

recunoştea glasul, râsul, ochii căprui…

— Ce bine îţi stă fardată, draga mea!…

Acesta fu primul cuvânt rostit de Therese, cuvântul unei femei eătre altă femeie.

— Crezi? Cei de acasă nu-s de aceeaşi părere…

Ai aprins focul! Ce fericire!

îşi aruncase peste valiză pardesiul şi şalul tricotat. Un oribil pulover galben îi mula bustul de femeie-copil. Braţele îi erau bronzate, ca şi ceafa prea lată.

— Întâi o ţigară… Curo., mamă? Dumneata nu mai fumezi? Mai am în geantă… Te lămuresc pe urmă… Ce chestie!…

Umbla de colo-colo, iar încăperea scundă se umplea de parfumul ei. Îşi aprinse o ţigară şi se chirci în faţa focului.

— Unde-i taică-tău?

— Unde să fie? La Argelouse: vânează porumbei. Ce-ai vreasă facă la unsprezece octombrie, dacă nu să vâneze porumbei? De când are reumatism a pus să i se construiască în cabană o sufragerie cu parchet pe jos, cu sobă… Acolo Işî petrece timpul… Lumea se poate prăbuşi… pe el nu-l interesează decât porumbeii.

— Ţi-a dat voie să vii să mă vezi?

— Eu mi-am dat voie.

Therese îşi îndreptă şalele. Eespiră adânc. Ce fericire! De pe acum ştia ce-o să-i spună fetiţa:

că nu se înţelegea cu tatăl ei, că nu-l mai putea suporta, că venise să-i ceară sprijinul, s-o găzduiască. Cum de nu prevăzuse toate acestea? Era fata ei, la urma urmei. „N-are nimic din maică-sa“, repetau cei din neamul Desqueyroux. Ba da, are!

pometii ieşiţi în afară şi glasul, râsul. Totuşi chiar ca, Therese, încă de când Mărie era în leagăn, respinsese cu un fel de furie ideea că între de

două ar exista cea mai mică asemănare. Şi iată că acum această asemănare îi sărea în ochi. Ce motive ar putea îndemna o fată din ziua de azi să suporte fiinţele în mijlocul

cărora, în urmă cu douăzeci de ani, Therese se sufoca?

— Spune-mi, draga mea…

— Dă-mi întâi să mănânc ceva… mor de foame.

Nu avusese destui bani pentru vagonul-restaurant. Ultimul ban îl dăduse bacşiş… Se bâlbâia puţin şi nu-şi sfârşea frazele întretăiate cu exclamaţii: „E colosal! E formidabil!“ Scotea fumul pe nas, scuipa bucăţele de tutun.

— Mi-e teamă că nu mai e nimic de mâncare în casă… Va trebui să ieşim. De pe acum Therese îşi imagina intrarea într-un restaurant împreună cu fetiţa şi simţi că-i vine rău. Se duse totuşi să cerceteze cămara.

Tic-tacul ceasornicului deşteptător al Annei răsuna în bucătărioara curată şi strălucitoare, unde fiecare cratiţă sclipea. Şi, în timp ce Therese descoperea şuncă, ouă, unt, biscuiţi, îşi aminti de sticlele de şampanie, care, totdeauna, altădată, erau nelipsite din răcitor. Mai rămăsese una, ultima…

Era rezervată pentru… Therese hotărî să n-o deschidă; dar Mărie o şi ajunse din urmă:

— Şampanie! Ce fericire!

Îi spuse de asemenea că era celebră pentru omletele ei:

— La vânătoarea de porumbei, le prepar întotdeauna numai eu… Ah! dar n-ai untură! Ce cum-

r

plit, să găteşti cu unt! Păcat! O să mâncăm ouă fierte.

în încăperea această mică şi foarte luminată, ea-şi văzu în sfârşit mama, pe care la început abia o privise.

— Biată mamă! Eşti bolnavă?

Therese îşi scutură capul: inima îi dădea de furcă… Şi apoi, îmbătrânise.

— La vârsta mea, trei ani înseamnă ceva!

Fetiţa aprinsese gazul la maşina de gătit şi. Stătea cu spatele la maică-sa.

— Taică-tău ştie, nu?

— Nu.

— Dar o să se înfurie…

— Nu-l cunoşti… Da! Asta-i! nu-l cunoşti. Nu se înfurie

niciodată decât pe el însuşi, nu'-ţi aminteşti? Crezi că îi vede pe ceilalţi? Crezi că mai are ochi şi pentru altcineva?

Fără să se întoarcă, fata spuse brusc, cu o voce gravă:

— Mamă, dac-ai şti cât de bine te înţeleg astăzi!

Therese nu-i răspunse nimic. Fetiţa adaugă:

— Ce remuşcări am că te-am judecat aşa de aspru atâţia ani de zile!...

Tulburată poate de liniştea mamei sale, ea tăcu şi se prefăcu că supraveghează fierberea ouălor.
Continuă:

— Nu e vina mea: copil fiind, cum să-mi fi imaginat ce viaţă duceai matale între tata şi bunica?...

Se întoarse brusc, întrebând cu un aer supărat:

— De ce nu-mi răspunzi? Înţeleg că-mi porţi pică... Mamă, ce palidă eşti!

Therese murmură:

— Lasă! Lasă! Vino să -mi ajuţi să punem masa.

O lăsă pe Mărie să aranjeze masa în faţa focului, să aşeze farfuriile. Stătea nemişcată în vestibulul întunecos, rezemată de perete. Mărie umbla dintr-o încăpere în alta, fredonând, şi Therese *o* urmărea din ochi. Toată bucuria i se risipise. Cine era femeia aceasta căreia ea îi spunea Mărie? De ce i se adresa cu: tu? De trei ani de zile Bernard Desqueyroux invocase tot felul de motive, ca să împiedice întrevederea lor obişnuită de o săptămână pe an, fără ca Therese să i se împotrivească.
„Să fiu eu o mamă denaturată?"

Sincer vorbind, se gândise vreodată la acest copil? Ca orbită de propria-i lumină, tânără mamă, nici măcar nu-l vedea. Dar nu era vorba de o nepăsare monstruoasă... Mai târziu, nu încercase ea cu tot dinadinsul să rămână în umbră? Era în interesul copilului... Da, Therese îşi înăbuşise totdeauna în adâncul sufletului glasul acela care o chema pe Mărie. Considerându-se ea însăşi nedemnă de a-şi exercita drepturile de mamă, nu voise să revină niciodată asupra hotărârii luate.

Să fi vrut, Therese, ar fi răsturnat fără mare bătaie de

cap toate deciziile şi dispoziţiile lui Bernard Desqueyroux, dar propriul ei verdict era fără apel. Şi iată că, dintr-o dată, se petrecea un lucru pe care nu şi-l imaginase nicicând: astă-seară, fetiţa aducea totul în discuţie... Fetiţa care nu mai era o fetiţă... Chinuită de aceleaşi constrângeri pe care le îndurase şi mama sa, se sufoca în aceeaşi colivie... Şi iată că, acum, fiica se considera solidară cu această mamă evadată; fără să ştie măcar despre ce era vorba îi împărtăşea toate argumentele, şi nu numai că îi găsea scuze, dar o mai şi aproba.

Lucrul acesta nu era prevăzut. Nu, Therese nu voise aşa ceva. Totdeauna se liniştise zicându-şi că fiica nu-i semăna întru nimic, că era o Desqueyroux. Acceptase ideea de a fi judecată şi condamnată de această mică Desqueyroux. Şi la urma urmei ce ştia Mărie cu adevărat din viaţa mamei sale? Desigur, ei nu intraseră în amănunte; dar era imposibil să n-o fi avertizat îndeajuns, pentru a o lăsa să presimtă toată grozăvia lucrurilor care se înfăptuiseră într-un salon din Argelouse, la puţin timp după naşterea fetiţei. Odată pentru totdeauna, Therese acceptase această prăpastie, pe care fapta sa o săpase între ea şi Mărie... Şi totuşi iată că Mărie se afla acum aici, în picioare, în faţa oglinzii, cu braţul întins, cu o mână proptită în pletele-i negre, ca o tânără fată în camera mamei sale... Minunăţia aceasta era fiiea ei! Therese rosti cu glasul stins:

— Fiiea mea... şi cuvintele abia auzite răsunară până în străfundul fiinţei sale. Se îndepărtă de peretele de care se sprijinea în vestibul şi strigă cu glas tare:

— Fetiţa mea...

Mărie se întoarse, îi zâmbi, fără să remarce nimic ciudat în expresia mamei sale: dezgheţ, neaşteptată primăvară. Emoţiile acestea Therese le trăise! Acum însă nu mai era vorba de o simplă tresărire a simţurilor, de o fierbere a sângelui, de un miracol al dorinţei. Privind-o pe Mărie, care mânca cu o lăcomie de şcolăriţă trăită la internat, simţea o fericire, care o tulbura până în străfunduri... cu ce să o compare? Cu senzaţia pe care o ai când trenul iese dintr-un

tunel nesfârşit, eu aerul umed care-ţi izbeşte faţa, cu mirosul de frunze şi de iarbă… îşi întoarse privirea, nevoind s-o vadă pe Mărie preocupată să destupe sticla de şampanie.

— Ai să vezi! n-o să facă zgomot…

Gestul acesta plin de precauţie, cu. Care reţinea dopul, Therese îl mai văzuse şi la alţii, la un altul în special… Trebuia, s-o alunge pe Mărie, ; să profite de această clipă, deoarece era cu neputinţă ca fata să rămână mult timp acolo. Therese se învoia pentru această seară, pentru această noapte, îşi acorda această bucurie, apoi o va înapoia tatălui ei. Îşi privea fiica. Iubea o fiinţă care nu era o pradă. Fetiţa vorbea, se pierdea într-un lung rechizitoriu făcut tatălui său, bunicii sale: o întreagă reţea de povestiri încâlcite.

— Mai bine la mânăstire; dar ei spun că mxnăstirea a devenit un lucru prea scump. De la dezastrul cu răşina, nu-ţi poţi închipui ce înnebuniţi sunt… Şi frica asta de sărăcie! A fost un singur bal, anul ti’ecut, un biet bal la familia
Courzon, Nu m-au lăsat zicând că sunt prea tânără şi că în postul Paştelui nu se dansează! Pur şi simplu nu voiau să cheltuiască bani pentru rochie.
Ba da! nu mă contrazice, mamă. Dumneata îi cunoşti mai bine decât mine. Cred e-o auzi pe bunica spunând: „Amabilităţile nu se primesc când n-ai posibilitatea să le întorci “. Râzi, nu? Recunoaşte că o imit bine.

— E bunica ta. Mărie ’

— Nu, mamă! Barem dumneata să nu mă dăscăleşti. N-o judec… O detest în măsura în care depind de ea… Lângă dumneata am să uit, am să-l uit pe tata. Îmi va fi uşor să nu-i mai urăsc când n-o să-i mai văd toată ziua pe urmele mele. Dumneata. Dumneata mă vei înţelege…

— Nu, Mărie, nutrebuie să vorbeşti aşa… Nu!

Se întorcea la ea, o prefera celorlalţi… Ce răzbunare! Oai’e Max’ie cunoştea dosarul procesului mamei sale? Ce ştia ea în mod precis? Probabil că Bernard îi spusese destule ca s-o înspăimânte…

I’e vremuri. În scurtele lor îxxtrevederi, Therese

observase la fetiţă reacţii temătoare… Şi totuşi astă-seară ea se afla aici…

— Nu, scumpa mea: tatăl tău are lipsurile lui, dar nu e un om zgârcit.

— Nu ştii cât s-a schimbat. Dacă acum cincisprezece ani nu era de suportat, dar astăzi? Nu-ţi poţi închipui… Trebuie să-i auzi, pe bunica şi pe el:

„Astăzi nu se mai poate economisi nimic… Tot ce pui deoparte se pierde; iar restul se duce la perceptor. Va trebui să munceşti, draga mea… Vom ajunge şi aici: va trebui să munceşti!“ Dacă i-ai vedea ce mutre fac când eu le răspund: „Ei bine!

Ce nenorocire! o să muncesc.. Ar vrea să mă vaiet împreună cu ei. Nu înţeleg că eu îmi accept epoca.

„Cuvântul acesta nu-i al unei fetiţe, se gândea

Therese. Repetă o frază auzită la o prietenă mai mare poate, sau la un băiat..

— Mărie, priveşte-mă în ochi.

Fetiţa lăsă paharul pe masă şi îi zâmbi.

• — Din tot ce-mi povesteşti tu nu văd decât motive de agasare, de enervare chiar, dacă vrei… Dar lucrurile acestea nu justifică revolta împotriva alor tăi şi nici, mai ales, venirea ta la mine…

Spusese ultimele cuvinte cu un glas aproape şoptit.

— Cred că la mijloc este altceva… Ceva pe care trfebuie să mi-l spui…

Fetiţa nu-şi plecă fruntea. Therese abia îşi dădu seama, după o clipire a pleoapelor, după o bruscă îmbujorare că pusese degetul pe rană.

— Mărie, tu nu mi-ai spus tot…

— Nu mi-ai dat răgazul… Eşti prea perspicace, mamă. Ghiceşti totul.

— E foarte drăguţ?

— Drăguţ? nu: dimpotrivă. Drăguţ? Iată într-adevăr unul din cuvintele pe care el le detestă…

Este cineva, să ştii!

Îşi aprinsese o ţigară, îşi proptise coatele’ de masă; o femeie, dintr-o dată o femeie în toată puterea cuvântului.

— Draga mea fetiţă, povesteşte-mi totul.

— Credeai că venisem pentru altceva?

— Doar pentru asta, bineînţeles!

— Bineînţeles!

Iarăşi vechea durere binecunoscută. De data aceasta Therese crezuse că atinsese acel stadiu fericit când fiinţa iubită nu-ţi mai poate face rău, pentru că nu mai aştepţi nimic de la ea. Dar nu există dragoste total dezinteresată. Orieât de puţin am da, aşteptăm ceva în schimbul dăruirii noastre.

Therese credea că prevăzuse totul dinainte: se înarmase; îşi adunase toate forţele ca să îndepărteze fata de ea, ca s-o redea tatălui ei; şi iată că, brusc, descoperea că era inutil s-o îndepărteze, pentru că ea nu se apropiase: „Nu pentru mine a venit… Puteam să mor fără s-o revăd dacă n-ar fi avut nevoie de serviciile mele… Şi-a reamintit de existenţa mea în ziua în care a trebuit să se apere împotriva tatălui ei, să-şi apere dragostea…”

Therese simţi din nou gustul acela amar: până şi în dragostea pentru propria-i fiică dădea peste vechiul duşman, duşmanul ei de totdeauna, pasiunea pe care fiinţa iubită o are pentru un altul.

Totdeauna fusese căutată în interesul acestei pasiuni. Totdeauna făcuse servicii altora; totdeauna se slujiseră de ea.

Mărie o privea neliniştită: maică-sa se schimbase la faţă. Copila nevinovată nu ştia că masca aceea crudă şi şireată, gura aceea strânsă, ochii aceia reci, toate acestea alcătuiau, pentru majoritatea celor care o cunoscuseră, chipul adevăratei

Therese. Simţi că se pierde la auzul glasului neaşteptat de blând:

— De ce vrei să mă amesteci în poveştile tale?

— Eşti ultimul nostru sprijin.

— Puteam să mor, Mărie! Dacă n-ai fi avut nevoie de mine… ’

Izbucni într-un râs repede întrerupt. Tânără fată se simţi jignită şi îşi privi mama în faţă:

— Dar mamă, nu eu te-am părăsit!

Therese îşi întoarse capuî, îşi acoperi ochii cu mâna. Mărie se ridică s-o sărute. Dar Therese se feri.

— Ei hai, ridică masa.

Când fetiţa se întoarse din bucătărie, maică-sa stătea în picioare, sprijinită de cămin. Îi spuse fără s-o privească:

— N-am părăsit pe nimeni, Mărie. Eu sunt, din născare, o părăsită. Tu nu poţi pricepe.

Nu, ea nu pricepea. Dar, tulburată, încercă din nou să-şi sărute mama, care se feri cu blândeţe.

— Te iubesc, mamă, nu crezi? Văd că nu crezi-
De ce nu mă laşi să te sărut?

— Ştii tu de ce. Mărie î

— Ştiu?

Therese îşi scutură capul:

— Să lăsăm lucrurile astea… Te ascult, draga mea. Povesteşte.

Ea nu se lăsă rugată. O atrăgea pe Therese pe drumul întortocheat al discuţiilor nefericite pe cai’e le avea cu tatăl şi bunica ei din pricina lui Georges Filhot, pe care fata-l iubea. Iar ei se prefăceau că nu vor să audă vorbindu-se despre o căsătorie pe care o considerau umilitoare. Sărăciţi cum erau, aproape ruinaţi, Therese se mira că se mai credeau încă îndreptăţiţi să aibă prioritate.

îşi amintea prea bine de membrii acestei familii Filhot, care. Timp de un secol, fuseseră clijmaşi chiar pe moşia familiei Desqueyroux şi despre bătrânul Filhot, pe care în copilăria ei îl văzuse tricotfnd în timp ce-şi păzea oile. Fiul şi nepotul, deveniţi angrosişti, eâştigaseră o avere uriaşă în timpul războiului. Dar, zicea Mărie, şi-o pierdu-

seră în parte, iar Bernard Desqueyroux, care la un moment dat fusese gata să cedeze, devenise iarăşi

neînduplecat, cu atât mai mult cu cxt familia Filhot se arăta şi ea cu totul împotriva acestui proiect; Mărie era convinsă că din orgoliu.

— Bagă de seamă că ei sunt foarte bogaţi. Sigur, se resimt după criză. Auguste Filhot (tatăl lui
Georges) dăduse o lovitură uriaşă: mai mult de douăzeci de mii de hectare de pădure; urma să achite preţul cumpărării, cum făcea totdeauna, din vânzarea lemnului tăiat, iar pământul îi ră~
mânea pe nimic... Dar l-a prins scăderea preţurilor... Oricum, chiar şi aşa sunt mai bogaţi decât noi... Sigur, există problema asta a familiei! dar el este un tip foarte distins; de altfel este un spirit superior: va urma cursurile Facultăţii de ştiinţe politice.

Therese se gândea: „Cuvintele acestea nu i se potrivesc; repetă fraze auzite în anturajul ei. Când eram tânără debitam aceleaşi prostii. În familie, ceilalţi ne impun punctul lor de vedere: noi nu putem decât înota în această apă sălcie; să fim mulţumiţi că nu ne înecăm!“

Şi apoi, ce rost mai aveau toate astea acum l
Ştia pentru ce urcase fata în trenul de Paris.
Georges Filhot urma să se înscrie la cursurile
Facultăţii de ştiinţe politice: Mărie avea interesul să nu stea departe de el.

— Oh! aş fi avut puterea să îndur despărţirea.
Bineînţeles, aş fi avut acest curaj... Dar înţelegi, mamă: ar fi trebuit să am încredere. El este un băiat... Nu ştiu dacă sunt mulţi ca el. Mă iubeşte, da, dar numai când suntem împreună. N-o să-ţi spun decât dumitale: uneori afirmă nişte lucruri îngrozitoare. Zice: „Când nu mai eşti lângă mine, s-a sfârşit; mă gândesc la lucrurile care mă interesează şi la fiinţele pe care le văd...“ Sunt sigură că mă preferă oricărei alta; dar când lipsesc, nu mai cântăresc greu; aşa este el. Atunci, pricepi ce ar însemna această despărţire?...

— Da, de aceea ai venit? Dar tu nu te-ai gândit... draga mea fetiţă, nu te-ai gândit (Therese şovăi o clipă) că te pot

compromite?

Mărie se îmbujoră şi ripostă cu glasul slab.

— N-ai dreptate, mamă!

— Eram un om uitat. Timpul mă acoperise, mă îngropase… Oamenii nu mai ştiau că avuseseşi o mamă. Şi dintr-o dată, iată că tu vii şi mă dezgropi. Şi nu-ţi ajunge că mă smulgi din mormânt, te foloseşti de mine, te pui sub protecţia mea, tu şi dragostea ta. Sub protecţia…

Ea îşi rosti numele şi pronumele cu un glas atât de scăzut, încât Mărie abia o auzi.

— Gândeşte-te ce ecou trezeşte numele meu în mintea oamenilor…

— Nimic de care trebuie să roşesc, mamă.

Fetiţa îi răspunsese cu tonul cel mai calm.

— Eşti nebună, Mărie?

Dar fetiţa se ridică fără să spună nimic, se îndreptă spre maică-sa, o luă în braţe. Therese o respingea şi repeta:

*

— Eşti nebună… tu ştii…

— Da. Ştiu. Şi ce-i cu asta?

— Dacă ştii…

— Ştiu… în sfârşit, am ghicit, dacă preferi.

— Şi totuşi mă săruţi?

— O! mamă, nu te judec. Şi dacă te-aş judeca…

Stăteau în picioare, una în faţa celeilalte. Therese schiţă gestul de a-i acoperi gura cu mâna:

— M-ai ierta?

— Să te iert? Dar n-ai făcut nimic…

— Povara care te. Apasă oentru că eşti fiica mea… *

— E un lucru aşa de grav?

— Ştii alt lucru mai grav pe lume?

— Dar, mamă…

Therese, uluită, o privea:

— Totuşi, câte ţi-or fi auzit urechile î

— Au presupus desigur că n-aş fi putut îndura calomniile lor: trebuie să-ţi mărturisesc că n-au

. Precizat niciodată nimic…

— Cum? şi lipsa mea, cum au motivat-o?

— N-au precizat niciodată nimic. O dală sau de două ori, tata a vorbit în faţa mea despre nepotrivire de caracter. Şi în fond, dincolo de tot ce s-a putut întâmplă, eu cred că are dreptate şi că totul se reduce la asta. Nepotrivire de caracter…

sunt în măsură să ştiu ce înseamnă lucrul acesta!

Therese, care îşi plecase capul, şi-l ridică acum şi o studie pe Mărie. Era oare posibil ca bănuiala crimei s-o tulbure atu de puţin? C) uimea făptui că soaeră-sa şi Bernard tăcuseră. Trebuia să se încline în faţa acestei milostiviri neprevăzute. Oh!

nu pentru Therese adoptaseră ei tăcerea, ci pentru onoarea familiei, pentru menajarea sensibilităţii Mariei. Oricum, indiferent de ce urmăriseră, nu spuseseră niciodată nimic care s-o poată înjosi pe Therese în mintea fiicei sale. Dar atunci…

— De ce mă priveşti aşa, mamă?

— Mă gândeam… mă gândeam că ar trebui să-l admir pe tatăl tău, care ar fi putut să mă coboare în ochii tăi.

— Să te coboare în ochii mei? Dar tocmai de aceea te iubesc şi mai mult!

Therese se ridicase şi se apropiase de bibliotecă, întoarsă cu spatele la fiică, lua câte o carte, o aşeza la loc.

— E cu neputinţă să ştii… dacă ai şti…

— Ei bine! Ce! Ai iubit pe altcineva! Ai plecat? Asta e? Nu era greu de ghicit! De ce ţi-aş purta pică?

Aşadar asta credea fetiţa, asta bănuia! Trebuia să-i deschidă ochii. Nu putea merge până la capătul mărturisirii: lucrul acesta era peste puterile Theresei. La ce bun, de altfel? Era de-ajuns să-i spună orice ca s-o îndepărteze.

— Vino încoace. Nu, nu: nu pe braţul fotoliului. Nu, nu vreau să mă săruţi. Aşază-te cuminte pe acest scaun scund care e de la Argelouse şi căruia mătuşa Clara îi spunea scăunel. Ascultă:

e un lucru foarte frumos, această discreţie cu privire la

mine. Într-adevăr, foarte frumos. Ar fi putut să-ţi spună…

— Dar, mamă, faptul că n-ai putut suporta viaţa de acolo te ridică în ochii mei!

— Dar familia Filhot? Ei ce spun despre asta?

Mărie păru stingherită. Da, neîndoios, ei făcuseră adesea aluzii la anumite întâmplări pe care tânără fată nu le cunoştea. Insinuaseră că dacă cineva trebuia să facă concesii, atunci aceasta era familia Desqueyroux. Dar felul în care vedeau lucrurile cei de la Saint-Clair şi de la Argelouse nu o interesa pe Mărie.

— Ascultă, apropie-te. Aş dori să fie întuneric când îţi vorbesc. Întoarce-te la Argelouse, fata mea. Repede, repede… nu mă întreba nimic.

Ea adăugă aproape şoptit: „nu sunt demnă…”

Şi cum Mărie n-o auzea, repetă:

— Nu sunt demnă.

— O mamă este întotdeauna demnă…

— Nu, Mărie.

— Ştii ce descopăr eu dintr-o dată? Că dumneata eşti cu mult mai mult omul epocii dumitale, decât îmi închipuiam eu! Scumpă mamă!

Dumneata singură te judeci, la fel cum au făcut-o şi cei de la Saint-Clair şi Argelouse. Te condamni în numele aceloraşi principii; ridici un munte din ceea ce pentru ’o fată de vârsta mea nu conţine nimic condamnabil. Dumneata crezi că dragostea este un lucru rău…

— Nu, nu cred că dragostea *ta* este un lucru rău.

— Dar, mamă, dragostea rămâne întotdeauna dragoste, faptul că erai căsătorită nu…

— Tu nu mai ai sentimente religioase, fetiţa mea?

Mărie îşi scutură capul şi cu un ton plin de importanţă:

— Georges m-a ajutat să depăşesc acest stadiu…

Lucrul acesta te face să râzi, mamă?

Therese se străduia să râdă: toată vulgaritatea unui om rezidă într-un cuvânt, în felul în care îl rosteşte. O durea faptul că Mărie spusese: „acest stadiu”. Fetiţa îşi trăsese scăunelul şi genunchii ei se atingeau de ai mamei. Îşi

proptise pe ei mâinile împreunate şi o contempla pe Therese cu expresia aceea atentă şi pasionată pe care o au tinerele fete când îşi fac destăinuiri, când vorbesc despre dragostea lor.

— Înţelege-mă: nu mă obliga să-ţi spun despre mine mai mult decât îmi este cu putinţă. Nu, dragostea hu este în mod obligatoriu un lucru rău... dar lucrul acesta devine îngrozitor când nu este mascat de o aparenţă de iubire î

Ea rosti aceste câteva cuvinte cu glasul aproape stins.

Mărie întrebă:

— Ce-ai spus?

— Nimic, nimic...

Tăcură amândouă. Ce mari păreau ochii Mariei aţintiţi asupra mamei sale. Fata se depărtase puţin, cu mâinile încrucişate, cu bustul drept. Therese luase vătraiul şi potrivea focul.

— Nu încerca să înţelegi. Eu nu sunt o persoană ireproşabilă. Imaginează-ţi orice.

Repetând cuvintele: „persoană ireproşabilă", ea auzi alunecând pe parchet scaunul scund. Mărie se retrăsese încă puţin. Therese îşi ridică mâinile, şi-şi acoperi ochii. Ea care nu plângea niciodată, ce. I se întâmplase în seara aceasta? Nu trebuia ca fetiţa să-şi dea seama că plânge.

Dar lacrimile i se prelingeau printre degete, mai fierbinţi şi mai repezi decât pe vremea copilă riei. Pieptul i se înălţa tot ca atunci, şi din nou scaunul scund se apropiase. Mâini nerăbdătoare prinseseră încheieturile mâihlor Theresei, o forţau să-şi descopere faţa.

Mărie şterse obrajii mamei sale cu o batistă, apoi o cuprinse în braţe şi îi acoperi cu sărutări fruntea chelită, părul rar; Therese însă, dintr-o singură mişcare, se smulse din strânsoare şi, ridicându-se, aproape furioasă, strigă:

— Pleacă... Erai. Gata să pleci; îţi spusesem destule despre mine: şi iată că acum trebuie s-o iau de la capăt din pricina lacrimilor acestora..

Cât sunt de proastă!... Nu mă mai întreba nimic,
Mărie. Crede-mă pe cuvânt.

Ea apăsa pe fiecare silabă:

— Nu sunt o femeie cu care să poţi rămâne. Mă înţelegi?

Mărie îşi scutură capul:

— Ei bine! Ce! Ai trăit! Şi apoi? După ce ai plecat din Argelouse, orice ai fi făcut, erai scuzată…

Therese nu putea totuşi să-şi continue mărturisirea. Nimeni pe lume n-avea dreptul să-i ceară asta. Dar, cum repeta: „Cu neputinţă să rămâi!
Cu neputinţă!“ — Mărie o întrerupse:

— Ah! înţeleg. Nu eşti liberă? La lucrul acesta nu mă gândisem. Viaţa dumitale este astfel organizată, încât nu mai e loc şi pentru mine. Credeam că e vorba de ceva consumat…

— Exact, doar nu-ţi închipuiai că o bătrână…

S-o lase să creadă lucrul acesta! Şi totuşi era necesar să-l creadă. Îi va fi silă… Era mai bine să-i spună adevărul? Da, dar ar fi trebuit ca
Therese să nu-şi vadă fiica ridicându-se, aranjându-şi părul în faţa oglinzii, căutându-şi bascul.

— Nu, nu, Mărie! n-am pe nimeni! Am minţit.

Tânără fată respiră adânc, îşi privi mama zâmbi nd:

— Bănuiam eu…

— Sunt singură. Niciodată n-am fost mai singură.

— De acum înainte vei avea pe cineva lângă tine.

Therese urmărea din ochi fata, care îşi arunca din nou bascul pe scaun, se instala iarăşi în faţa ei, îi căuta privirea. De ce fusese atât de laşă?
Totul era pe punctul de a se aranja: ar fi însoţit-o până la Palais d’Orsay. Dimineaţa, în zori, i-ar fi telegrafiat lui Bernard Desqueyroux… Iar acum, trebuia să reînceapă această luptă extenuantă.

O implora pe Mărie să fie înţelegătoare, să o creadă pe cuvânt: îi pricinuise soţului ei cele mai grave nedreptăţi; şi totuşi el s-a arătat mărinimos, mai mult’ chiar decât îşi imaginase ea; nu-i spusese nimic prin care s-o coboare în ochii Măriei sau s-o facă odioasă…

— Dacă asta-i ceea ce te opreşte…

Mărie şovăi o clipă, se apropie de maică-sa, se aşeză pe braţul unui fotoliu: — Ascultă, mamă, e mai bine să afli totul... E
limpede că nu mi s-a spus nimic... din scrupul religios, cred. Tăcerea lor nu înseamnă însă bunătate, poţi să mă crezi, s-au despăgubit cu ce se clevetea în afară... De fiecare dată când într-o discuţie riscam să-ţi pronunţ numele, oamenii roşeau, îşi întorceau ochii... De altfel acum, nu mă mai expun la astfel de situaţii. Chiar Georges,
(vrei într-adevăr să-ţi spun totul?) — dacă există cineva cu care pot vorbi pe faţă, acela este el.
Ei bine! N-am izbutit încă să găsesc momentul în care să ne explicăm deschis cu privire la dumneata. Îmi dau scama că-şi închipuie Dumnezeu ştie ce! Aş vrea să-i deschid ochii. Imposibil. Dacă insist, îşi ia pălăria. Ah! nu, cu siguranţă că ei nu te-au menajat; cât despre dumneata n-ai nevoie să te osteneşti să le mulţumeşti. Cred chiar c-au mers „prea departe" dacă familia Filhot pe care înrudirea cu noi ar trebui s-o flateze, are tupeul să facă nazuri. Ce stare de spirit, nu? Pentru că mama mea n-a consimţit să moară sufocată într-o casă din Argelouse... Mamă, aşa-i că nu-mi porţi pică pentru tot ce ţi-am spus?

Therese o respingea, rămânea neînduplecată. În clipa când începu să vorbească, avea aerul unui om care alergase, atât de tare gâfâia. Rosti:

— Ei bine! Vezi? îţi produc necazuri... Din pricina mea rişti să nu te măriţi... Georges Filhot ştie că te afli la mine?

Mărie îşi scutură capul cu un aer încurcat.

— I-ai ascuns că vii aici?

Ea răspunse că avea de gând să-i facă o surpriză.

— Mă gândeam că bucuria de a mă şti la Paris îl va face să treacă peste...

— Peste prezenţa mea? Ei bine! Nu! Nu! Părăseşte-mă imediat. Viitorul tău depinde de lucrul acesta. Nu mă obliga să-ţi spun mai multe.

Ea se aplecase din nou spre foc. De data aceasta
Mărie păru tulburată. Se îndepărtă câţiva paşi, îşi cercetă

mama:

— Dar bine, mamă, în fond ce-a fost? Doar nu eşti o leproasă?

Therese murmură:

— Nici nu ştii cât adevăr grăieşti… şi respiră adânc. În sfârşit ţinta fusese atinsă. Mărie privea în jurul ei, îşi căuta lucrurile. Te conduc cu taxiul; te instalez la Palais d'Orsay şi mâine dimineaţă voi veni să te sărut înainte de urcarea în tren… Trenul pleacă la ora şapte şi cincizeci sau.
la opt şi zece… nu-mi amintesc bine. Or să ne spună la hotel.

Therese nu-şi reţinea lacrimile. Nu mai avea rost să încerce s-o înşele. Tristeţea ei era învăluită de o stare de uşurare: fâeuse ceea ce trebuia să facă; şi în orice caz evitase să abordeze subbiectul îngrozitor… Dar dintr-o dată apropiindu-se de maică-sa, cu privire cutezătoare, Mărie îi spuse că nu va pleca înainte de a fi aflat esenţialul faptelor care i se ascundeau de atâţia ani de zile:

— Nu e vorba de mine, nici de dumneata, ci de Georges. Trebuie să ştiu ce ne desparte. Dacă lucrul acesta pe care nu-l cunosc este aşa cum dumneata mă laşi să înţeleg…

Acest ton ameninţător o făcu pe Therese să-şi recapete sângele rece. Îi rezistă.

— Ţi-am spus destule. Închipuie-ţi ce vrei. Dealtfel acum, din moment ce eşti avertizată, îţi va fi mai uşor să tragi oamenii de limbă. E chiar ciudat că la pension niciuna din colegele tale n-a făcut nicio aluzie… N-ai primit niciodată nicio scrisoare anonimă? M-ar mira ca de data aceasta oamenii să fi fost deasupra a ceea ce eşti îndreptăţit să te aştepţi de la ei. Dar observ că te pun pe gânduri…

O scruta pe Mărie, care avea faţa încordată, privirea pierdută… Da, în mai multe rânduri fetiţa îşi dăduse seama că apariţia ei întrerupea anumite discuţii, că brusc toată clasa o privea, ca şi cum cuvintele profesoarei ar fi conţinut vreo aluzie pe care ea n-o putea înţelege. Dar ceea ce îi acapara, în clipa de faţă, toată puterea de concentrare era amintirea unui incident survenit anul trecut: ţărăncuţa aceea, Ana'fs, care era de-o vârstă cu ea şi pe care i-o dăduseră în chip de cameristă… Păruse la început că se ataşase cu pasiune de Mărie. Mărie însă nu se purta deloc

blând cu fiinţele care o iubeau şi pe care ea nu le iubea. Fata asta negricioasă îi era de altfel antipatică, ba îi producea chiar scârbă, fiind neîngrijită şi mirosind urât. I se adresa adesea cu tot felul de vorbe aspre pe care fata păruse că le suportă destul de bine până în ziua când, ca tot târguşorul de altfel, a aflat că tânărul Filhot „o vizita11 pe domnişoara. Mai târziu s-a descoperit că ea era autoarea bârfelor care circulau pe atunci
(lăsase să se înţeleagă că într-o noapte Mărie îl primise pe băiat în camera ei). A fost dată afară, şi în urma unei explicaţii violente, chiar părinţii fetei au trebuit să părăsească ferma.

Două sau trei luni mai târziu, Mărie găsise în cutia de scrisori un plic cu un fragment de articol decupat dintr-un jurnal parizian. Era vorba de o crimă despre care se discutase câteva zile în şir.
Mărie nu citea niciun fel de ziar şi habar n-avea de nimic. Cu toate acestea urmărise cu atenţie rândurile pe care o mână necunoscută le decupase special pentru ea. Era un pasaj dintr-un rechizitoriu, după câte-şi dăduse seama*;* dar comentariul în care ar fi putut afla vreo lămurire lipsea.

Zadarnic a căutat în *La Petite Gironde* şi în
La Liberte du Sud-Ouest vreo aluzie cu privire la drama aceea. Tăietura pe care o primise apăruse cu siguranţă în urmă cu mai multe săfjtămâni.
Putea cu uşurinţă să spună textul acela pe dinafară, fără să-i scape niciun cuvânt: *„Domnilor juraţi, onorabilul apărător va apela îndată la inimile dumneavoastră de părinţi, va căuta să vă înduioşeze asupra sorţii copiilor acuzatei. Ei bine! în numele dreptăţii şi al societăţii ultragiate, îndrăznesc şi eu să evoc în faţa dumneavoastră fiinţele acestea nevinovate. Ele sunt primele victime ale acestei creaturi denaturate. Din pricina acestei femei, de acum încolo, cât vor trăi, ei vor fi arătaţi cu degetul; şi mereu vor auzi în preajma lor fraza cumplită: «Priviţi-i! iată copiii otrăvitoarei».”*

Timp de o clipită ochii Mariei îi întâlniră pe ai mamei sale.

Cea care îşi plecă ochii fu Mărie. În mintea ei nu se stabilise niciodată nici cea mai mică legătură între fapta necunoscută a Theresei
Desqueyroux şi o afacere criminală… cel puţin în conştiinţa ei clară. Totuşi se ferise să-i arate

tatălui ei tăietura din ziarul parizian şi o arsese fără să sufle o vorbă nimănui — din apatie, poate, sau din lene de a gândi, din nepăsare, din frică de complicaţii…

De altfel, în această clipă chiar, îşi spunea că a înnebunit: nimeni din familia lor n-a murit asa-
’ sinat, nimeni n-a fost niciodată dat în judecată;
mama sa a fost întotdeauna liberă, oricât de departe o duceau amintirile.

Therese o privea cum suferă. Avea o stare de uscăciune sufletească, de indiferenţă. Nu mai simţea nimic. Îşi aştepta verdictul. Credea că poate nu va mai trebui să vorbească nimic; doar să răspundă la una sau două întrebări şi cu asta gata.

Cine murise din familie? se întreba Mărie. Mătuşa Clara? Nu-şi amintea de această fată bătrână. Întâmplarea aceea însă nu se putea referi la ea: maică-sa o iubise foarte mult, o plângea încă; Cu siguranţă victima trebuia căutată în afara familiei!

Uneori câte o picătură de ploaie se auzea căzând pe balcon, izolată de toate celelalte. Mărie urma să-şi interogheze mama… Therese îşi spunea că o să-i răspundă prin *da* sau prin *nu.* Aştepta lovitura. Şi dintr-o dată:

— Jură-mi că n-a murit nimeni din pricina dumitale.

— Nimeni, Mărie. Îţi jur.

Tânără fată respiră.

— N-ai fost niciodată judecată, mamă?… În sfârşit, vreau să spun, de un tribunal?

— Niciodată.

— E greşeala dumitale: toate reticenţele dumitale. Mă ierţi, nu?

Therese îşi înclină capul.

— Dacă n-ai avut niciodată nicio răfuială cu justiţia…

— N-am spus asta, copila mea… deloc! Am spus că n-am fost niciodată dată în judecată…

— Te joci cu cuvintele!

— E totuşi simplu: am avut răfuieli cu justiţia, dar ancheta s-a încheiat repede — am beneficiat de un ordin de neurmărire. Asta-i tot. Acum lasă-mă.

— Dar dacă ai beneficiat de un ordin de neurmărire…

Therese se ridică, luă pălăria şi pardesiul fetiţei şi vru *s-o* împingă spre uşă. Dar tânără fată, sprijinită de bibliotecă, nu se urnea din loc.

— Ai milă de mine, Mărie.

— Ai zis că n-ai omorât pe nimeni…

— Pe nimeni.

— Erai, deci, nevinovată?

— Nu.

Therese se reaşează pe scăunel, cu coatele pe genunchi, cu trupul ghemuit.

— O singură întrebare doar: numele victimei;
apoi te las. Jur că am să plec. Un străin?

Th6rese făcu semn ca nu.

ir — Cineva din familie?

Ea înclină capul.

— Mătuşa Clara? Nu?… Tata?

Părea că se joacă de-a portretele, ca pe vremea când era fetiţă. Acuzata nu-şi ridica ochii, nu-şi desfăcea mâinile: niciun muşchi al feţei ei nu se mişca şi totuşi Mărie era sigură că a ghicit. Therese stătea ca pietrificată, în timp ce tânără fată îşi încheia pardesiul fără să se mai gândească să pună alte întrebări. Nu, ea nu dorea să afle mai multe despre povestea asta; restul nu o privea. N-o interesau tainele vieţii altora, nici chiar ale propriei sale mame. Îi era de-aj uns că înţelesese că nu se va putea căsători cu Geoi’ges
Filhot. Doar dacă i s-ar oferi… Chiar şi-aşa trebuia ca el să accepte…

— În camera mea e o umbrelă… Aşteaptă o clipă… Mă

înţeapă inima; o să treacă. Trebuie să te însoţesc până la hotel.

Mărie răspunse că nu era nevoie, li cerea doar un avans de bani ca să-şi plătească camera şi biletul. Îi va trimite un mandat de la Saint-Clair.

Evident, nu voia să-i rămână datoare cu nimic mamei sale. Dar trecuse de miezul nopţii; nu putea fi lăsată să plece singură, se gin dea Therese, cu toate că hotelul d'Orsay era la doi paşi. Ea repetă:

— Nu poţi umbla singură în ţoiul nopţii.

— Mai bine oriunde decât aici.

— Aşteaptă să mai stea ploaia.

— Aştept să-mi dai bani.

„Aştept să-mi dai bani". O mică frază ştiută doi
Therese, o mică frază familiară. Auzind-o ar fi izbucnit în râs dacă nu s-ar fi temut că-şi zgândăreşte durerea din umărul stâng şi din braţ. Spuse:

— Ajută-mă să mă ridic.

Vorbise probabil cu un glas prea stins, deoarece
Mărie părea să n-o fi auzit. Atunci, Therese se sprijini de cămin, se îndreptă, înăbuşindu-şi un vaiet, şi intră în camera alăturată. Mărie auzi zgomotul cheii în broască. Nu se gândea la maică-sa, ci la Georges, care se afla la Paris, de câteva zile chiar. Trebuia oare să plece fără să-l vadă? La urma urmei n-avea de ce să-l dezlege de promisiunea făcută, deoarece cu siguranţă el
cunoştea toată drama de multă vreme... Nu, nu, nimic nu era pierdut. Cel mai înţelept lucru era să se întoarcă cât mai degrabă la Saint-Clair, iar
Georges să nu afle nimic despre această călătorie sinistră. Georges! Georges! În clipa aceea Mărie era preocupată numai de el. Nu realiza deloc ceea ce simţea mama ei, „care se întorsese şi se ghemuise pe scăunel. În orice caz de acum înainte
Mărie putea să spună alor săi că pentru fiica Theresei Desqueyroux căsătoria cu Georges era de nesperat... în privinţa aceasta cel puţin avea toate cărţile în mână.

Pericolul s-ar ivi din partea familiei Filhot... Dar ce! Ei s-ar fi opus cu mai multă dârzenie împotriva căsătoriei dacă, în realitate, n-ar fi dorit-o. Esenţialul era ca Georges să nu
*e dea bătut. Totul depindea de Georges...

Acum Mărie cerceta cealaltă faţetă a problemei: nu o singură dată, ci cu orice prilej, Georges nu pierdea ocazia să-i spună sus şi tare că el n-avea nevoie de nimeni. Când se gândea la lucrul acesta o apuca groaza... De ce să se amăgească? Cât timp erau împreună, sau când respirau în acelaşi loc sub soare Mărie simţea un oarecare răgaz. Darcâtă ameninţare în această instalare a lui Georges la Paris! Şi iată că aici nu mai putea fi lângă el... într-adevăr, pentru ce? Pentru ce să cedeze acestui prim impuls de groază?

Nu fusese stabilit o datăpentru totdeauna că-şi va petrece în fiecare an câteva zile la mama sa?

Lui Georges lucrul acesta i s-ar fi părut foarte firesc. Ar fi fost de acord ca din pricina lui să-şi prelungească şederea. Da, judecând la rece, fusese o proastă! Ceea ce se petrecuse în urmă cu cincisprezece ani n-avea nicio legătură cu ea. Ca şi cum o fată de vârsta ei ar putea fi solidară cu o bătrână isterică, căreia cu siguranţă că-i plăcea să-şi mai şi exagereze aventura... Dacă procesul i se clasase, înseamnă că nu fusese chiar atât de vinovată pe cât voia ea să pară... Şi mă rog, vinovată sau nu, pentru ce acest fapt divers uitat ar fi avut ecou în viaţa unei tinere fete? Ea se reaşeză pe fotoliul din faţa scaunului scund şi ntinse uşor mâna Theresei, care tresări, îşi înălţă copul şi nu-şi crezu ochilor: Mărie îi surâdea cu

— Sfârjitul nopţii un surâs forţat, desigur, care făcea să-i tremure puţin colţul buzelor, dar în sfârşit dezarmase;
spunea:

— Mamă, te rog să mă ierţi.

— Eşti nebună! Tu-mi ceri iertare?

— Mi-am pierdut capul: am cedat primului impuls... M-am prefăcut că simt ceea ce se cuvine să simţi în faţa unei

asemenea descoperiri. Dar astea nu sunt adevăratele mele sentimente... Mă crezi?

— Cred că ţi-e milă de mine, vrei să mă consolezi...

— Uite, mamă, vreau să-ţi dau o dovadă... Citise cumva romanul *Pierre şi Jean* de Maupassant? Mărie îl împrumutase de la „Panbiblion".

Georges zicea că era „coco", toţi romancierii epocii acesteia i se păreau superficiali... Şi trebuie să-ţi mărturisesc că *Pierre şi Jean...* Drama se desfăşoară în jurul descoperirii pe care o face un fiu în legătură cu naşterea sa ilegitimă şi cu pa-

siunea pe care a avut-o mama sa... Ei bine! Mărie nu-i putea spune cât de absurd i se păruse faptul că nişte copii îşi atribuie rolul de judecători faţă de cei care i-au născut, le cercetează în amănunţime viaţa sentimentală, se indignează sau disperă pentru lucrurile pe care le descoperă. Da, ştiu că la dumneata este vorba de altceva; dar, în sfârşit, există o asemănare! Eu, dimpotrivă, mă voi simţi mai în larg cu dumneata. Atâta timp cât nu ştiam nimic, era firesc ca dumneata să împărtăşeşti părerea familiei, să te pi'efaci că eşt;

de acord cu unele din principiile ei, dar acum e inutil să vrei să mă înşeli...

Therese o studia: iată deci unde voia să ajungă fetiţa; credea că, demascată, mama va deveni complicea ei — cine ştie? că-i va îngădui să se

'întâlnească cu Georges...

— Ascultă, Mărie... îşi căuta vorbele... Oare când se va sfârşi discuţia asta extenuantă?... Ascultă, Mărie: ai dreptate când afirmi că nu vrei să mă judeci; dar înseamnă că m-ai şi judecat dacă mă crezi în stare...

1 — Dar ce-ţi imaginezi? Nu-ţi cer un lucru pe care o mamă nu-l poate face pentru fata ei.

Uitase să simuleze tonul tandreţei. Vorbea sec.

Therese o întrerupse:

— Acum ştii de ce nu-mi este îngăduit să-i dau tatălui tău pricini de a se plânge.

— Cât de înţelept vorbeşti, mamă! Dacă te-ar auzi oamenii, nu şi-ar crede urechilor.

— Mărie…

Furia fetiţei izbucni brusc.

— Dar, în sfârşit, dumneata ai iubit; ştii ce înseamnă lucrul acesta. Eu, care abia încep, mi se pare că nu mai am nimic de învăţat. Îţi repet: sunt sigură de Georges numai când îl văd tot timpul.

Dacă se îndepărtează, îl pierd. Acest timp petrecut la Paris va fi o încei'care cumplită pentru mine... E dar: renunţ să mă stabilesc la dumneata, dar e normal să vin să stau aici din când în când…

— Mă voi conforma instrucţiunilor tatălui tău.

5*

— Cu ce ton îmi vorbeşti! Frazele astea cu-B
minţi şi burgheze în gura dumitale…

Therese îi tăie vorba:

— Termină, te rog! Nu simţi că sunt la capătul!
puterilor? Ţine, ia cheia. Alege-ţi cearşafuri în dulapul din sufragerie şi fă-ţi patul în camera H
mică din fund. O să-i telefonez tatălui tău îndată I
ce se deschide poşta… Nu! Niciun cuvânt. 1 UI
întinse cheia, fără s-o privească pe Mărie. Când
îşi înălţă capul, tânără fată dispăruse. Therese auzi H
în fundul apartamentului zgomotul cheii învârtinO trezi zgomotul aspiratorului. Primul gând du-se în broasca dulapului cu lenjerie, apoi o misI cnre îi veni fu: „Prea târziu s-o previn pe Anna…
care de mobile care dură destul de mult timp. Intrase desigur la fetiţă. Therese se înfăşură în-
Puţin mai târziu, intrând în vestibul, îşi aţinti I tr-un halat vechi de molton şi îşi întâmpină serurechea şi desluşi respiraţia ritmică a fetei. De f Vitoarea, care îşi luase mutra din zilele ei rele.
s-ar putea culca şi ea în sfârşit! Ştia că n-o să ff — Ai intrat în cameră?
adoarmă, dar va fi bine să se întindă, să facă pe — Da! Ce

dezordine!

moarta. Or, împotriva oricărei aşteptări, cum stinse ’ ’ Ai trezit-o?

lumina şi închise ochii adormi. Căzu brusc în som— Nu mai era nimeni, nul cel mai adânc, şi nimic din ce se petrecuse în I Plecase.

timpul serii nu-i apăru în vis; nicio vorbă rostită Therese străbătu sufrageria, deschise uşa: cănu ţâşni din adâncul conştiinţei sale. Natura copiefnăruţa era într-adevăr goală; valiza dispăruse, şea cu odihnă acest animal frânt de oboseală. În Poate că Mărie prinsese trenul de Bordeaux; dar camera învecinată un tăciune aprins mai arunca I putea la fel de bine să se fi întâlnit cu băiatul…

reflexe roşii. Zorile iluminară mobila în dezordine, I — Doamna doreşte să-i aduc cafeaua?

scaunul scund pe care Therese suferise, sticla de Pe Therese o izbi un anume accent familiar şi şampanie uitată pe consolă. Complice la Anna. O lămuri:

— Fiica mea a venit pe neaşteptate ieri seară, după plecarea ta. Mă miră că a plecat fără să mă

Iftrute. S-o fi temut să nu mă trezească.

— Vizita această a vindecat-o pe doamna?

Doamna nu se mai simte bolnavă?

Therese se prefăcu a nu înţelege această ironic grosolană şi-i răspunse că încă se simţea oboi sită. Atunci, Anna luă de pe consolă sticla de şampanie, uitată, şi spuse:

— Acum ştiu cum s-a făcut bine doamna! (şi îi aruncă o ochiadă batjocoritoare). Când am fost la spital mi s-a dat şi mie să beau după operaţie, j

Băutura m-a refăcut imediat.

Therese îşi înălţă umerii — prea obosită, prea detaşată de toate, ca să-şi mai dea osteneala s-o lămurească. Imbrăcându-se îşi spunea: „Ce-mi pasă de ce crede ea?“ Şi totuşi gândul acesta o obseda într-atâta, încât aproape că uitase de Mărie.

Respectul pe care i-l inspira Annei, acest soi de deferenţă temătoare şi uneori aproape iubitoare, !

era un lucru la care ţinea. Servitoarea auzise probabil destule clevetiri, dacă încrederea i se topise atât de brusc, la prima bănuială… Anna, fetiţa aceasta… Va trebui aşadar să renunţe şi la acest ultim devotament… O viaţă întreagă să se tot gândească; să alerge mai întâi spre ce era mai urgent: să-i telegrafieze lui Bernard ca *să-şi pună responsabilitatea la adăpost.* Mărie avusese dreptate: toate formulele, toate vorbele mari ale clanului îi reveneau pe buze: *să-şi pună responsabilitatea la adăpost.*

Ieşind din clădirea poştei de pe strada Grenelle,
Therese şovăi o clipă: din nou acasă, din nou

Zâmbetul dispreţuitor al Annei? Nu, asta era peste puterile ei. Nu dăduse' nicio dispoziţie pentru masa de prânz… Cu atât mai rău! Anna o va aştepta. În ziua aceea luminoasă şi rece de sfârşit de toamnă, strada era îmbietoare. Therese s-ar odihni pe o terasă de cafenea, ar face o escală într-un ci-
nematograf… Mai erau şi băncile din parcuri unde soarele nu se ascunde şi bisericile, în care, pitită în umbră, înconjurată de câteva siluete prosternate, Therese avea sentimentul, că smulge o taină, că-şi lipeşte urechea de o uşă invizibilă. Ceea ce dorea însă mai presus de orice, era să nu se întoarcă în strada du Bac, să nu mai simtă apăsarea pereţilor acelora, tavanelor acelora suprasaturate parcă de suferinţa ei. Ah! şi mai ales să nu mai vadă chipul acesta nou al Annei: neruşinarea aceasta — să nu mai retrăiască scena cumplită din seara trecută: „M-am învinuit; mi-am dezvăluit taina, inutil poate, dacă Mărie s-o fi întâlnit cu băiatul acela… Am pierdut pe degeaba dragostea fiicei mele… Nu, adăugă ea pe şoptite (şi un grup de şcolari se întoarse ca s-o urmărească din ochi), lucrurile acestea-mi sunt indiferente în dimineaţa de azi. Nu mă mai fac să sufăr…"

Ciudată insensibilitate faţă de fiica sa; părerea
Annei o interesa mai mult: „Ei bine, da; aşa e…"
Speranţa de a o recuceri pe Mărie nu avusese timp să prindă rădăcini în sufletul ei: în timp ce

Anna, respectul, afecţiunea ei erau apa şi pâinea acestei schimnice... Ele îi erau răpite acum...

Nu-i mai rămânea absolut nimic... Zadarnic îşi repeta: „absolut nimic! absolut nimic! lt — mergând pe trotuarul acesta al bulevardului Saint-
Germain. În ceaţa însorită a dimineţii de octombrie cu mirosde asfalt şi de frunze, Therese simţea că nu mai suferă, că era eliberată, *operată* de nici ea nu ştia ce — ca şi cum nu s-ar mai fi învârtit în loc, ca şi acum ar fi înaintat dintr-o dată, ca şi cum se îndrepta spre ceva. Nu cumva în. Somnul agitat din timpul nopţii rostise ea cuvintele acelea, executase fără să-şi dea seama gesturile acelea care alungau vraja? Ce făcuse sau ce pronunţase altfel decât în mod obişnuit? în orice caz acum vedea mai limpede; mergea într-o anume direcţie.

Ar fi zis aproape că e fericită, dacă n-ar fi existat această jenă, această senzaţie de sufocare, această prezenţă a morţii în inima ei... Ce frumos era cerul care se pierdea în preajma cartierului
Saint-Germain des Pres! Cât de mult îi plăcea oboseala aceasta de pe chipurile tinere care râdeau privind-o! Nu vroia să moară! Nu dorea să moară!

Aşezată pe terasa cafenelei „Deux Magot“ se străduia să bea un păhărel de anason ca să se ameţească niţel. „Să ucidem aceste remuşcări care ne îngraşă orgoliul, îşi spunea ea. Totul îi prieşte orgoliului. Eram dezamăgită azi-noapte, văzând că
Mărie nu merge mai departe cu interogatoriul ei.
Mărturisirea mea n-a mirat-o atât cât speram...

în viaţa mea a existat lucrul acesta: o crimă ratată... Alte lucruri există în fiecare din vieţile care mişună în piaţa aceasta, în cafeneaua aceasta.
Dacă oamenii ar izbuti să-şi dea seama că viciile lor, crimele lor, defectele lor n-au niciun fel de importanţă... nici măcar ceea ce ei numesc virtutea lor... Chiar dăruirea de sine valorează mai puţin decât nimic... Mi-e scârbă de această mică satisfacţie pentru că azi-noapte aveam aerul că mă sacrific pentru Mărie. Lî dracu cu această mică satisfacţie... Un dispreţ total şi profund faţă de sine...! t Ah!

iată drumul spre care trebuia să înainteze ea, în direcţia aceasta! Therese făcu un gest care răsturnă şi sparse paharul din faţă-i.
Unul din tinerii aşezaţi la masa vecină se ridică, adună câteva cioburi şi cu pălăria în mână se îndreptă spre ea oferindu-i-le în mod ceremonios, în timp ce camarazii săi pufneau în râs. Therese îl fixă cu ochii săi limpezi, fără o vorbă. El păru descumpănit, îi puse în faţă cioburile de sticlă şi zise cu un ton serios:

— Vă rog să ne iertaţi, doamnă, suntem tineri!

Therese îşi înalţă capul şi zâmbi: „Nu ştie că pe mine nu mă mai impresionează nimic“, se gândea ea.

Merse pe strada Rennes, apoi pe strada La Gaiţe, până în bulevardul Mâine, apoi se pierdu într-un
’ artier sărăcăcios, unde trebui să se oprească o clipă, pentru a-şi trage sufletul. În faţa ei, pe trotuar, era o măcelărie cu carne de cal. O femeie

fără vârstă, însărcinată, cu picioarele goale vârâte I
în pâslari, supraveghea cu un ochi atent măcelarul, care cântărea o bucăţică de carne vineţie. Therese va opri primul taxi care va trece: îi va da adresa unui restaurant bun. „Nu există, îşi spunea ea, suferinţă adevărată pentru oamenii care sunt la adăpost.” Ea fusese întotdeauna la adăpost.

— La Cupolă! zise ea, instalându-se în maşină.
Se credea ruinată; dar posibilităţile ei de trai ar fi părut fabuloase femeii care ducea acum într-o hârtie galbenă bucăţica de carne vineţie. Nu se cheamă că suferi când îţi poţi rumega suferinţa, scutită de orice constrângeri. Luxul este lipit de noi. Chiar şi durerea noastră este un lux. Să te poţi închide într-o cameră şi să plângi… Banii aceştia care s-au aflat mereu la îndemână în momentul necesar… Aşa visa Therese în timp ce i se adresa pivnicerului: Aveţi şampanie naturală?
Bine, atunci aduceţi-mi-o… rece.

Se înapoie târziu. În timp ce-şi căuta cheia în poşetă, auzi

glasul Annei:

— Cred că vine doamna… Da! este doamna! Domnişoara o aşteaptă pe doamna de la ora şase.

A cinat… dar nu prea are poftă de mâncare.

înaintea oricărui alt sentiment, Therese simţi această bucurie: Anna n-o mai bănuia de minciună; acum nu se mai putea îndoi că cea care dormise noaptea în apartament fusese Mărie.

Therese intră în salon fără să-şi scoată pălăria nici pardesiul boţit. Mărie se ridică; îşi pierduse strălucirea. Tenul îi era obosit, gura parcă umflată. Se făcuse urâtă. Mai întâi îşi anunţă mama că telefonase la. Saint-Clair şi-şi amânase sosirea pentru a doua zi.

— Simţeai nevoia să mă vezi?

— Da, în primul rând pentru biletul de tren: a trebuit să cheltuiesc astăzi o parte din ce mi-aidat ieri…

Tăcu; aştepta o întrebare, dar Therese o privea fără să spună nimic. Atunci fetiţa se hotărî:

— L-am văzut pe Georges; am dejunat împreună…

— Şi?

Nu-i putu răspunde. Lacrimile îi ţâşniră. Îşi scoase din poşetă o batistă deja udă.

— Dar, fată dragă, nu văd ce lucru nou…

— Lucrul nou este că i-am spus că ştiu adevărul cu privire la… la povestea dumitale. Atunci el a putut să-mi vorbească deschis. Părinţii lui sunt din ce în ce mai ostili căsătoriei de când au aflat…

Da, nu atât drama în sine, cât felul dumitale de viaţă din ultimii ani… Cu atât mai rău, trebuie să ştii! E vina dumitale! Din pricina dumitale!

Therese ar fi putut crede că ziua aceea nu fusese decât un vis, că se trezea dintr-un somn lung şi că se regăsea pe acelaşi scaun scund, în faţa aceluiaşi judecător furios, dezlănţuit/îi răspunse:

— Dar, Mărie, „viaţa“ aceasta, presupunând că am dus-o într-adevăr — şi aş vrea să ştiu precis ce anume mi se

reproşează: — viaţa aceasta a mea era cunoscută de familia Filhot pe vremea când ei priveau proiectul de căsătorie fără ostilitate, dacă te-am înţeles bine.

Mărie se pierdu în explicaţii confuze: atunci bătrânul Filhot crezuse probabil că familia Desqueyroux este destul de bogată ca să poată închide ochii pentru rest. Astăzi însă cele două familii erau pe jumătate ruinate; familia Filhot avea nevoie de bani.

— Se pare că tatăl său îi repetă într-una: „Ia pe cine vrei, dar nu o fată din landă!“ Şi fireşte, noi îi oferim prea multe pretexte... Georges este deasupra tuturor acestor calcule, dar nu are încă o situaţie. Trebuie să-şi termine Dreptul... Şi apoi există atâtea alte lucruri care îl preocupă mai mult decât mine, care îl interesează mai mult decât persoana mea!

Ea plângea cu faţa sprijinită de spătarul capitonat al fotoliului. Therese o întrebă ce-avea de gând să facă. Se va reîntoarce la Saint-Clair; îşi va relua viaţa de acolo, care i se părea de nesuportat chiar şi atunci când nutrea speranţa... Dar acum, înseamnă moartea. Cu capul vârât sub braţul îndoit ea mormăi o frază pe care Therese n-o auzi bine.

— Îndrăzneşte să repeţi ce-ai spus mai înainte.

Fetiţa o privi aspru şi spuse cu un ton dispreţuitor:

— Am zis: cu mine cel puţin n-o să dai greş!

— Şi tu, Mărie, şi tu eşti la fel: nimereşti ţinta de fiecare dată.

Umbla de colo până colo frecându-şi podul palmelor. Îşi reamintea intrarea’ voioasă a Mariei cu
douăzeci şi patru de ore mai devreme, în chiar încăperea aceea, şi tot ce înflorise brusc în sufletul ei; „ca să ajungă în halul în care este acum“, îşi spunea ea, aruncând o privire în direcţia căpşorului fetei, urâţit de insomnie, de deznădejde de ură. Ura aceasta, da, o meritase. Ar însemna să fie o ipocrită dacă ar da vina pe destin. Chiar dacă pe vremuri n-ar fi făcut niciun gest ireparabil, şi chiar dacă ar fi rămas toată viaţa doamna Bernard Desqueyroux, ţintuită din decembrie până în iulie în dosul ferestrei din salonaşul

care dădea spre piaţa mare a târguşorului Saint-Clair, iar în restul anului în salonul casei din Argelouse, fata ei tot n-ar fi însemnat mai mult pentru ea;
Therese nu era o mamă — era o femeie, în mod inexplicabil văduvită de instinctul acela care îngăduie altor mame să transmită propria lor viaţă fiinţelor pe care le-au născut. Da, chiar dacă existenţa ei s-ar fi scurs egală şi fără zguduiri,
Therese era sigură că, într-o seară, s-ar fi simţit la fel de mirată ca în ajun, văzând că-i intră pe uşă o femeie, care era fiica sa. Putea să fi trăit ani de zile sub acelaşi acoperământ, şi tot aşa de

brusc ar fi descoperit-o pe Mărie, pe această străină, această necunoscută, cu gusturile ei, cu antipatiile ei — tot ceea ce s-ar fi format încetul cu încetul şi fără ştirea ei, tot ceea ce pe ea, pe Therese, n-o interesa, tot ceea ce era străin de ea. „Lucrul acesta n-ar fi schimbat nimic.“ Şi totuşi, în faţa duşmancei, care nu se afla acolo, în seara aceea, decât pentru a-i cere socoteală, ea se recunoştea vinovată şi nu-şi acorda nicio circumstanţă atenuantă. Crima ei, aceea care le-a precedat pe toate celelalte, a fost că s-a împreunat cu un bărbat, că a procreat, că s-a supus legii comune, când ea era născută în afara legii.

Nu! Lucrurile nu se prezentau chiar aşa! Dacă era văduvită de instinctul matern, de ce această bucurie când Mărie îi trecuse pragul ieri seară? O
revanşă… împotriva familiei? S-ar putea. Dar atunci, de ce acest sentiment de groază în faţa suferinţei fetei? De ce această dorinţă de îndreptare a lucrurilor? Şi-ar fi dat viaţa! … Dar ar fi prea simplu, de n-ar trebui decât să-ţi dai viaţa… Nimeni nu are nevoie de viaţa noastră;
nu cumperi nimic cu sângele tău. Sau poate că trebuia să se omoare mai de mult… dar apoi!
umbra Theresei s-ar fi întins totuşi asupra bietului destin al Mariei. Cine pretinde această cumplită comuniune? „Moartă, nu te-aş otrăvi mai puţin… Ce să-ţi dau? bani?…“

Therese îşi întrerupse brusc plimbarea ae colo până colo,

şi-şi fixă ochii asupra tinerel fete:

— Am o idee, Mărie.

Fetiţa nici măcar nu-şi ridică fruntea. Cu coatele pe genunchi, se legăna de la dreapta la stânga.

— Ascultă-mă, mi-a venit o idee.

Vorbea repede, nu trebuia să-şi piardă vremea cu gândurile, ci să meargă înainte, să taie punţile în urma ei. Începu:

— Fetiţa mea, dacă te-am înţeles bine… în fond, îi era neplăcut să i-o spună, dar totul se reducea, ca aproape întotdeauna în viaţă, vai! — la o chestiune de interes. Pe de o parte băiatul ţinea la
Mărie, dar împrejurările actuale nu-i îngăduiau să acţioneze împotriva voinţei tatălui său. — Am nimerit, nu? (Mărie îşi înclină capul; acum ea o urmărea cu atenţia încordată.) — Iar pe de altă parte, bătrânul Filhot, având nevoie de capital, voia să-şi însoare fiul cu cineva din afara landei.
Mărie făcu semn că într-adevăr aşa trebuia pusă problema. Dacă aş renunţa în favoarea ta la tot ce-mi revine din partea familiei Larroque…

Da, sigur, era vorba de terenurile din landă:
aproape trei mii de hectare defrişate în parte de tatăl său — fapt care explica de ce pentru moment veniturile lor erau aşa de reduse; — oricum însă proprietate de viitor, cu semănături de cincisprezece ani în plină creştere şi care, cu toată criza, reprezentau încă multe milioane. Dacă familia
Filhot avea nevoie urgentă de bani, nimic nu i-ar împiedica să ipotecheze terenurile acestea…

Therese nu-i putea da cifre exacte; le aştepta de pe o zi pe alta, deoarece, neavând bani lichizi, îl însărcinase pe notar, fără ştirea soţului ei, să i le furnizeze. În orice caz existau şanse ca familia
Filhot să-şi poată procura astfel capitalul de care avea nevoie. Or nu era nicio dovadă că, în actuala lor stare financiară, Georges Filhot şi-ar putea găsi în altă parte „petic pentru sac“, cum spunea bunica ta!

Therese rostise ultima frază cu un ton aproape vesel,

într-atât această ofertă de a renunţa la tot ce-i aparţinea în mod concret îi pricinuia uşurarea pe care o resimţea dinainte. Dar Mărie dădea din umeri: era imposibil; maică-sa nu se putea sărăci astfel; trebuia să păstreze şi pentru ea ceva" din care să trăiască; cedase unui prim impuls, dar îi erau de-ajuns zece minute de gândire ca să-şi schimbe părerea.

Therese se împotrivi spunându-i că problema aceasta o preocupa de foarte mult' timp, că pentru ea ar fi o fericire nesperată să repare într-o mică măsură răul pe care-l pricinuise fetei; că s-ar mulţumi cu o rentă foarte mică — doar atât cât i-ar trebui ca să se retragă într-un modest azil de bătrâni (inventă această soluţie pe loc, total hotărâtă de altfel să moară mai degrabă de frig într-o magherniţă, decât să locuiască într-una din aceste case!). Mai adăugă că de mulţi ani se obişnuise cu lipsurile, că inima ei va „ceda“ mai devreme ori mai târziu (doctorul nu-i ascunsese jpicest adevăr) şi că nu mai dorea decât un colţişor
Unde să moară.

— Mărie, cam cu jumătate de gură, îi jură că n-ar accepta niciodată aşa ceva; că de altfel ar trebui ca lucrul acesta să-l vrea şi tatăl său şi, în sfârşit, ca familiei Filhot să-i surâdă aranjamentul.
Dar Therese avea răspuns pentru toate: fusese căsătorită sub regimul dotai; bărbatul ei n-avea ce căuta într-o hotărâre care, la început, îl va mira poate, dar pe care n-avea niciun motiv s-o dezaprobe... Cât despre familia Filhot...
f — Spune-mi, vrei să-l văd pe Georges al tău!

să-i explic ce punem la cale?

— Ah! nu! mai ales te rog să nu apari... Să nu

, te arăţi... Iartă-mă dacă te rănesc, dar cred...

Therese îşi scutură capul: nu, nu o rănea, ea
nu mai simţea nimic. Dar, într-adevăr, întrucât băiatul îşi făcuse despre ea o imagine cu siguranţă extravagantă, poate că nu strica s-o vadă aşa cum era*
1 — Cred că numai eu aş putea să-l conving.

Planul meu are dublul avantaj că rezolvă amândouă obiecţiile ridicate de bătrânul Filhot: îi furnizează capitalul necesar şi îl descotoroseşte
(ea şovăi o clipă) de Therese Desqueyroux. Înţelegi? Mă fac nevăzută, dispar; nimeni nu va băga de seamă moartea mea.

— Nu, protestă Mărie, nu despre asta e vorba!

Ceea ce mi-ar place grozav, mărturisesc, ar fi ca, în cazul în care te-ai vedea cu Georges, să-mi poţi spune ce crezi despre sentimentele lui... Oh, cu siguranţă! el va sta în defensivă, nu se va preda... Dar dumneata ai experienţă... înţelegi ce vreau să spun?... Dar ce ai, mamă, eşti bolnavă? Therese îşi deschise ochii, zâmbi slab.

— N-am nimic... Am umblat toată ziua... Nu te nelinişti. Trebuie să mănânc puţin. Anna o să mă servească. Şi tu, ai nevoie de odihnă. Gândeşte-te la ce ţi-am spus.

* ’» *0 Ut*

— Ce drăguţă eşti, Anna, că mă ajuţi să mă dezbrac... Mi-ai încălzit patul?... Ce bine e să stai întinsă! îndreaptă-mi puţin perna... Aşa. Acum apleacă abajurul. Supa s-a răcit?

Anna îi întinse ceaşca.

— Doamna o găseşte bună?... Domnişoara s-a şi culcat.

— Mai ales să nu faci zgomot în bucătărie.
E abia ora zece. Ieşi în oraş, astă-seară?

Anna îşi scutură capul: astă-seară va lucra la trusoul ei.

— Atunci, ai vrea... oh! doar un sfert, de oră!...
să-ţi aduci lucrul aici? N-o să vorbim. Dar aş fi mulţumită să te simt lângă mine. M-aş odihni mai bine.

— Dacă doamnei îi face plăcere...

Lampa arunca pe tavan aureola de pe vremea bolilor din copilărie: atunci, ca şi în seara aceasta, urmărea la lumina lămpii mâinile umile şi uzate tivind pânza groasă... Era un secret pe care Therese îl ştia: sub stratul dens al faptelor noastre, sufletul nostru de copil rămâne neschimbat; timpul nu reuşeşte să modifice sufletul. La patruzeci şi cinci de ani, Therese devenise din nou fetiţa pe care prezenţa slujnicei o scăpa de griji şi o liniştea în pragul nopţii.

— Spune-mi, Anna, azi-dimineaţă ce-ai crezut?
Servitoarea tresări:
— Azi-dimineaţă?
— Da, când ai văzut patul dezvelit, dezordinea, sticla de şampanie?
— Vai, doamnă, nimic.
— Ţi s-au vorbit foarte multe lucruri urâte despre mine? Hai, mărturiseşte! Portăreasa… măcelarul…
— Vai! în privinţa măcelarului, nu, doamnă!
Şi apoi ştiu bine că nu e adevărat. Îmi spun: dacă e cineva care să vorbească, acela sunt eu, nu-i aşa?
Therese nu-i răspunse. Se ferea să respire, simţea că-i vin lacrimile în ochi. Nu trebuia ca
Anna să observe. Dar cum să plângă fără să se înăbuşe — fără sughiţurile acelea, gâfâiturile acelea (tot copilul din noi plânge — cum numai el ştie să plângă — fie că avem zece sau cincizeci de ani…). Ţ
— Ah! doamnă! doamnă!
— Nu-i nimic, Anna…
— Domnişoara v-o fi necăjit!
— Gata, vezi? Acum am să dorm. Mai rămâi un pic.
Ea îşi închise ochii, apoi, după o clipă, îi spuse servitoarei că poate pleca. După ce-şi strânse lucrul, Anna se ridică şi zise:
— Îi doresc noapte bună doamnei.
Therese o chemă din nou.
— Vrei să mă săruţi?
— Vai! Vreau, sigur că da…
Anna îşi şterse gura cu dosul palmei.
; IV
— Dar bineînţeles, fetiţa mea, nu sunt aşa de proastă! El n-o să creadă nicio clipă că vin să-l bat la cap; nici măcar n-am să aduc vorba…
vreau doar să afle hotărârile mele în cazul în care te-ai mărita… Bănuiesc că întrevederea va dura câteva minute…
— În orice caz, dacă ţi se iveşte prilejul, fă-l
să vorbească, încearcă să afli…

Mărie îşi privea cu uimire mama, care, în picioare, în faţa ferestrei de deasupra căminului, îşi cobora peste ochi o voaletă scurtă. Îşi dăduse doar cu niţel ruj pe buze şi pe obraji; dar dintr-o dată devenise altă femeie — de parcă tentativa pe care avea s-o întreprindă i-ar fi redat instinctul social. Îşi regăsise un rol, şi toate gesturile uitate îi reveneau în minte, ca unei actriţe care urma să reintre în scenă. Chiar şi Mărie -îşi recăpătase frumuseţea; pe chipul ei, pe care somnul îl împrospătase, ochii străluceau de speranţă.

— S-ar putea să nu fie acasă... Ba da! dejunează întotdeauna la hotel, pentru că stă în pensiune... Dacă nu s-a întors încă, aşteaptă-l.

— Bineînţeles, copila mea, nu te nelinişti.

Acelaşi soare din ajun, aceeaşi ceaţă. Therese se hotărî să meargă pe jos până la hotelul lui
Georges Filhot de pe bulevardul Montparnasse, aproape de gară. Nu se gândea dinainte la ce « «
să-i spună. Acum se putea uita la oamenii aceştia muncind într-un şanţ săpat în mijlocul străzii; la adolescentul acesta care trăgea un cărucior prea greu, şi chiar la această femeie sprijinită de zid şi care nu întindea mâna. Therese se hotărâse să renunţe la avere: trăia de pe acum bucuria sărăciei. În clipa de faţă simţea chiar o plăcere.
Nu-şi putea imagina cum ar trăi când n-ar mai avea decât atât cât să nu moară de foame. În privinţa aceasta n-o tulbura nicio teamă. „Ai să vezi atunci...”, îşi repeta ea fără să reuşească să se înspăimânte. Poate că nu credea că într-o zi va trebui să-şi ţină promisiunea. Căsătoria aceasta se va face oare? De altfel chiar dacă familia ar fi de acord cu renunţarea ei la avere, Bernard
Desqueyroux îi va da întotdeauna mai mult decât strictul necesar. Va trăi oricum mai modest. Încerca să-şi reprezinte cutare sau cutare privaţiune, fără să-şi altereze satisfacţia pe care i-o procura dinainte sacrificiul făcut.

Therese înaintă pe strada Vaugirard până în dreptul bulevardului Montparnasse, apoi se angajă pe trotuarul din

stânga, în direcţia gării.
Cerceta cu atenţie faţadele vechi şi murdare, inscripţiile: „Hotel de Nantes“, „Hotel de chemin de fer de l’Ouest“, deoarece Mărie nu ştiuse să-i indice numărul.

în spatele uşii cu geamuri, câţiva bărbaţi în picioare înconjurau biroul la care stătea administratoarea. Therese şovăi înainte de a intra, făcu câţiva paşi în direcţia scării. Un băiat cu mânecile suflecate şi cumplit de murdar, îşi lăsă pe o treaptă cutia plină cu perii de lustruit şi îşi întoarse faţa gălbejită spre Therese:

— Domnul Filhot? etajul patru, camera 83!

Şi deoarece Therese îl rugă să-l anunţe pe domnul Filhot că o doamnă dorea să-i vorbească:

— Cred că e în cameră, urcaţi.

Ea insistă, îi puse un ban în mână. El o privi cu un surâs oribil.

— Atunci, nu-i spun niciun nume? îi spun:

„o doamnă”.

Urca în urma lui, foarte încet, pe scara abruptă din ce în ce mai întunecoasă. Mirosurile de mâncare de la parter erau înlocuite de la etaj la etaj cu duhorile de la apa de toaletă şi de la canal.

Cineva strigă:

— Dar bineînţeles, să urce!

Un trup se pleca peste rampă. Ea mai auzi:

„Câte fasoane!“ Cu siguranţă, vlăjganul care o

întâmpină în picioare, pe palierul de la etajul al patrulea, aştepta altă femeie… Faţa lui se împietri brusc:

— Da, doamnă, eu sunt Georges Filhot.

Uşa deschisă a camerei lumina palierul, dar el stătea contra luminii. Ea văzu numai că era înalt, puţin adus de spate, cu o frunte îngustă, cu părul negru răvăşit, fără haină. Purta un pulover.

Gulerul cămăşii albastre era descheiat. Therese îl linişti zicându-i că voia să-i spună doar două cuvinte. Era vorba de o informaţie. Ea intră cu un aer hotărât în cameră şi,

întorcându-se spre tânărul, care lăsase într-adins uşa deschisă, îşi spuse numele.

După atâta amar de ani cunoştea expresia care răsărea pe chipurile oamenilor de la Saint-Clair şi de la Argelouse la simpla pronunţare a numelui său; o curiozitate lacomă. Exact ceea ce apăruse şi pe această faţă puţin prea lungă şi osoasă, aplecată spre ea. Observă de asemenea şi o nelinişte, neîncredere, pe care se străduia s-o risipească de la început:

— Liniştiţi-vă, n-am să mă amestec într-o chestiune care nu mă priveşte. De altfel, cum am venit am şi plecat, adăugă ea repede. Dar în cazul în care într-o zi veţi vrea să luaţi o hotărâre, Mărie şi cu dumneavoastră, sunt datoare să vă spun…

Vorbea rar, cu o dezinvoltură regăsită. Deşi frazele îi erau clare, simţea că nu captase atenţia tânărului şi, pe măsură ce-i vorbea, îl cerceta, căuta să desprindă ce era ciudat în fiinţa lui. Îşi dădu seama că era puţin saşiu, defect care acorda înfăţişării sale destul de comună oarecare farmec, ca şi uitătura tulbure de om băut. În timp ce Therese îi spunea, fără falsă modestie, dar şi fără ’ să aibă aerul că-i dă o lecţie: „îmi permiteţi să mă aşez?“ el îi ceru scuze în mod stângaci şi îm*î* pinse spre ea un fotoliu, după ce îl eliberă de un pardesiu, o cămaşă murdară şi nişte discuri de , fonograf, cu care era încărcat; îşi trecu apoi de imai multe ori mâna peste obraji şi peste bărbie, î scuzându-se că era nebărbierit. Închise fereastra:

— E zgomot şi nu se aude, zise el.

— E îngrozitor, nu? să locuieşti în apropierea gării…

— Ah! nu mă tem de zgomote.

Aşezat pe pat, în faţa Theresei, o asculta cu ’ atenţie.

— Înţelegeţi, desigur, că nu e vorba de o somaţie şi nici de altceva asemănător… Bărbatul meu de altfel nu mi-a comunicat încă intenţiile sale cu privire la Mărie, iar eu trăiesc prea departe de fiica mea pentru a-mi da părerea…

Therese era conştientă de un anume timbru al vocii pe care nu-l avea întotdeauna şi pe care nu-l regăsea când voia: acest sunet puţin înăbuşit, uşor răguşit în notele grave. Se asculta zicând:

— Donaţia pe care am de gând s-o fac Mariei ar avea drept consecinţă imediată dispariţia mea definitivă.

Ea sublinie cu o mişcare a mâinii această frază spusă cu tonul cel mai simplu. Nu urmărea niciun efect, şi nici nu se erija în victimă. Georges
Filhot îi răspunse „că pentru el chestiunile de ordin material n-aveau nicio importanţă11. Adăugă cu obrăznicie şi timiditate totodată:

— Noi nu mai suntem ca părinţii noştri a căror existenţă se învârtea în jurul a tot felul de probleme legate de dote, de moştenire, de testamente.
Criza a aruncat totul în aer: chestiunile acestea nu ne mai interesează.

— Sunt convinsă. Dar domnul, tatăl dumneavoastră, are dreptul să afle intenţiile mele. Dacă credeţi că este necesar, vă rog să i le repetaţi.
Therese se ridică; Georges Filhot păru că şovăie:

— Mărie este la dumneavoastră?

O privea pe Therese cu un aer nesigur. După închiderea ferestrei, camera mirosea a haine vechi, a tutun, a săpun. Şi cum soarele dispăruse, încăperea păru dintr-o dată murdară. Therese ştia că sosise clipa să încerce ceva în favoarea Mariei.

— Astă-seară pleacă. Vreţi să-i comunicaţi ceva?

— Ştiţi, doamnă, aş vrea să înţelegeţi…

Fără să piardă o secundă, Therese se reaşezase şi îl privea cu expresia aceea pe care învăţase să şi-o ia, expresie în care se citea, pe lângă detaşarea totală faţă de propriul interes, o atenţie pasionată faţă de mărturisirile care i se făceau. El îi spunea că avea douăzeci şi doi de ani, că însuj ’ rătoarea îl înfricoşa. Dacă ar fi trebuit să se

— Însoare n-ar fi ales nicio altă fată în afara Mariei.

— Ah! îl întrerupse Therese, îmi permiteţi să-i
’ repet fraza aceasta. Lucrul acesta nu vă angajează cu nimic.

El o asigură că în ceea ce-l priveşte nu era vorba de o simplă renunţare. Se gândea, într-adevăr, cu
I tandreţe la Mărie. Ea făcea parte din amintirile f lui din

copilărie, din adolescenţă. N-ar fi putut
1 suporta vacanţele de la Saint-Clair fără ea.
— Iubesc şi detest landa… Dar dumneavoastră?
— Ah, eu!
Amintindu-şi cine era această femeie şi ecoul
’ pe care trebuia să-l fi trezit în sufletul ei pronun-
. Ţarea numelui de Saint-Clair, el roşi. Dar iată că nu izbutea s-o identifice, pe Therese Desqueyroux
cu fiinţa din faţa lui, care-l privea cu un ochi gânditor în spatele voaletei scurte.
— Nu zic că nu mă voi însura, reluă el după o pauză. Dar acum… imposibil! mai întâi există facultatea, examenele care nu se mai sfârşesc…
— Oh, asta n-ar fi nimic, îl întrerupse Therese.
Dimpotrivă, căsătoria alungă distracţiile, micile petreceri. Înţeleg că la vârsta dumneavoastră şovăiţi.
— Nu-i aşa, doamnă? N-am decât douăzeci şi doi de ani.
Ea continua să-i privească faţa prelungă şi osoasă, ale cărei trăsături, deşi precizate, păreau neterminate şi ai cărei ochi căprui puţin saşii nu se fixau pe nimic; doar buzele se evidenţiau printr-un contur larg şi precis.
— Ar fi mai nimerit să spuneţi: am douăzeci şi doi de ani împliniţi.
El întrebă cu un aer neliniştit:
— Credeţi că nu mai sunt foarte tânăr?
— Oh! ştiţi! o dată ce te-ai îmbarcat e ca şi cum ai ajuns… Nu credeţi?
Da, lucrul acesta îl simţea şi el cu destulă pregnanţă.
— Închipuiţi-vă că în ziua în care am împlinit douăzeci de ani — n-o să mă credeţi! — ei bine!
am plâns…
— Aţi avut dreptate să plângeţi, îi răspunse
Therese cu simplitate.
El o asculta: ea spunea că tinereţea nu este începutul a nimic, dimpotrivă, o agonie…
— Dar, adăugă ea, apropiindu-şi de ochi un disc pentru a-i descifra titlul, întrucât văd că vă place muzica… numai

muzica a ştiut să redea lucrul acesta: Schumann, de pildă…

— E poate chiar ceea ce caut şi eu în muzică, într-adevăr. Credeţi că sunt mulţi tineri care simt această nelinişte?

Şi cum Therese răspundea că el trebuia să ştie mai bine decât ea:

— Aveam un prieten, adăugă el dintr-o dată, care s-a omorât în iulie trecut. Nu s-a putut descoperi nicio cauză, niciuna din acele cauze pe care obişnuim să le atribuim unei sinucideri. Îl cunoşteam bine: nu era la mijloc nicio femeio, niciun viciu…

— Droguri?

— Nu, nici vorbă de droguri. Dar poate că (mă gândeam la asta în timp ce vă ascultam,) un senp timent care seamănă cu ce spuneaţi dumneavoastră… Voia să grăbească sfârşitul a ceva, voia să

— Termine o dată pentru totdeauna. Ideea aceasta nu mi-a venit până acum…

Therese se ridică: \

— Mărie mă aşteaptă acasă, iar eu vă ţin aici…

Vorbea cu alt glas, cu un ton afectat:

— Atunci rămâne stabilit că ceea ce vă înspăimântă pentru moment este gândul căsătoriei. Îmi îngăduiţi să-i spun? Pot să adaug că sentimentele j dumneavoastră cu privire la ea nu s-au schimbat?

El nu-i răspunse la întrebare.

— E ciudat, spuse el. Uitasem cine sunteţi. Nu-mi închipuiam că… Mărie nu m-a avertizat… Ea nu ştie să descrie "oamenii.

O clipă se aşternu liniştea. Ca să o rupă, el întrebă dacă putea să-şi ia rămas bun de la Mărie înainte de plecarea ei. Va lua desigur trenul de la ora zece?

— N-ai vrea să vii să cinezi cu noi? întrebă

Therese brusc şi fără să reflecteze. Iar apoi o puteţi conduce la gară…

El nu păru surprins şi acceptă cu elan chiar.

Stabiliră ca el să vină încă de la ora şase. În clipa aceea servitorul împinse uşa care rămăsese întredeschisă:

— A venit doamna Garcin... l-am spus că aveţi pe cineva. Aşteaptă jos.

Georges Filhot se întoarse spre Therese, şi cu un aer satisfăcut:

— Ştiţi, doamna Octave Garcin... Familia Garcin de Laburthe... Nu sunteţi niţel rudă? S-au stabilit în Paris.

— Am cunoscut-o într-adevăr pe soacra ei, răspunse Therese. Dar n-o lăsaţi să vă aştepte prea mult... E obişnuită, poate?

El protestă cu un aer prostesc.

— Oh! nu, doamnă! mai ales să nu vă închipuiţi...

în vestibul, dintr-o singură ochiadă, Therese măsură cu privirea o tânără femeie voinică. Se făcuse aproape ora unu. Mergea absorbită de bucuria cu care urma s-o copleşească pe Mărie. Cât de neliniştită o fi fetiţa! Nu trebuie să-i dea speranţe prea mari... Totuşi, în clipa când Therese o zări pândind-o pe palier, nu se putu abţine să nu-i strige:

— Ghici cine ia masa cu noi deseară?

Mărie zâmbea fără să îndrăznească să-i rostească numele.

— Va veni încă de la ora şase. Te va însoţi la gară.

Mărie o trăsese pe maică-sa în salon şi, fără să-i dea răgaz să-şi scoată pălăria, o strângea în braţe.

— Cât de bună eşti! iar eu cât de rea!

Therese se desprinse brusc:

— Nu, nu: nu sunt bună.

Mergea înaintea fetei către sufragerie.

— Să-mi povesteşti totul în amănunţime: ce l-ai spus şi ce ţi-a răspuns. Şi după aceea impresia dumitale... /

— Fii calmă. Fii calmă!

Theresei îi pierise brusc bucuria de a fi pe plac.

Nu trebuia să-i dea Mariei prea mari speranţe, îşi repeta ea; nu trebuia ş-o expună la o crudă dezamăgire.

— Da, vine să cineze deseară... e un lucru stabilit... Dar

înainte de orice, nu vrea să se angajeze… Să fie dar o dată pentru totdeauna. A insistat mult asupra acestei chestiuni.

— Ah!

Mărie, cu ochii fixaţi asupra mamei sale, continua să toarne apă deşi paharul se revărsa.

— Uzi faţa de masă, scumpa mea… Şi mai ales nu-ţi vârî singură tot felul de idei în cap. El şi-a precizat dar gândui'ile: ceea ce-l înspăimântă este ideea căsătoriei. În faţa căsătoriei dă înapoi. La douăzeci şi doi de ani e foarte firesc! însă sentimentul pe care-l are pentru tine este în afara oricărei discuţii.

O clipă tăcură amândouă. Mărie ştergea apa revărsată. Îşi împinse farfuria.

— Nu, nu pot înghiţi nimic. Va să zică ţi-a spus că sentimentul lui pentru mine… A folosii într-adevăr cuvântul „sentiment"?

Therese credea că da. În orice caz, nu vorbise de

„dragoste". Ea ştia ce înseamnă la Mărie tremurul acesta al colţului buzelor şi adăugă foarte repede că „sentiment" înseamnă dragoste. Mărie insista:

mai spusese şi altceva în timpul acestei lungi vizite?

— Ştiu şi eu? că erai inclusă în amintirile lui din vacanţele mari, că făceai parte din viaţa lui…

— Şi pe urmă?

Cu coatele pe masă, cu bărbia sprijinită pe degetele mâinii împreunate, nu-şi pierdea mama din ochi.

— Nu mai ştiu, copila mea.

— Dar aţi stat, împreună api'oape o jumătate de oră.

— Cred că am vorbit despre muzică.

Faţa Mariei căpătă o expresie de suferinţă. Murmură:

— E nebun după muzică.

— Şi tu, care o deteşti… ca toţi din neamul Desqueyroux… Nenorocul tău.

Tânără fată o contrazise zicând că în ziua de azi e cu totul inutil să ştii să cânţi la pian.

I — Cum zice şi Georges, oricât de bine aş cânta, Interpretarea mea tot n-ar egala înregistrările pe

Şare le are el.

ft Therese lăsă să se înţeleagă că totuşi era regretabil.

, i — De ce? insistă Mărie, de îndată ce poate

» ă-şi ofere orice muzică vrea?

— Sigur, scumpa mea... Deşi, pentru un muzician, e minunat să aibă o femeie capabilă să descifreze... Dar nu e vorba de asta. Mai gravă este, dacă vrei să-ţi spun părerea mea, consecinţa acestei nepotriviri... ceea ce desparte o femeie care detestă muzica de un bărbat căruia îi este cu neputinţă să se lipsească de ea.

Therese vorbea cu glasul stins, cu un aer de nelinişte şi de tristeţe. Mărie spuse cu ardoare:

— Voi ajunge să iubesc tot ceea ce iubeşte şi
(el. În privinţa asta sunt liniştită. Nu crezi că este posibil? E de ajuns să mi-o ceară.

Therese îşi scutură capul:

— Linişteşte-te, n-o să ţi-o ceară... La urma urmei, dacă vreodată veţi ajunge să trăiţi împreună, poate că, dimpotrivă, va fi fericit să aibă această posibilitate de evadare... Da, foarte aproape de el, în universul acesta în care tu n-ai să-l poţi urma. Uneori bărbatul, alteori femeia au nevoie

— De muzică pentru a se elibera unul de celălalt. Şi e
i loarte bine aşa. De altfel chiar dacă amândoi sunt muzicieni, se întâmplă ca aceeaşi vrajă să-i separe.
? Muzica nu-i uneşte decât pe cei ce se iubesc cu
f

Ife 7 — Sfârşitul nopţii aceeaşi dragoste, cei ce iubesc în acelaşi fel, în acelaşi timp.

— Dar noi ne iubim, mamă. Chiar el ţi-a vorbit despre dragostea lui, mă rog, de „sentimentul”
lui... Therese se ridicase şi trecuse repede în salon urmată de Mărie care insista:

— De altfel mi-a repetat de atâtea ori că în viaţa lui nu exist decât eu, că eram singura fel
meie... De ce zâmbeşti?

Therese îşi strângea buzele: „N-o să-i spun l

despre Garcin aceea“, îşi repeta ea. Îi răspunse că ’
nu zâmbea, dimpotrivă, se strâmba: o cuprinsese I
brusc nevralgia ei facială… Se va duce să se înI
tindă, o să tragă storurile. Mărie va trebui să se îngrijească de cină: să nu uite şampania. Să coI
mande gheaţă. Cunoştea desigur gusturile lui I Georges!
— Lucrul ăsta îţi va da de furcă, scumpa mea. I
întinsă în patul său, Therese auzea zgomotul vaselor care se, spălau. După-amiaza era cenuşie;
mobila lucea slab. Viaţa îşi urma cursul de fiecare I
zi, cu maşini, camioane, frâne care scrâşneau. Strigătele ascuţite ale copiilor dintr-o curte de recrea’
ţie erau dovada că omenirea continua să se repro-, ducă. Omul care repara împletiturile de scaune suna din micuţa lui goarnă. „Nu trebuie ca Mărie it să spere prea mult… dar nici nu trebuie să-i dis*
trug fericirea. Sunt oare tentată să-i distrug feri-
cirea? Ar fi mai rău decât ce-am făcut pe vremuri. Atunci aveam circumstanţe atenuante. Înmormân*
tată de vie, ridicam o piatră care mă sufoca. Dar acum? Cum o arăta acest străfund al fiinţei mele, spre care mă întorc mereu? Şi totuşi, ce femeie cumsecade sunt! (Râdea singură; un râs gutural.) Destăinuirea mea de alaltăieri seară, ca s-o oblig pe Mărie să se întoarcă la tatăl său…
Mă înălţăm deasupra mea însămi, mă bucuram de această autodepăşire, deşi suferinţa era reală…
Dar ieri, mai ales, când m-am hotărât să renunţ la avere, am simţit o bucurie profundă. Pluteam la mii de leghe deasupra firii mele adevărate. Mă caţăr, mă caţăr, mă caţăr… şi apoi brusc alunec şi mă regăsesc în această stare, plină de rea-voinţă şi rece ca gheaţa: exact aşa cum sunt când nu încerc niciun efort — starea pe care o am când devin eu însămi."
îşi potrivi perna: „Nu… nu sunt chiar aşa de îngrozitoare. Pretind ca alţii să fie clarvăzători.
Ceea ce mă enervează la Mărie este puterea ei de a se

autoiluziona. Totdeauna am avut mania aceasta de a dezlega oamenii la ochi; nu mă potoleam decât atunci când toţi din jurul meu vedeau limpede. Simt nevoia să-i am alături în deznădejde. Nu pricep cum poţi să nu fii deznădăjduit. Oare din răutate voiam să-i strig Mariei:
«Vezi bine că nu te iubeşte, că nu te va iubi niciodată, în orice caz nu cu pasiunea aceasta care te stăpâneşte pe tine?» Aş fi vrut să o forţez să măsoare distanţa dintre o cumătră din Argelouse şi un băiat plin de curiozitate şi de nelinişte.

Ce îndrăzneală, să vrei să acaparezi un bărbat şi tot destinul lui! îi voi spune. Îi voi spune că şi dacă îl va lua vreodată de bărbat, viaţa acestui om se va desfăşura pe alt plan, unde ea nu va avea acces; doar dacă nu-l va înfrânge, atunci el îi vă cădea la picioare, dar mort… Nu, reluă ea cu glasul stins, nu-i voi spune nimic.“

t

îmbrăcă o rochie eşarfă albastră, care îi aranja părul înîşi

cu

î

i z

V

După-amiaza îşi urma cursul. Automobilele îşi răspundeau la răscrucile străzilor. Se auzea clopoţelul tramvaielor de pe bulevardul Saint-Germain; într-un interval de linişte o pasăre ciripea, apoi se oprea. Va sta închisă în cameră, abia se va mişca, de parcă cel mai simplu gest ar fi putut-o răni pe Mărie. O să-şi reţină vorbele, n-o să spună decât cuvinte obişnuite! Când Mărie se înapoie şi bătu la uşa mamei sale, Therese îi strigă că se simţea mai bine, că putea veni la masă, dar că va rămâne în pat până în clipa respectivă.

Puţin după orele şase, auzi soneria de la intrare, apoi o voce bărbătească întretăiată de râsul liniştit al Mariei. Uneori vorbeau amândoi în acelaşi timp, coborând brusc tonul. „Cred că discută despre mine…“, se gândea Therese. Apoi se aşternea o tăcere totală; ai fi zis că salonul era

pustiu.
Ah! între ei se stabilea o înţelegere: trupurilor le e milă de inimile despărţite, sar peste prăpastie;
se întâlnesc deasupra prăpastiei ca să o mascheze, ca să o acopere. El îşi sprijinise probabil capul de umărul Mariei, şi toate problemele erau re-
1
zolvate, şi toate întrebările puse puteau intr-adevăr rămâne în suspensie.
Mişcară un fotoliu în mod expres, pronunţară
cu glas tare o frază oarecare, tuşiră. Un miros mâncare venea dinspre bucătărie. Therese dădu
de
aprinse lumina şi, ridicându-se, io, —
cremă pe faţă. Băiatul acesta n-o văzuse decât cu pălăria pe cap. Ştia că dacă îşi aranja părul în-
r. nn anump fel fruntea i se micşora. În timp ce tr-un anume fel fruntea fierul de coafat se încălzea, îşi de mătase neagră cu o eşarfă ascundea gâtul. Nu voia ca el să-i vadă adevăra
V VIU VW — el s-o cunoască aşa cum ei a.
tul chip, nu voia ca GJ. O, înfăţişarea îi va fi la fel de mincinoasă ca şi vorbele. Va deschide gura cât mai puţin posibil, va rămâne ştearsă. Poate că nu va fi uşor: există fiinţe cu care trebuie să discuţi, vrând-nevrând.
Azi-dimineaţă conversaţia lor ar fi putut continua la nesfârşit. Astă-seară însă Mărie va fi de faţă.
De altfel, cum vor sfârşi masa, copiii o vor lăsa singură. Trenul pleca la orele zece. Pauza se va sfârşi. Toate lucrurile acestea o preocupaseră într-adevăr timp de două zile: destăinuirea făcută fiicei sale, renunţarea la avere, demersul pe lângă băiat. Jucase un rol frumos, se complăcuse în această situaţie. Deseară se va reîntoarce la adevărul ei, va reintra în neantul ei.
” — Pe vremea mea, răspunse Therese, moşierii aveau orgoliul pinilor lor şi preferau să-i lase să putrezească decât să-i taie... Eu însă n-o să mă mai întorc acolo niciodată, adăugă ea.

Tăcuţi, Mărie şi Georges o priveau cum bea.

V

— Dacă m-aş întoarce, reluă ea, aş recunoaşte oricum nisipul, aliosul[2] landelor, pârâiaşele iuţi şi reci ca gheaţa, mirosul răşinii şi al mlaştinilor, tropăitul oilor când păstorul le strigă.

Cum ajunse în A'eptul lor îşi dădu seama că înti'erupsese o discuţie referitoare la ea. Trebui să umple tăcerea. La masă, amintirile legate de Argelouse şi de Saint-Clair îi fură de un mare ajutor, j

Therese rostea nume de persoane cărora Georges I

Filhot le cunoştea fiii. Nu vorbeau niciodată despre aceeaşi generaţie:

— E drept că ar putea să aibă un fiu de vârsta dumitale... Nu, Deguilhem despre care spun eu trebuie să fie unchiul celui pe care-l cunoşti dumneata...

— Ceea ce te întristează la Argelouse, zicea

Georges Filhot, este faptul că arborii de acolo nu trăiesc mai mult decât oamenii: generaţiile de pini dispar la fel de repede ca şi o viaţă de om. Peisajul se schimbă mereu. N-aţi mai recunoaşte târgu-, şorul Ax'gelouse de pe vremea copilăriei dumnea*

voastră. Cei mai bătrâni arbori din comună au fost tăiaţi. Porţiunile pe care altădată le acopereau cu totul au devenit acum uriaşe deschideri spre orizont.

f. — S-ar zice că v-a plăcut Argelouse.

— Dacă mi-a plăcut? nu, însă mi-a adus atâta suferinţă, încât mi-l amintesc totdeauna.

Georges nu ştiu ce să-i răspundă. Pe măsură ce se apropia ceasul plecării, Mărie nu-şi mai dezlipea ochii de pe el, îl contempla cu încordare — îi sorbea parcă, voind să-şi preîntâmpine setea. El întrebă dacă avea voie să fumeze.

— Vă duceţi la ţară în săptămâna dintre Crăciun şi Anul Nou? întrebă Therese. Nu mai sunt nici trei luni şi o să vă revedeţi iară, 4

---

2 **Gresie formată din grăunţe de nisip aglutinate.**

— Trei luni! repetă Mărie.

Fata îşi înclină capul spre masă iar pletele îi dezveliră o ureche nu preî drăguţă. Învârtea şi răsînvârtea un inel din mâna dreaptă şi se uita la
Georges zâmbind. Therese îşi spunea că el „n-avea un aer foarte curat”. Lacul dat peste păr nu-i lipise perfect şuviţele rebele care se zbârleau şi t îl făceau să semene cu un pui de corb. Uneori

Therese îi surprindea privirea crucişă fixată asupra ei, repede întoarsă. Mânca cu încetineală, deşi cele două femei îşi goliseră de mult farfuriile.
Nu refuza nimic, întârzia la brânză, la fructe, ca şi cum nu s-ar fi servit şi dulciuri, îşi golea paharul de şampanie abia umplut.

— Scumpa mea, a sosit ora, zise Therese. Domnul Filhot îţi va duce valiza.

în momentul plecării, Mărie îşi îmbrăţişa mama.
Therese se desprinse cu o mişcare cam prea grăbită.

— Fiţi cuminţi, zise ea.

Şi iarăşi rămase singură. Stăruia în ea un fel de nelinişte, o stare tulbure care îi plăcea. Luă o carte, dar nu putu să citească. „N-am stricat nimic, n-am distrus nimic, îşi zicea ea. În general am ajutat-o pe Mărie; iar dacă se căsătoresc…“
Se gândi la renunţarea ei la avere cu un sentiment neplăcut de data asta, şi chiar cu un început de spaimă. Frumuseţea gestului făcut nu-i mai aducea nicio satisfacţie de amor propriu. Acum, vedea limpede ce întorsătură ar lua viaţa ei în urma unui astfel de sacrificiu. Încerca să se liniştească: „N-or să accepte… sau poate îmi vor acorda

T

i

o rentă suficientă’ pentru a-mi duce existenţa, şi lucrul acesta mi-ar conveni mai mult decât nesiguranţa în care trăiesc acum… în fond, istoria asta ar putea deveni o afacere rentabilă…"

Râse: „Un gest generos nu-i niciodată zadarnic11.

! u toate că se fardase extrem de puţin rămase uiîită văzându-şi în oglindă faţa îmbujorată.
ăuse puţină şampanie; din pricina aceasta, desigur. Când deznădejdea care te apasă îşi slăbeşte strânsoarea, la mijloc se află aproape totdeauna o cauză neînsemnată de ordin fizic: o noapte cu un somn bun, un pahar de vin… Ea se preface că ne lasă, dar nu se îndepărtează decât câţiva paşi; ştim că va reveni; dar în sfârşit n-o mai simţim; lumea e bună; poate că mai avem de trăit ani îndelungaţi? înainte de moarte, nicio singurătate nu e definitivă. Nu ştim pe cine vom întâlni deseară, mâine: ne încrucişăm cu atâţia oameni! în orice clipă poate apărea o scânteie, se poate stabili un contact. Iată cum în seara aceasta, Therese se lăsa purtată de un val de fericire; nu-şi mai simţea inima. „Poate că n-am să mor, se gândea ea, poate j că voi trăi.”

Deschise fereastra, se aplecă spre strada slab luminată şi încă zgomotoasă. Storurile de fier ale magazinelor coborau zdrăngănind. Caroseriile negre ale automobilelor alunecau pe şosea, lătrând
4 scurt la intersecţii. Frânele unui autobuz acoperiră toate zgomotele afară de unul pe care ea îl f ghici mai degrabă decât îl auzi, al uşii de pe palier;

apoi vocea Annei şi a unui bărbat îşi răspunseră
1 în vestibul. Therese închise fereastra şi îl văzu pe
’ Georges Filhot, cu capul descoperit. Rămăsese cu pardesiul pe el. În clipa aceea ea îşi simţi inima.

Fălcile ei încleştate şi fruntea încruntată din pricina durerii îl făcură pe tânăr să creadă că era furioasă că-l revede,

— Aţi uitat ceva?

El îngăimă că voia doar să-i aducă veşti despre
Mărie: totul se petrecuse cu bine; îi găsise un loc. Therese se aşezase cu bustul plecat înainte, ca să-şi potolească durerea, nemişcată, ca insectele acelea care, fiind atacate, se prefac moarte, îl rugă, abia respirând, să’ se aşeze pe celălalt fotoliu. Atunci el înţelese că poate nu era supărată, că suferea.

— O simplă indispoziţie... Acum mi-e chiar mai bine. Vă rog să aşteptaţi câteva secunde...

Nu mai auzirăă decât bătăile pendulei, un aparat de telegrafie fără fir într-un apartament din vecinătate. El se străduia să-şi fixeze ochii în altă parte decât asupra acelui chip mort, dar mereu şi-i readucea peste fruntea ei înaltă aproape fără riduri. Nu putea să nu-i privească genele aplecate, cearcănele din jurul ochilor şi gura închisă ale cărei buze păreau să fie strânse într-un mare efort. Şi dintr-o dată îşi dădu seama că şi ea îl studia printre gene. Se făcu roşu la faţă şi-şi întoarse puţin capul. Ea îşi îndreptă trupul.

— Mi-e mai bine. Vorbiţi-mi despre Mărie. A
plecat mulţumită?

Aşa credea.

— Ce v-a spus?

II El nu îndrăznea să-i răspundă: „Am vorbit pai ales despre dumneavoastră.. Totuşi, nu profitase el de ocazie pentru a obţine de la fată lămuriri în legătură cu problema care-l preocupa?

Aşa cum îi repetase şi Mariei, faptul că mama ei ar fi simţit la un moment dat nevoia să devină liberă cu orice preţ, nu însemna nimic... Ceea ce i se părea de necrezut era versiunea celor de la Saint-Clair. Cum să-şi închipuie că femeia pe care în clipa aceea o vedea întorcându-şi spre el chipul îndurerat fusese în stare zile de-a rândul.

să picure otravă, să întreţină o agonie nesfârşită.

Nici Mărie nu credea că lucrul acesta ar fi fost cu putinţă. La drept vorbind, atenuând responsabilitatea mamei apăra interesele dragostei ei:

pentru ea numai asta conta. Şi totuşi nu ştiuse ce să-i răspundă lui Georges, pe care-l mira faptul că nu-şi împinsese mai departe interogatoriul:

„Mama ta a acceptat să-i pui întrebări, iar tu n-ai profitat! Sigur că era un lucru neplăcut, nimic însă nu e mai rău ca îndoiala. În locul tău, n-aş mai trăi...“ Ea îi răspunsese că el o cunoştea acum pe Therese Desqueyroux şi că îşi putea

continua şi singur ancheta. El protestase: „Oh, pe mine povestea asta nu mă interesează decât din pricina ta“. Ea înregistrase această frază cu o bucurie aclâncă şi probabil că în clipa de faţă, în tren, o repeta la nesfârşit. Nu ştia că băiatul minţise:
taina Theresei îl pasiona fără ca Mărie să fie amestecată cu ceva. Nu la Mărie se gândise el în timp ce urca scara, în timp ce suna la uşă. Dar când Therese insistă: „Nu vreţi să-mi spuneţi despre ce-aţi vorbit?“ el ocoli răspunsul. „Ce poli vorbi cu o fată?“ repeta, pe un ton dispreţuitor.
Therese surâse. „Esenţialul, zise ea, este că micuţa
Mărie a plecat mulţumită". El îşi exprimă temerea de a-i fi dat prea multă speranţă: îi era atât de frică să n-o dezamăgească într-o zi... O privi pe
Therese şi văzu că ea nu se arăta iritată.

— Mărie nu se gândeşte la ceva imediat... Ceea ce contează este să câştigi timp. Orice ai decide, vei avea tot răgazul s-o pregăteşti. La vară vă veţi vedea zilnic, fără constrângeri. Îşi va încerca norocul.

El se bucură văzând că Therese vorbea pe un ton atât de detaşat: într-adevăr, nu era o mamă ca celelalte. Înţelegea totul.

— Şi de fapt sunt sigură, adăugă ea, că şansele
Mariei nu sunt mici.

El zâmbi neştiind ce să-i răspundă, şi-şi înălţă puţin umărul.’

— La Saint-Clair, vara, insistă Therese, cum vă amăgiţi zilele? Pe vremea mea...

— Tifieretu.1 de azi are o resursă: moara...
Ne scăldăm în fiecare zi, şi la ieşirea din apă avem soarele!

Ea exclamă:

— Cum? Chiar la Saint-Clair?

El crezu că era neliniştită şi scandalizată. Protestă:

— Suntem foarte cuminţi, ştiţi!

Ea era gata să-l întrerupă: „Şi ce mă priveşte pe mine chestia asta?“ dar îşi reaminti că era vorba de fiica ei. El o privea cu un zâmbet uşor prostesc, întârzia cu un accent

politicos în descrierea scăldătorilor, care evocau destul de vag viaţa la malul mării... Apa rece şi calmă a ecluzei ascundea mai puţin trupurile cufundate în ea;
iar când se întindeau pe iarba uscată sau pe taluz, umbra frunzelor le vărga trupurile, dându-le un aer mai însufleţit decât pe plajele lipsite de arbori.

— Eu şi Mărie ne înţelegem de minune. Putem sta ore întregi unul lângă altul fără să vorbim.
Uneori ne aruncăm în apă dar nu poţi înota mult, apa este prea rece şi înţesată de ierburi.
Atunci ne întoarcem şi ne întindem. Greierii şi lăcustele din jurul nostru tac, apoi îşi reiau con-
.. Certul foarte aproape de urechea noastră, ca şi cum am fi morţi. Ochii se obişnuiesc să nu mai vadă decât fiinţele care trăiesc pe culmile pinilor:

veveriţe, gaiţe...

— Într-adevăr, Mărie mai are încă ceafa şi braţele bronzate...

— Niciodată nu-i atât de frumoasă ca la sfârşitul vacanţei...

— În fond, o iubiţi.

El răspunse: „Nu ştiu...” Părea înduioşat şi zâmbea în gol. Se ridică, îşi aprinse o ţigară şi în timp ce Therese spunea: „Ar trebui.. /’ întrerupându-se apoi, el se rezemă de bibliotecă:

— Ce? Ce ar trebui?

— Ca viaţa alături de fiinţa pe care ne-am ales-o sau care ne-a ales, să fie o lungă siestă la soare, un repaus fără sfârşit, un calm animalic.
Da... să ai această certitudine că lângă tine există o fiinţă pe care s-o găseşti când vrei, înţelegătoare, supusă, copleşită şi care să nu dorească să fie în altă parte decât în măsura în care vrei şi tu. Ar trebui ca în jurul tău să plutească o asemenea toropeală încât gândurile să amorţească, pentru a face imposibilă, chiar în minte, orice trădare...

— Este adevărat că îndată ce se lasă răcoarea ne şi

gândim la altceva; vrem să plecăm. Mărie mă întreabă brusc: „La ce te gândeşti?“

— Iar dumneata îi răspunzi: „La nimic, scumpa.
mea“. Pentru că ar fi prea complicat să o introduci în lumea în care dumneata ai pătruns şi în care o femeie n-are acces…

— Aşa îmi spune şi Mondoux.

Therese întrebă: „Cine-i Mondoux?“ Dar ea ştia dinainte cine era Mondoux: individul prodigios pe care-l cunosc totdeauna băieţii de vârsta aceasta, prietenul care a citit tot, care poate să descifreze orice partitură, care are o filosofie a lui; miracolul pe care ei sunt nerăbdători să ţi-l prezinte, şi pe care femeile îl detestă înainte de a-l cunoaşte. „O să vedeţi, nu se dezvăluie îndată, dar dacă e în toane bune…“ Aproape totdeauna e vorba de un personaj care se remarcă prin coşurile de pe faţă şi prin mărul lui Adam, un băiat ros de timiditate, de orgoliu şi de gelozie. Influenţa unui Mondoux este întotdeauna de temut… „Dar de ce să mă neliniştesc? se gândeşte Therese. Mărie n-are de ce să se teamă de Mondoux.”

— Va trebui să vi-l prezint, v-ar interesa. Dar poate sunt indiscret? S-a şi făcut ora unsprezece…

— Ah! eu şi somnul…

Totuşi se ridică fără să mai adauge nimic pentru a-l reţine. El întrebă dacă putea s-o revadă.
Mărie îl asigurase că n-ar fi indiscret. Pândea o consimţire. Therese, fără să-i răspundă, zâmbi:

— Biata Mărie!

— De ce: „biata Mărie”?

— Pentru că în vacanţa de Anul Nou n-or să fie scăldări, nici sieste la moară…

— Ne vedem totuşi. Ea nu vine niciodată la părinţii mei şi nici eu la ai ei; dar călăreşte foarte bine, ştiaţi? Ne plimbăm pe orice vreme. Aproape întotdeauna ne întâlnim la Silhet, la ferma părăsită…

— Era părăsită şi pe vremea tinereţii mele…
Therese revăzu în gând peretele cu desenul acela obscen

făcut cu cărbune iar în colţul încăperii grămada de ierburi pe care, uneori noaptea dormea un păstor.

— Ne legăm caii în ţarcul oilor… Aprindem un foc mare…

Rămaseră o clipă fără să-şi spună nimic. Therese reluă:

— Poate că acum bărbatul meu va accepta cu mai puţine rezerve vizita dumitale. Ar fi mai comod. Şi apoi, aţi putea asculta muzică…

El o pi’ivi râzind:

— Ah! înseamnă că n-o cunoaşteţi bine pe Mărie! Ea detestă muzica!

Therese îşi înălţă umerii, surâse de parcă şi-ar fi spus: „Unde-mi era capul?“

— De altfel, zise ea, lucrul acesta are o atât de mică importanţă astăzi când există fonograful!

El schiţă o strâmbătură, ca şi cum şi-ar fi impus să n-o contrazică. Şi dintr-o dată Therese simţi o mare bucurie de care-i fu ruşine.

— O să-i scrieţi? întrebă ea cu o bruscă ardoare.

Şi cum el făgăduia că o va face în curând:

— Nu, chiar acum! insistă Therese. Gândeşte-te ce vor însemna pentru ea aceste prime zile.

— Am oroare să scriu, mărturisi el, afară de, bineînţeles, lui Mondoux. Mă credeţi că am extras maxime din corespondenţa cu el? Caietul este împărţit în trei compartimente: politică, filosofie, religie. O să vi-l împrumut; o să vedeţi, e formidabil… Râdeţi? Vă bateţi joc de mine?

Ea îşi scutură capul gândindu-se: „Ce vârstă stupidă! Cât de virulentă este prostia la douăzeci de ani!“

în acest timp Georges promitea că o să-i scrie ariei, şi cerea permisiunea să revină. F

— De ce? întrebă Therese.

Iar fiindcă băiatul îşi pierdea firea, ea adăugă epede:

— Ca să-mi vorbiţi despre Mărie? Oricând vreţi… Dar nu stau niciodată acasă.

El îi mulţumi cu un aer trist şi preocupat, şi o anunţă „pentru orice eventualitate “ că se întâlnea cu Mondoux la

cafeneaua „Deux Magots“, aproape
’ zilnic, la orele douăsprezece. Ea îl conduse până în vestibul. Mâna tânărului întârzie pe clanţă. Se întoarse:

— Tare aş vrea să ştiu… începu el cu un glas şovăielnic. Nu, îşi reluă el fraza, mai târziu…

f

Mâna lui atinse de două ori. Clanţa înainte de a închide uşa. Therese îi ascultă paşii descrescând pe scară, se înapoie în salon, unde, într-o pâclă de fum, domnea o dezordine vie. Fotoliile capitonate, scăunelul îşi schimbaseră locul. Toate epavele acestea din Argelouse recăpătaseră viaţă.

Therese bănuia ce voia băiatul să afle, dar el nu va afla niciodată decât numai ce va voi ea să afle. În mod miraculos se simţea stăpână pe toate actele ei din trecut: „Depinde de cum vezi lucrurile”, se gândea ea. Apropiindu-se de oglindă îşi cercetă chipul necunoscut — nu chipul adevărat al Theresei, ci pe acela pe care-l reflectaseră ochii acestui copil. Putea, cu un singur gest, să-şi dea părul spre spate şi să-şi dezvăluie fruntea, tâmplele; da, ar fi putut cu amândouă mâinile să şteargă într-o secundă această imagine mincinoasă despre ea însăşi… Şi totuşi îşi dădu pe buze cu ruj, apoi se pudră. Ca şi cum i-ar fi răspuns unui adversar invizibil, rosti cu glas tare: „Dar îi va scrie! Mi-a făgăduit că-i va scrie. Mărie va i’i mulţumită…”

Nu putea să nu-şi dea seama că se minte: se complăcea totuşi în gândul acesta care o relaxa, îi fu sete şi intră la bucătărie.

— N-ai urcat încă, fetiţo?

în încăperea curată, unde cratiţele de alamă care nu erau folosite niciodată străluceau, Anna stătea aşezată, ’ cu coatele pe masă, cu capul între cei doi pumni: pletele-i unsuroase, tunse urât şi prea lungi, acopereau pe jumătate un chip umflat de lacrimi. Ce se întâmplase? Era părăsită? bolnavă? sau însărcinată? Iată clipa pe care altădată Therese o dorise atât de mult: suferinţa ar fi putut face o spărtură în zidul care 1

o separa de Anna, prin care să pătrundă în acest biet destin... Astă-seară însă îşi întoarse ochii, luă un pahar, îl goli dintr-o sorbitură şi ieşi din bucătărie fără cel mai mic semn de afecţiune.

în timp ce traversa sufrageria, trebui să se oprească: dintr-o dată, inima, de care uitase... Cu i paşi înceţi, sprijinindu-se de scaune, de perete, pătrunse în salon, se aşează cu bustul aplecat înainte. Uitase de gheara cumplită încleştată pe

Îumărul sting, de durerea care, iradiind de acolo, îi invada pieptul. În liniştea nopţii îşi asculta gâfâitul. Ochii îi rătăceau pe pereţii propriei închisori, în care, în seara aceea, pătrunsese viaţa

Kpersistând încă în dezordinea mobilelor, în mierosul de tutun. Viaţa se reîntorsese. Therese nu *f* voia să moară. Doctorul o asigurase că dacă va

“ fi ponderată, dacă se va feri de imprudenţe... îşi repeta cuvintele specialistului la ultima consul-

- taţie; radiografia nu i se păruse foarte clară; nu se putea trage o concluzie precisă. Era grav, neîndoios, dar, în sfârşit, adăugase el „cu inima nu se ştie niciodată”.

La urma urmei, nu ducea ea viaţa cea mai bine organizată ca să reziste loviturii? începând de astăzi, însă, nicio imprudenţă. Durerea se mai potolise. Therese nu se va întinde în pat. Va rămâne toată noaptea aşezată în fotoliu. La ora aceea Mărie era în tren. Trecuse probabil de Orleans. Se credea iubită, poate... Ei bine! cu atât mai bine, dacă credea. Therese va face totul ca această iluzie să devină realitate. De ce s-o plângă pe Mărie? Avea şaptesprezece ani, plesnea de sănătate. Şaptesprezece ani? Viaţa îi stătea în faţă, la nesfârşit... „Iar eu, de pe acum la porţile abatorului!“

Ceasurile băteau ora unu. Durerea amorţise, dar rămânea prezentă. Gheara nu făcuse decât să-şi slăbească strânsoarea. Therese nu se mai gândea la Mărie, nici la Georges, nici la nimeni; stătea ghemuită, atentă la dezordinea profundă care se petrecea în chiar adâncul

fiinţei sale, de parcă fixitatea privirii interioare ar fi fost suficientă pentru a domestici organul dezaxat, pentru a-î potoli bătăile nebuneşti, pentru a frâna această cursă dezordonată, pentru a o opri la marginea prăpastiei.

VI

într-o dimineaţă, la opt zile după vizita lui Georges, spre orele unsprezece, Therese înainta cu paşi măsuraţi cercetând tăbliţele cu apartamente de închiriat. Oricât de line erau treptele scării casei sale bătrâneşti, îi solicitau totuşi un efort periculos. Specialistul care o revăzuse fusese de părere că nu trebuia să se mai lipsească de ascensor, afară de cazul în care ar descoperi un parter în care să locuiască. Dar ce mult progresase, dacă o puteau preocupa asemenea gânduri! Cu o săptămână mai înainte ideea mutării nici măcar nu i-af fi trecut prin minte.

Tăcerea lui Georges n-o tulbura. Dacă cineva i-ar fi spus că seară de seară el îi scria o lungă scrisoare, pe care; dimineaţa, la sculare, o rupea, Therese ar fi răspuns cu siguranţă: „Ştiam!“

în faţa cafenelei „Deux-Magots“ îşi cumpără un ziar. Când se întoarse, văzu un chip care îi zâmbea, o mână agitată în semn de chemare. Nu trebuia să-i bată inima, nu trebuia să se emoţioneze într-atât, la cea mai neînsemnată întâlnire, mai ales că era o întâlnire prevăzută: căci ea ştia bine de ce, în loc să coboare spre Sena, o luase la dreapta, spre cartierul Saint-Germain-des-Pres. Înainta printre mese. Georges, în picioare, cu aerul său uşor speriat îi prezentă un alt băiat, pe care ea nu-l zărise:

„Era Mondoux... Rene Mondoux”. Ea constată mai întâi că nu era vorba de personajul ridicol pe care şi-l imaginase: umeri fragili, fund rotofei, ci de un chip de copil cu ochii de o limpezime aproape tăioasă şi căruia merita să-i ierţi costumul de-a gata, botinele grosolane închise cu şireturi şi ale căror cheotori îşi arătau culoarea de alamă. De altfel, cu orice preţ, trebuia să-i intre în graţii.

Din servieta ticsită de cărţi, el scoase o revistă al cărei

titlu o lămuri pe Therese: îl categorisi brusc printre cei pe care ea îi denumea „suflete nobile*1.
Era convinsă că se pricepe la această specie de indivizi, pe care i se întâmplase să-i atragă adesea prin aerul ei de naufragiată. Dar Mondoux nu-i răspundea la avansuri decât prin fraze evazive, printr-un ton de student necioplit, care se fereşte să discute cu femeile. Therese, cu o totală stângăcie, tatona, îşi pierdea naturaleţea; şi în timp ce Geoi'ges se agita cuprins de exaltarea aceea temătoare care se trezeşte în noi la întâlnirea a două fiinţe admirate în mod egal, dar despre a căror apropiere nu ştim dacă va fi fericită, ea îi arunca frazele-tip cu care altădată strălucise, dar pe care
Mondoux le lăsa să recadă cu neruşinare.

Convinsă că are de-a face cu un băiat religios, abordă problema răului şi a predestinării, discuţie în care femeia cea mai neştiutoare, dacă este abilă, poate pune în încurcătură până şi pe cei aleşi. Se întrerupse pentru a-l întreba: „Sper să nu vă.
jignesc", dar un cuvânt al lui Georges o făcu să
' înţeleagă că o luase pe un drum greşit şi că convingerile lui Mondoux erau cu totul altele decât credea ea. Repede bătu în retragere, împrumută un ton supus şi în mod instinctiv încercă să-l îmbuneze prin mijloace mai sigure: o anume privire concentrată şi gravă, o anume intonaţie. Cum el nu părea să fie deloc mişcat de toate acestea, ea îşi împinse până.la ridicol bietele-i tentative şi brusc îşi dădu seama că Georges o studia. Atunci furtuna de bucurie care de trei zile i se adunase în suflet, izbucni.

O, minune! el suferea. Masca geloziei era un lucru binecunoscut de Therese: ar fi recunoscut-o dintr-o singură privire. Oare de câţi ani nu mai avusese ace, astă mică dovadă de iubirfe: gura crispată, ochii plini de nelinişte şi de reproş? Trebuia să meargă pe urmele timpului scurs, până la primele luni ale sosirii ei la Paris. O uluia faptul că bucuria aceasta îi era acordată încă o dată! Descoperirea îi produsese un şoc sufletesc; bucuria aceasta o izbise drept

în inimă. Chipul livid îi rămăsese întors spre Mondoux, fie pentru că voia să mărească şi mai mult durerea lui Georges, fie pentru că spera să-şi regăsească suflul, să-şi domine durerea, care începea să iradieze în partea stângă.
Therese avea aerul unui om care ascultă. Pândea într-adevăr sunetul unui pas pe care-l auzea venind din străfundul fiinţei sale: moartea, lucrul acesta, care la modul absolut nu există, se manifesta şi mai viu în bietul ei trup, crescând şi întremându-se din fericirea nesperată care tocmai izbucnise, de parcă, după atâţia ani, dragostea nu-i era redată acestei femei decât pentru a-i grăbi descompunerea cărnii. Nu, inima ei obosită nu va putea suporta o astfel de beţie; se va sparge sub presiunea acestei bucurii monstruoase. Se întoarse spre Georges.

— Vrei să opreşti un taxi? nu mă simt bine.

Nu, să nu mă însoţeşti.

— Aş putea veni astă-seară?

— Nu, astă-seară nu, mâine.

— Voi veni să văd cum vă simţiţi… Ea îi interzise; nu voia s-o vadă în această degradare a suferinţei fizice… Prezenţa lui de altfel n-ar fi făcut decât să-i agraveze durerea. Trebuia ca Therese să aibă timp să-şi revină; surpriza o doborâse.

Mâine seară va fi pregătită; îşi va domina cu străşnicie inima. În taxi îşi repeta: „Nu vreau să mor…“

Faptul că băiatul devenise gelos, era o dovadă certă de iubire? Iar dacă într-adevăr o iubea, cum să nu-i fie teamă să nu fi căzut victima uneia din halucinaţiile acelea produse de imaginaţia pasionată a tinerilor? Nu va suferi prea mult din pricina unei femei consumate, pe jumătate moartă.

De altfel, în clipa aceea, încercând să-şi revină,

Therese ştia cu ce preţ ar plăti cea mai mică bătaie

I accelerată a inimii sale…

Rămase un moment pironită pe palier, căutându-şi cheia. Ar fi putut veni astă-seară. O să vină

. Mâine; dar oare, mâine, ea va mai fi în viaţă? O

forţă străină îi aducea mereu în faţa ochilor chipul lui.

Mâine seară el îşi va agăţa pardesiul
1 de acest cuier… Pe măsuţa din hol se afla o scrisoare. Therese recunoscu scrisul Mariei. Trecuseră
, două ore, şi nu se gândise o singură clipă la
Mărie.
Privea cu ochi duşmănoşi scrisul acela prostesc.
Forma alungită a plicului era de asemenea prosjf tească, ca şi culoarea hârtiei de nuanţa ametistului, ca şi cerneala roşie: da, nu exista nimic în toate acestea care să nu poarte amprenta prostiei.
Theresei îi fu ruşine de ceea ce simţea în timp ce
Anna îi scotea pălăria, pantofii, pentru a o feri de orice efort. Nu va mânca, va sta nemişcată pe scăunel până la consumarea spaimei. Cu bustul aplecat, rămase singură, ţinând plicul în amândouă mâinile. Fericirea Mariei… Mărie, fiica sa… Dar ce se înţelege oare prin legăturile de sânge? Ele erau ca două femei care nu se cunoşteau. Fiecare îşi încerca norocul. Mărie avea şaptesprezece ani, era frumoasă. Ei se scăldau împreună la moară;
se întindeau unul lângă celălalt pe iarba pârlită, în bâzâitul lăcustelor. Iar ea, Therese, de pe acum pe jumătate distrusă… Dar ce, Mariei îi fusese milă de maică-sa în seara când îi smulsese destăinuirea?
Şi poate că lucrul cel mai grav îl constituia lipsa ei de curiozitate: nu-i ceruse niciun amănunt, nu voise să ştie de nicio împrejurare… Georges va fi mai stăruitor: Therese ştia foarte bine ce urmărea întrebarea aceea a lui, întreruptă în clipa plecării, când murmurase: „Tare aş vi’ea să aflu…“
Voia aă revină pentru a afla… Dumnezeule, vizita lui se va transforma oare într-un interogatoriu?
Therese avea să fie judecată pentru a treia oară?
Crezuse că suferise toată noaptea aceea când fiica ei îi smulgea frânturi de njărturisire: avusese iluzia că se sacrifică, pentru ca Mărie să se întoarcă la tatăl său. În realitate o astfel de dragoste pentru fiica ei n-o stăpânise niciodată: „Am renunţat la ceea ce nu aveam; m-am sacrificat pentru ceva ce nu mi-a aparţinut niciodată…”

Dar, dacă mâine seară Georges o va supune unui nou interogatoriu…
De data aceasta ei bine! va minţi!… La drept vorbind nu va minţi: va fi alta decât cea adevărată, va fi o Therese necunoscută, care, cu cincisprezece ani mai devreme, timp de săptămâni de-a rândul, urmând un plan ticălos, îşi reînnoia puterea zi de zi… Asasinatul de la o zi la alta… Ce legătură era între nebuna din anii de demult, care în mod intenţionat uita să numere picăturile de arsenic în paharul bărbatului său, şi Therese din astă-seară? Ce asemănare? Cumplită durere de a fi clarvăzătoare! Infirmitate de a nu te putea înşela pe tine însuţi! De unde îi venea convingerea, certitudinea că în toate aceste zile nu va duce până la capăt nimic altceva, decât otrăvirea fericirii Mariei? Iar de data aceasta cum să se dezvinovăţească? Ce îi făcuse fetiţa, afară de faptul fcă-şi căutase lângă ea un refugiu şi că i se ghemuise la piept?

Ciripitul păsărilor din iedera grădinilor, stri-
I gătele din recreaţia de la ora patru, tropotul cailor
’ de la „Bon-Marche“, claxoanele şi frânele automo-

— Bilelor, urzeala zgomotelor familiare — a muri însemna a nu mai auzi toată această larmă; iar a trăi însemna a rămâne pironită în fotoliu, ascultând acest vacarm monoton. Să te sacrifici dintr-o dată, dintr-o dată să te răscumperi, să te autoînvinovăţeşti, *să striveşti omida…* Therese desfăcu plicul cu gândul de a da ascultare tuturor sugestiilor acestei scrisori. Dacă plicul conţinea un ordin, era hotărâtă să i se supună, oricare ar fi fost el.

„Tata şi bunica m-au primit mai bine decât mă aşteptam; s-au înţeles să nu mă dojenească referitor la fuga mea, ca să nu mă scoată din fire.
Le-am vorbit îndată despre dumneata şi despre hotărârile pe care ai de gând să le iei în cazul în care m-aş mărita. Chiar dacă ei n-au lăsat să se vadă nimic, am avut impresia că faptul acesta a avut cel mai bun efect. Tata mi-a spus *«Evident că prin asta s-ar aranja multe…»* iar bunica care nu pierde ocazia să-mi devină nesuferită: *«Cu o astfel de*

dotă, ar fi în orice caz păcat să te măriţi cu nepotul unui arendaş».

N-am răspuns nimic. Aveam un motiv serios să fiu răbdătoare: tocmai primisem prin poştă o scrisoare de la Georges, pe care n-o aşteptam aşa curând, căci el are oroare de scris. Am înţeles prea bine de altfel cui îi datoram această scrisoare... Dragă mamă, şi acum ajung la esenţial, dar nu ştiu cum să-mi exprim tot ce-aş vrea să-ţi spun... Sunt o proastă, şi chiar mă întreb cum poţi avea o fiică atât de tâmpită. E adevărat că sunt o

Desqueyroux! Ei bine! iată: aş vrea să-ţi cer iertare, fără ca asta să aibă aerul oficial, fals. M-am gândit mult la tot ce s-a întâmplat de curând între noi, şi acum ştiu că eşti bună — de o bunătate pe care n-am mai întâlnit-o niciodată până acum.

Ceea ce s-a petrecut pe vremuri, ne-am înţeles atât eu cât şi Georges să credem că a fost interpretat greşit. Există acolo o problemă, ale cărei elemente Georges mă asigură că numai dumneata le posezi (acestea sunt chiar cuvintele pe care le foloseşte el în scrisoare). Cum aş putea să mă îndoiesc de dumneata, văzând purtarea dumitale faţă de mine, eu care ţi-am arătat atât de puţină înţelegere şi milă? Acum ştiu, mulţumită dumitale, ce înseamnă să faci binele pentru rău.

Dar înainte de orice, te admir. Te-aş admira chiar dacă Georges nu te-ar admira. E sigur că i-ai făcut o impresie extraordinară: iar el se pricepe când e vorba de inteligenţă! Fericirea mea depinde" de dumneata: lucrul acesta este atât de evident încât ai putea crede că îţi scriu toate acestea din interes. Şi totuşi sunt sinceră, dacă ai şti!

După ce am stat cu dumneata, totul, aici, lucruri, oameni, mi se par şi mai fără sens. Îmi imaginez ce viaţă aş duce între dumneata şi Georges!

Dacă familia îţi scrie cu privire la hotărârile pe care ai decis să le iei în favoarea mea, spune-le răspicat că de depind de căsătoria pe care o voi face. Bunica mai ales ar fi în stare să unelteaască o căsătorie după placul ei: ea

acceptă familia Filhot, pe care o dispreţuieşte, numai din pricina situaţiei noastre de inferioritate; dar mărirea aceasta a dotei mele îi va trezi iarăşi ambiţiile.
Să fie deci înţeles că dumneata consimţi la acest sacrificiu numai pentru a mă putea mărita cu băiatul care-mi place…“

Therese o revedea pe Mărie aşa cum îi apăruse pe palier, cu corpul îndoit de greutatea unei valize.
Fata ei, copilul ei îi scria această scrisoare plină de tandreţe; visa la o viaţă comună între ei trei;
nu era vorba de o iluzie: fericirea aceasta era posibilă, fericirea aceasta, şi nu alta, trebuia cucerită, singura care îi era la îndemână. Ce sumbră nebunie o cuprinsese din nou în zilele acestea din urmă! Totdeauna a fost convinsă că atât viciile cât şi crimele izvorăsc din această forţă dezordonată din noi, care ne împinge să ne imaginăm imposibilul, să ne creăm o himeră, pe care trebuie apoi s-o îmbrăţişăm cu orice preţ. Dar ea va intra „în adevărul vieţii”. Expresia aceasta îi aparţinea lui Bernard Desqueyroux. La începutul traiului lor în comun, el îi spunea adesea: „Nu eşti în adevărul vieţii[3]. Va găsi puterea să sacrifice celălalt lucru… care celălalt lucru? Povestea asta n-avea nicio consistenţă. Enervarea aceasta a lui
Georges, când ea se prefăcuse că-l admiră pe Mondoux, fusese interpretată de ea într-un mod absurd. Dar, îl iubea? Nici măcar nu-şi pusese întrebarea. „în realitate, iubeam sentimentul pe care-l nutrea pentru mine…11

Aşa se gândea Therese, în sfârşit calmă, în dupăamiaza întunecoasă, imobilizată pe scăunel şi nemaisimţindu-şi inima. Şi-l imagina pe Georges
Filhot exact aşa cum îi apăruse la început: prost bărbierit, cu privirea saşie, cu puloverul de un gust îndoielnic; se familiarizase cu imaginea acestui băiat, într-adevăr comun. Să rişte o bătaie a inimii ei bolnave pentru fiinţa aceasta, la fel ca altele mii? Geamul acela care măreşte imaginile,

---

3**tuburi eu aer comprimat.**

geamul acela care deformează şi care de atâtea ori se interpusese între ea şi lume, dispărea brusc;
îl vedea pe Georges aşa cum era în realitate (şi nu cum îl vedea Mărie, Mondoux sau doamna
Garcin): un vlăjgan, foarte ţărănos, destul de prost îmbrăcat şi cu privirea saşie. Simţea o ruşine cumplită la gândul că acordase atâta importanţă unei fiinţe atât. De oarecare. Fu gata să-i trimită un pneumatic,[4] ca să-l împiedice să vină.
dar trebuia să vină pentru Mărie.

încă de la ora cinci, Anna trăsese obloanele şi aprinsese focul. Totuşi Therese se bucura că a doua zi seara nu va fi singură. Certitudinea că cineva urma să vină a doua zi îi alunga toate grijile care o năpădiseră în lungile ceasuri de gândire calmă. Febra îi dispăruse, la fel şi spaima aceea.
S-a terminat cu emoţia şi cu delirul provocat de prima fiinţă ieşită în cale-i; poate că va scăpa de izolare, poate că nu va muri singură, ci în braţele

Mariei.

Astfel se scurseră cele două zile, în pacea regăsită, iar inima ei nu-şi mai acceleră bătăile, în clipa când, la ora anunţată, o auzi pe Anna deschizând uşa.

vtx încă de la prima privire pe care i-o aruncă lui
Georges, simţi un val de bucurie pentru că el era într-adevăr băiatul oarecare pe care şi-l imaginase mai nainte, cu aerul lui stângaci, cu pardesiul pe care uita mereu să-l lase în vestibul şi cu această manie de a-şi sufla nasul şi de a-şi şterge fruntea, pe de o parte pentru a-şi păstra calmul, şi, pe de alta, pentru a demonstra cât de mult îl costă efortul de a fi punctual.

Therese nu lăsase aprinsă decât o lampă pe măsuţa din spatele ei; Georges mai mult ghicea decât vedea chipul pe care ar fi vrut să-l cerceteze în voie ore în şir. Cu prea mare nerăbdare, cu oarecare afectare, Therese îi şi vorbi despre Mărie, mulţumindu-i că se grăbise să-i scrie.

— Pentru că dumne’avoastră mi-aţi cerut-o.

---

4 **O înştiinţare urgentă, expediată printr-un sistem .k'**

Ea se prefăcu a nu înţelege şi îi întinse scrisoarea Mariei. El o luă, îşi aruncă ochii peste rânduri cu urr aer distrat, apoi şi-i înălţă spre
Therese, care exclamă:

— Cât este de fină! Câtă sensibilitate! Acum îţi pot mărturisi: n-o credeam foarte deşteaptă. Judecăm şi ne condamnăm copiii pe baza unor considerente naive sau stângace, pe baza cuvintelor pe care le repetă şi care, cel mai adesea, nu sunt ale lor. Dar Mărie este foarte, foarte deşteaptă, insistă ea, accentuând cuvântul *foarte.*

Şi pe măsură ce vorbea avea certitudinea că fiecare cuvânt al ei îl montează şi mai tare pe băiat împotriva Mariei. De câte ori, de-a lungul vieţii sale, nu se străduise să se prefacă nepăsătoare, pentru a-l face pe omul iubit să creadă că nu se gândeşte la el. Dar pe atunci şiretenia nu-i servea la nimic: dragostea se trăda în chiar efortul făcut pentru a o ascunde. Iar azi, iată că Therese semăna cu un jucător care la fiecare pot îşi înzecea miza.
Se întrerupse deci în mijlocul unei fraze (căci buna ei credinţă era neştirbită):

— Am multă simpatie pentru prietenul dumitale Mondoux.

Spusese fraza aceasta, la întâmplare, ca să schimbe vorba. Şi iată că din nou, fără să fi vrut, lovise la ţintă.

— Da, am simţit că v-a plăcut. Dar, adăugă

Georges cu un aer iritat, simpatia nu e reciprocă:

el nu v-a înţeles.

— N-avea ce să înţeleagă… A văzut mai întâi cine sunt — sau mai bine zis cine nu sunt!

— Prin asta îi sunteţi superioară: dumneavoastră aţi văzut îndată câte parale face, pe când lui i-a scăpat ceea ce este unic în dumneavoastră,

— Ceea ce în mine este unic…

Ea se întrerupse, şi brusc îşi dădu seama că în felul acesta îi oferea lui Georges prilejul aşteptat de a o interoga cu privire la faptele petrecute la Argelouse, în urmă cu cincisprezece ani, în casa întunecoasă împrejmuită cu pini.

Îngrozită, încercă să spună ceva dar nu-i veni nimic; se simţea totodată lucidă şi paralizată. Aplecată spre foc ca să nu-l privească pe Georges, auzea venind întrebarea inevitabilă. Din nou va trebui să îndure *întrebarea.* Ce să facă? Să-i spună de ajuns pentru a-l îndepărta de ea dar, în acelaşi timp, să nu-i furnizeze niciun pretext pentru a o părăsi pe
Mărie...

— Da, spuse, el, dumneavoastră sunteţi unică;
nu semănaţi cu nimeni. Şi de aceea vă cred în stare...

De data aceasta ea îşi ridică ochii spre el şi, fără un efort aparent, întrebă:

— În stare de orice?

Georges Filhot se făcu foarte roşu:

— Nu m-aţi înţeles: vă cred în stare de orice*
pe planul măreţiei... De exemplu, dumneavoastră aţi fi femeia care nu înţelege să se apere împotriva unei acuzaţii cumplite, pe care n-ar fi meritat-o...

Ea se ridică, făcu câţiva paşi în încăpere, apoi li rămase în picioare rezemată de perete, în spatele
II fotoliului lui Georges care nu îndrăznea să-şi in-
■ toarcă privirea. Îi răspunse scurt că era liber să
I creadă tot ce-i place. El întrebă cu glas tremu-
II rător:

— Aşa dar vă este egal ce gândesc eu despre li dumneavoastră?

— Nimic nu mă interesează mai mult, ştii bine.
Cu o speranţă plină de nelinişte, el se ridică şi îngenunche pe fotoliu, cu faţa ridicată spre
Therese.

— Mai întâi, adăugă ea, din pricina Mariei.
El oftă: „m-ar fi mirat!“ şi rosti printre dinţi cuvinte pe care Therese nu le auzi, dar ghici ce

«puteau să însemne; „Mult îmi pasă mie de
Mărie desigur în termeni mai grosolani. Atunci
I ea îl privi, oa îndrăzni să-l privească. Tot ceea ce iubise mai presus de orice în lumea asta, tot ceea

’ ce îi fusese dat cu atâta zgârcenie în câteva întâlţ niri din tinereţe şi de care se crezuse lipsită pentru totdeauna, această stare de nelinişte, singura
I care ar fi putut-o calma, această durere a cărei
i pricină era ea — toate acestea îi erau redate dintr-o dată în ochii uşor rătăciţi fixaţi asupra alor săi. Simţi cum vine spre ea un cuvânt cumplit pe
’ care inima ei bolnavă nu l-ar fi putut suporta. Vru să se ferească de el şi, forţându-se să zâmbească, zise:

— Nu sunt interesantă. Te înşeli…

Dar ea nu-şi sfârşise fraza când auzi un glas străin:

— Nimeni pe lume nu mă interesează mai mult ca dumneavoastră.

Ea se aplecă puţin ca pentru a evita a doua lovitură: murmură:

— Nu înţeleg de ce… de ce te-aş interesa?

Şi în sfârşit, primi drept în inimă cuvântul aşteptat, cu toate că abia îl auzi:

— Pentru că vă iubesc.

Da, drept în inimă, în aşa fel încât spaima fizică o cuprinse brusc pe de-a-ntregul; o sti'âmbătură îi contractă trăsăturile feţei, în care Georges crezu că citeşte expresia unei furii.

Totuşi Therese nu mai avea nici măcar puterea să-şi întindă mâinile către faţa lui înspăimântată,
N-avea glas să se împotrivească cuvintelor de umilinţă prostească pe care le îngâna băiatul:

— Vă bateţi joc de mine… Ştiu că vă înspăimânt.

Ea încercă un gest de tăgăduire şi ridicându-şi puţin mâna dreaptă şi-o lăsă să cadă în părul lui rebel, i-l dădu spre spate, ca şi cum ar fi vrut să dezvăluie fruntea fiului ei, înainte de a-l săruta, seara. El îşi închise ochii, tot în genunchi, pe fotoliu, cu coatele sprijinite de spătar. Inima Theresei bătea mai liniştit.; respira adânc. El zise iarăşi:

— Vă produc milă.

Ea nu răspunse, pentru că era fără glas*;* şi această tăcere involuntară îi fu mai de ajutor decât orice împotrivire.

— Fie-vă milă de mine, repeta băiatul.

■ Singurul lucru pe care--l putu face, fu să-i atragă
■ capul spre umărul ei, cu un gest pe care el îl crezu,
■ în sfârşit, milos. Deoarece nu mai suferea, deşi
■ poziţia în care stătea era incomodă, ea rămase
■ nemişcată, respirând în părul lui negru un biet
miros de briantină. Dar nu trecu mult şi trebui
să-şi desprindă braţul care o durea. Iată… se sfâr-
şise.

îi spuse lui Georges să se aşeze pe scăunel, *îo-*

K losind un ton autoritar. Ea însăşi se aşează pe fotoj liu, dar fără să se lase pe spate ci într-o ţinută supravegheată. Spuse:

— Eşti un copil.

— Ştiu foarte bine că n-o să mă luaţi niciodată în serios. Aveam de ales între dispreţul dumneavoastră şi ura dumneavoastră. Nu ştiu dacă n-aş fi preferat... Văzând zâmbetul înduioşat al Theresei, f băiatul credea că îl dispreţuia. Ea însă se gândea la cele câteva clipe din viaţa ei când fusese pe punetul de a auzi acest „te iubesc“; dar dacă aproape că văzuse cum se formau cuvintele pe vârful buzelor, totdeauna, în ultima clipă, printr-o tristă abilitate, adversarul şi le reţinuse. Şi chiar r ea, de câte ori nu-şi strânsese buzele, ca să-şi stăvilească mărturisirea care i-ar fi asigurat înfrângerea. Căci tot jocul consta într-o biată viclenie în spaima că celălalt se va linişti şi va deveni indiferent. Băiatul acesta înalt îşi lăsase inima să vorbească, cum se spune. „Dar o să mă vadă, se gândea Therese. O să mă vadă îndată aşa cum smt, „“ Ea se ridică şi aruncă o ochiadă femeii care îi apăru în oglinda de deasupra căminului,

O uşoară roşeaţă, care nu era deloc a fardului li colora obrajii; ochii îi străluceau; frumoasa ei frunte n-avea un rid. Cele două cute care porneau de la aripile nasului spre colţul buzelor, în loc -s-o îmbătrânească îi dădeau o măreţie impecabilă. Se vedea, în clipa aceea, transfigurată de pasiunea al cărei obiect era. Chipul care îi apărea din fundul oglinzii era imaginea sa ideală, răsfrântă în umila privire a acestui. Copil nebun.

Simţi o mare uşurare şi îşi savură triumful cu im calm plin de satisfacţie. Therese se va preda, se va da pe faţă, va bolborosi cuvintele acelea de uluire şi de recunoştinţă care apar pe buzele fiinţelor iubite când nu mai sunt tinere. Era

pe punctul de a deschide chiar ea ochii băiatului, risipindu-i vraja, dezvăluindu-i brusc femeia bătrână, pierdută, şi de pe acum demnă de milă... Dar sprijinindu-şi de marmura căminului mâinile fierbinţi, ca să le răcorească, atinse hârtiile răsfirate:
scrisoarea Mariei, pe care Georges, după ce o parcursese distrat, o lăsase acolo fără să-i termine lectura.

Therese îşi închise ochii, scrâşni din dinţi, plecându-şi capul peste îilele acoperite de trăsături prosteşti. Mărie? De ce nu-şi lăsa mama în pace, lata aceasta? Fiecare cu viaţa lui. Nu fusese chiar ea, Mărie, cea care i-l prezentase? Credea că

Therese este inofensivă, fără să-i treacă prin gând că pericolul ar putea veni chiar de la ea. Stupidă tinereţe care se crede iubită! Dar dragostea caută în oameni, dincolo de patima cărnii, un secret al pasiunii, al ştiinţei şi al şireteniei, pe care nu-l au decât cei cu experienţă. Acum Mărie veghează, poate, în salonul din Argelouse, pe care pinii îl învăluie cu murmurul lor nesfârşit. Veghează cuprinsă de o linişte adâncă, pentru că de acum înainte i-a încredinţat Theresei dragostea şi viaţa ei. Stă în aceeaşi cameră în care locuise şi Therese pe vremuri, camera de deasupra celei în care gemea Bernard; iar, prin tavan, ea-i pândea gemetele... Ah! iată că nu mai are nevoie să fie la faţa locului pentru a asasina oamenii. Îi omoară de la distanţă.

Cu mâinile tremurânde, Therese luă una câte una foiţele de hârtie, le aşeză în ordine şi le vârî în plic. Îşi ridică braţele, îşi apăsă ochii cu podul palmelor, se întoarse brusc spre băiatul chircit pe scaunul scund, pe care ea însăşi suferise atâta, şi îi spuse cu glasul stins, cu dinţii strânşi:

— Pleacă.

El se ridică, îi aruncă o privire de câine bătut îşi mişca buzele; desigur, îi cerea probabil iertare.
Ea îl împinse spre vestibul, îi oferi pardesiul, deschise uşa. El plecă de-a-ndaratelea, cu ochii fixaţi asupra ei. Scara era întunecoasă şi neaerisită. Becul automat nu funcţiona. Ea îi spuse:

— Ţine-te bine de balustradă...

El coborî din patru în patru treptele şi nu ajunse bine la mezanin că îşi şi auzi numele:

— Georges?

Ea îl striga. O ajunse pe palier. Înainta spre uşă:

— Nu, zise ea, nu intra. Voiam doar să-ţi spun…

Totul e adevărat! adăugă ea într-un efort (vorbea repede şi în şoaptă). Da, orice ţi s-ar fi putut povesti cu privire la mine, fii sigur că sunt o fiinţă care nu poate fi calomniată. Nu vrei să-mi răspunzi? Fă-mi un semn ca să ştiu că ai înţeles.

Dar el stătea împietrit, î'ezemat de balustradă.

Ochii li se obişnuiseră cu întunericul, cu toate că nu-şi puteau deosebi nici trăsăturile, nici expresia feţei. Fiecare vedea doar forma unui trup, auzea o gâfâială; ea recunoscu mirosul acela de briantină ieftină şi simţi căldura trupului tânăr fremătând de viaţă.

— Asta voiam să-ţi spun, şopti ea. Acum, ştii?

Uşa dinspre stradă se deschisese şi se închisese cu putere. Cineva spuse un nume portăresei. O scurtă licărire apăru la poalele scării. Locatarul îşi aprinsese câteva beţe de chibrituri şi urca bombănind. Therese şi Georges intrară repede în vestibul. Salonul rămăsese luminat. Clipiră din ochi şi nu îndrăzniră să se privească.

— Ai înţeles? întrebă ea.

El dădu din cap:

— Nu vă cred. Vă învinuiţi ca să scăpaţi de mine. Din pricina Mariei. Ei bine! reluă el cu o furie neaşteptată, şiretenia dumneavoastră n-o să vă ajute la nimic. N-o să mă însor cu ea. Mă auziţi?

N-o să mă însor niciodată cu ea… Ah! v-am stricat poanta!

Therese, rezemată de bibliotecă, îşi închidea ochii pe jumătate, îşi întorcea capul, pradă unei bucurii cumplite pe care încerca să şi-o înăbuşe.

N-o să se însoare cu Mărie. Orice s-ar întâmplă fetiţa nu-l va avea, Georges nu va fi al ei niciodată. Therese era atât de conştientă de această bucurie încât o cuprinse groaza. Dori

să cadă moartă, în clipa aceea chiar, şi spaima care îi strângea inima să fie ultima înainte de agonie dar nimic pe lume n-o putea împiedica să resimtă această minunată fericire de a se şti preferată.

Când fu sigură că-i poate opune băiatului un chip sever, o privire fără expresie, îşi întoarse încet faţa spre el, care stătea în picioare, în mijlocul încăperii, cu braţele bălăbănindu-se, cu capul plecat, cu privirea pe sub sprâncene, cu un aer viclean de câine rău.

— Regret, zise ea sec. Sper că ai să revii asupra acestei hotărâri. În ceea ce mă priveşte nu pot face absolut nimic. În privinţa aceasta cel puţin sunt sigură că sunt nevinovată. Cred că nu mai avem ce să ne spunem.

Ea deschise uşa şi se dădu la o parte ca să-l lase să treacă. Dar el stătea nemişcat, nu o slăbea din ochi. Până la urmă, zise:

— Trebuie să ştiţi… Trebuie să vă avertizez;
Nu voi putea trăi fără dumneavoastră.

— Vorbe!

Therese afecta un ton uşuratic. Se prefăcea că nu dădea nicio importanţă acestui: „nu voi putea trăi fără dumneavoastră”. În realitate însă ea înţelesese; trecuse prin atâtea, ani de zile, ca să-şi dea seama că nu se înşală, desprinzând în primul rând un anume accent, care era al deznădejdei fără vindecare. Era sigură că trebuia să ia cuvintele lui în serios. Acest gen de băiat îi era cunoscut. Atunci ea se apropie încet şi, aşa cum mai făcuse o dată, la începutul serii, îi trase capul spre umărul ei. Georges şi-l sprijini cu toată greutatea de antebraţul Theresei şi, pentru a-l contempla, ea îşi îndoi gâtul, ca o mamă care-şi priveşte pruncul. El nu surâdea, cu ochii larg deschişi, puţin rătăciţi. Ea se mira descoperind pe obrazul lui tânăr atâtea semne de uzură. Nu erau numai cicatricele lăsate de zbenguielile şcolarului neastâmpărat: aproape toată faţa lui era brăzdată de zgârieturi uşoare, iar pe frunte existau cute, de pe acum adâncite. Dar când el îşi închise ochii, pleoapele netede şi pure erau într-adevăr acelea ale unui copil.

- Ea se smulse repede din contemplare, îl obligă pe Georges să se aşeze pe un fotoliu, îşi apropie scaunul scund şi, făcând-un efort, rosti cuvinte pline de judecată. Era, zicea ea, o femeie bătrână, care n-avea ce să-i ofere. Cea mal mare probă de afecţiune pe care i-ar fi putut-o da, era să-l îndepărteze de o tristă epavă, de o fiinţă sfârşită.

Pe măsură ce vorbea, Therese îşi dădea în mod intenţionat la o parte părul care-i acoperea fruntea prea înaltă; îşi dezvelea urechile; şi după acest gest făcut cu neglijenţă, dar care o costase un efort eroic, se mira că nu vedea îndată efectul scontat;
atât de greu ne vine să pricepem că adesea dragostea nu ţine seama de aparenţe, că această şuviţă albă pe care dorim să i-o ascundem, în loc să-i displacă ar înduioşa-o, dacă ar vedea-o; dar iubirea n-o vede. Nu, Therese pe care Georges o sorbea din ochi nu era o femeie pe jumătate sfârşită, ci o fiinţă invizibilă, care se manifesta printr-o privire, prin glasul acesta puţin răguşit şi ale cărei cuvinte, oricât de simple, aveau pentru el o valoare, o importanţă nemăsurată. Zadarnic îi arăta Therese fruntea ei cheală, el avea avantajul de a o contempla în afara timpului, descărnată. Pasiunea, chiar vinovată, ne dezvăluie întotdeauna taina unui suflet, şi nici cea mai josnică viaţă nu poate altera măreţia sufletească de care e capabilă fiinţa care iubeşte.

La fel şi Therese, pe măsură ce-şi distrugea într-un imens efort propriile~i arme de apărare, se mira că nu vede descrescând pasiunea din ochii aţintiţi asupra alor ei. Oare el era conştient de efortul pe care-l făcea această femeie pentru fiecare cuvânt rostit? Ceea ce ar fi vrut ea să-i ascundă cu orice preţ, era prăpastia pe care vârsta lor o săpa între ei, certitudinea că, dincolo de orice, această dragoste era condamnată pieirii, o pie-

ire foarte apropiată, şi cu toate acestea tocmai
:: supra acestui lucru se străduia să-şi concentreze propriile

gânduri şi să atragă atenţia lui Georges.

— Dumneata ai douăzeci de ani... repeta ea, iar eu am peste patruzeci (ezita totuşi să rostească cifra exactă). Ce nădăjduieşti de la mine?

Ţi-ar fi de ajuns o noapte ca să risipeşti fantoma pe care ţi-ai creat-o...

El îi răspunse că nu mai avea douăzeci de ani:

— Am douăzeci şi doi... De altfel, aţi uitat ce mi-aţi spus în ziua în care aţi intrat În camera mea? Pentru că dumneavoastră aţi venit... V-am căutat eu? Mi-aţi spus... El închise ochii pentru a-şi rememora termenii exacţi de care se folosise

Therese. Amintiţi-vă! Când eu mă lăudam prosteşte că n-am decât douăzeci şi doi de ani, dumneavoastră mi-aţi răspuns: „Ar fi mai bine să spui că ai douăzeci şi doi de ani împliniţi11. Şi aţi adăugat cuvântul acela cumplit — cumplit pentru mine, căci îmi evoca limpede o suferinţă confuză din adolescenţă: „O dată ce te-ai îmbarcat, e ca şi cum. Ai ajuns...”

— Ce memorie bună ai.

Therese râdea. Şi totuşi, ce n-ar fi dat ca aceste cuvinte să nu fi fost rostite. Georges însă îşi scutură capul:

— N-am memorie clecit pentru ceea ce aud de la dumneavoastră. Şi culmea, eu care înainte mă plictiseam cumplit, din. Clipa ’ân care v-am cunoscut îmi petrec vremea repetându-mi cuvintele spuse de dumneavoastră, cele mai neînsemnate...

Pot să mă gândesc la nesfârşit asupra unei fraze de-a dumneavoastră. Faţă de clipa în care mi se pare cu totul nouă -şi cea în care n-o mai înţeleg se pot scurge ore, zile... Dar există o frază care mi se pare din ce în ce mai clară. Da, „a fi îmbarcat înseamnă a fi ajuns“. Dar atunci, de ce să comparaţi vârsta dumneavoastră cu a mea? Ce diferenţă este între noi, care ne-am îmbarcat împreună?

Tinereţea mea... această apă care mi se scurge printre degete, acest nisip pe care nu-l pot reţine... Este o forţă aparentă, o falsă prospeţime, de care se agaţă cele câteva

fiinţe care pretind că mă iubesc. „Dar despre mine, despre ceea ce se va întâmplă cu mine peste câţiva ani, puţin le pasă lor! Chiar Mondoux... În fond, el mă consideră un prost. Îmi spune: „Dacă în tine este ceva interesant, acesta e animalul".

Therese îşi lăsă o mână pe genunchiul băiatului. Se gândea la ce trebuia şă-i răspundă, ca şi cum ar fi existat cuvinte antiotravă, care să-l
vindece de acelea pe care el le memorase. Îi spunea la întâmplare că tinereţea într-adevăr nu însemna nimic, că ceea ce era important de descoperit era raţiunea de a trăi." Orice om îşi are raţiunea sa»
de la cea mai înaltă la cea mai de jos. Nu-i observa el pe colegii lui, fiecare agitându-se pentru.
Dumnezeu, pentru rege, pentru clasa, muncitoare, pentru una, pentru alta „, sau pur şi simplu dedaţi jocurilor; câţi băieţi şi fete din ziua de azi îşi frământă capul studiind modul în care se dezvoltă trupurile lor?...

Therese vorbea cu un ton convins, şi Georges î-şi ridica umerii, dădea din cap:

— Nu, ceea ce ar trebui... aţi spus-o chiar dumneavoastră într-o seară. (Iar fiindcă Therese oftă:

— Ce-am mai spus?) Vă amintiţi? în seara zilei când v-am cunoscut... după ce-am condus-o pe
Mărie la gară, am îndrăznit să revin aici. Eraţi fermecătoare... Mi-aţi spus... (şi el îi repetă aproape cuvânt cu cuvânt:) „Ar trebui ca viaţa alături de fiinţa iubită să fie o lungă siestă la soare, un repaus fără sfârşit, un calm animalic... această cei’titudine că lângă tine există o fiinţă pe care s-o găseşti când vrei, înţelegătoare, supusă, şi care să nu dorească să fie în altă parte decât în măsura în care vrei şi tu. Ar trebui ca în jurul tău să plutească o asemenea toropeală încât gândurile să amorţească, pentru a face imposibilă, chiar în minte, orice trădare...”

— Erau vorbe în vânt, bietul meu băiat, vorbe ca acelea pe care le spui ca să umpli tăcerea.
Vezi bine că nu corespund nici unui lucru real.

Dragostea nu înseamnă totul în viaţă, pentru bărbaţi…

Ea abordă mai întâi această temă. Ar fi putut vorbi până în zori; frazele pline de bun-simţ, pe care le spunea din datorie şi cu mare efort, nu se întipăreau în mintea lui Georges. Fără îndoială el nu le auzea, reţinându-le doar pe acelea care-i hrăneau disperarea; ea nu-i procura decât motive de disperare. Şi de aceea, poate, fără să-şi dea seama, Therese îşi îndrepta peroraţia în direcţia pe care o cerea el. Pe măsură ce enumera motivele pentru care un băiat de douăzeci de ani trebuia să iubească viaţa, ea îşi regăsea încetul cu încetul tonul ironiei: atunci el îşi încordă urechea, îşi înălţă spre ea un chip lacom şi trist; dinţii-i străluceau printre buzele întredeschise. „Da, desigur, politica…” zicea Therese. Dar el nu trebuia să intre în categoria aceea de oameni pe care problemele propriului suflet îi acaparează cu totul.

Cel mai adesea, fiinţele acestea încearcă un sentiment de ruşine: se prefac că se interesează de lucrurile care-i pasionează pe cei din jur; îşi ascund ca pe o ruşinoasă plagă a firii lor această spaimă nejustificată, această dragoste deznădăjduită pentru o singură persoană — deznădăjduită, pentru că pentru ei orice posesiune este iluzorie;

ceea ce posedăm a şi dispărut: în fieeare clipă se iveşte din nou întrebarea dacă mai eşti iubit, dacă puterea dragostei n-a slăbit…

Therese părea că vorbeşte doar pentru sine.

Spunea:

— Nu recitim niciodată scrisorile vechi, nu-i aşa? Preferăm să le rupem fără să le recitim, deoarece de sunt dovada a ceea ce nu mai există, în momentele cele mai fericite, fiinţa care pre-

tinde că ne iubeşte acceptă să se lipsească de noi… o preocupă afacerile ei, familia ei… ne face o favoare. În momentele cele mai frumoase, nu primim decât această picătură de apă pe care Bogatul din fundul prăpastiei i-o

cere lui Lazăr.
Da, şi nici chiar atât! Căci fiinţa iubită este aproape mai totdeauna Săracul acela glorificat, dar despuiat de toate, care nu are ce să ne dea nouă celor care, din pricina lui, ardem în flăcări…
Dar nu, Georges, aiurez. Vorbele mele n-au niciun sens, sau n-au sens decât pentru mine. Nu mă privi cu aerul acesta de nebun.

Ridicându-se, ea se aşează în spatele scaunului scund pe care stătea el şi îi acoperi faţa cu amândouă mâinile. El le prinse într-ale sale. Ea se gândi la mâinile ei bătrâne, veştede, presărate cu pete uşoare pe care el le privea în acea clipă chiar.
Dar dacă el le văzu, cu siguranţă le iubi, ca tot ce-i aparţinea Theresei; de altfel, în momentul acela îşi şi apăsa buzele pe podul palmei şi pe încheieturile mâ'inii ei. Ea nu se apăra, se gândea la cuvintele pe care nu ştiuse să şi le reţină şi pe care el le va prefira 3a nesfârşit în inima lui.
Zise cu glas slab:

— Te otrăvesc.

Nu pronunţă bine puvântul că-şi şi simţi obrajii arzând. El stătea nemişcat, apăsându-şi mereu buzele pe mâinile pătate ale Theresei. Dar după un foarte slab fior ea înţelese că fraza ei avusese ecou. „S-ar putea ca în direcţia aceasta să ajung la vreun rezultat11, se gândea ea; trebuia să acţioneze repede pentru ca cel puţin el să fie salvat.
Mărie era pierdută, ea o pierduse; dar Georges mai putea fi salvat. Fără să mai gândească, repetă:

— Te otrăvesc şi pe dumneata.

— Da, zise el cu ironie. Da, Therese (îi spunea pentru prima oară pe nume, cu o tandreţe şovăitoare) am înţeles. De ce insişti?

Şi îşi apăsa cu mai multă ardoare buzele pe mâinile ei, pe care le strângşa într-ale sale. O auziră pe Anna pregătind camera pentru culcare. Apoi uşa bucătăriei fu închisă. Ştiură că rămâneau singuri în apartament. Casa dormea; strada îşi potolea larma. O flacără tremurătoare se reflecta

în biblioteca adusă de la Argelouse. Pe marmura căminului se distingea plicul violet, pe care Mărie scrisese cu cerneală roşie: *Doamnei Desqueyroux, strada du Bac*; iar Therese nu-l părăsea din ochi;
ca o înotătoare care, pentru a-şi relua suflul, se lasă pe valuri cu faţa spre cer, — aşa plutea ea imobilă, simţind pe mâini gura lui Georges, dar fără să facă nicio mişcare, nici cel mai mic semn de participare.

— Nu mă crezi? repetă ea cu vocea scăzută şi iritată.

Îşi desprinse fără bruscheţe braţele pe care băiatul se forţa să le reţină şi se dădu puţin înapoi.
Stăteau în picioare, se măsurau cu privirea.
Cât de mult o exaspera pe Therese zâmbetul acesta

neîncrezător şi plin de nelinişte! Cum el îi spunea:

— De fapt, dumneavoastră mă urâţi…

— Te urăsc pentru că nu vrei să mă crezi. Eşti la fel ca proştii din Argelouse: priveşti cu aceiaşi ochi această crimă; ţi se pare de neînchipuit că am putut face o faptă atât de cumplită; nu înţelegi că fapta aceea este un fleac pe lângă tot ce fac acum sub ochii dumitale, din clipa în care am pătruns în viaţa dumitale. Ah!
eşti cu adevărat fiul ţăranilor acestora care se consideră nevinovaţi, atâta timp cât n-au omorât pe nimeni! Ei bine, da! am turnat picături de arsenic timp de o iarnă întreagă în ceaşca bărbatului care era temnicerul meu în fundul unei închisori mai aspră decât orice închisoare de piatră… Ei, şi apoi? Pe când victimele mele de astăzi sunt Mărie şi dumneata, care crezi că mă iubeşti…

Ea îşi întorsese capul în timp ce vorbea dar, îndreptându-şi ochii asupra lui, spuse cu un aer mai calm:

— Vreau să spun: dumneata, care timp de cîteva zile ai crezut că mă iubeşti… Acum, s-a sfârşit?

Şi deoarece el îşi înălţă umerii:

— Ce? reluă ea enervată. Ce îndrăzneşti să spui? Că n-am făcut lucrul acesta? L-am făcut totuşi; dar asta nu înseamnă nimic pe lângă alte crime mai laşe, mai ascunse,

fără niciun risc…

Şi chiar acum, n-ai observat spre ce tindeau toate cuvintele mele, din clipa în care ne-am cunoscut?
Dai din cap? Nu ştii ce vreau să spun?

El stătea rezemat de perete şi o privea pe Therese.

— Georges, de ce mă priveşti aşa? Nu, nu sunt un monstru… Chiar şi dumneata… Dacă te-ai gândi bine… şi chiar fără un mare efort… Ah! bineînţeles, dumneata n-ai mărit doza nici unui leac pentru a te debarasa de cineva… Dar există atâtea alte mijloace de a omorî fiinţele! (Şi cu un glas aproape scăzut:) Spune, câte fiinţe ai îndepărtat din viaţa dumitale? Buzele băiatului se mişcară, fără să rostească o voi’bă. Therese se apropie, iar el nu putea da înapoi: Nu mă gândesc la ceva în legătură doar cu femeile… dar există întâmplări mult mai secrete, aşa cum sunt în viaţa fiecărui om…
uneori chiar în copilărie…

— De unde ştiţi? întrebă el.

Ea râse mulţumită. Era satisfăcută. Continuă cu un glas blând:

— Ei, hai, povesteşte-mi…

Dar el făcu un semn de refuz.

— Mi-e imposibil.

— Poţi să-mi spui totul, mie.

— Ah! Nu pentru că mi-e ruşine de dumneavoastră… Doar fiindcă e prea greu; este un lucru care nu se poate spune… Niciodată nu mi-a trecut prin cap să-l povestesc cuiva, pentru că mi s-ar fi râs în nas; e mai puţin decât un fleac.

Therese, fără să-l slăbească din ochi, insistă:

— Încearcă totuşi. E păcat să te opreşti în drum.
Şi apoi, eu sunt lângă dumneata, te voi ajuta…
Haide î

Stăteau în picioare faţă în faţă; Georges tot rezemat de perete,

— Eram la liceu, într-a treia, aveam paisprezece ani, începu el cu jumătate glas. În clasa mea era un băiat dintr-

un orăşel destul de îndepărtat, un intern care nu ieşea în oraş niciodată, unul din şcolarii aceia zbârliţi, neglijenţi, cu toate că avea cum se zice „o mutră drăguţă“. Se ataşase mult de mine. Eu eram un copil foarte sensibil, fapt care făcea să am o reputaţie de băiat bun, dar cu un fond de uscăciune. N-am făcut nimic pentru a-l îndepărta şi-l lăsam să ocupe un mare loc în viaţa mea de şcolar, nu din prietenie, ci din indiferenţă: un coleg ca oricare altul, puţin prea
„crampon”, iată ce însenina el pentru mine. Până la urma a obţinut de la părinţii lui şi de la superior permisiunea de a-l scoate în oraş la familia mea, în zilele libere (noi am avut totdeauna o locuinţă provizorie la Bordeaux, iar părinţii mei locuiau acolo aproape tot timpul când eram la şcoală). N-aş fi crezut niciodată că un băiat atât de în afara vieţii, cum era colegul meu, ar fi putut duce cu bine aceste tratative. Reuşise desigur pentru că era un băiat bun, foarte pur şi foarte pios, şi pentru că profesorii noştri contau pe influenţa binefăcătoare pe care putea s-o aibă asupra mea, încă de atunci foarte suspectat de a fi un element rău. Deşi acceptasem lucrul acesta dinainte, în adâncul sufletului am simţit o decepţie în dimineaţa când l-am văzut alergând spre mine cu faţa radioasă, anunţându-mi victoria,
M-am prefăcut că-i împărtăşesc bucuria, dar începând din ziua aceea a avut mult de suferit din pricina firii mele, toanelor mele. Nu-i iertam faptul că-şi arogase drepturi faţă de „viaţa mea de familie’1, care în ochii mei era sfântă. Şi apoi mi se părea exagerat, ridicol, plictisitor; îl făceam să simtă lucrul acesta. Cred că n-a fost niciodată mai nenorocit ca în joile şi duminicile acelea când.
după cină, îl duceam înapoi la liceu cu automobilul, parcurgând străzile triste, sufocante şi prăfuite…

Georges se întrerupse, îşi trecu mâna peste ochi, o privi pe Therese:

— Vedeţi? Este mai puţin decât un fleac.

— Nu mi se pare; continuă.

— Oh! reluă el grăbit, o să vedeţi că e mai nimic: o să fiţi

deziluzionată. După. Vacanţa de
Paşti, mi-a spus că urma să intre chiar din luna octombrie într-un liceu din apropierea Londrei.
Şi-a dat seama că vestea nu trezea în mine nicio emoţie. „Poate că n-o să ne mai vedem niciodată”, mi-a zis. Şi, n-am curajul să vă repet ce î-am răspuns… Cred că asta-i totul, adăugă
Georges după o lungă tăcere.

— Nu, zise Therese, nu e totul.

Georges reluă liniştit:

— Până la distribuirea premiilor am fost eu atât mai iritat şi mai aspru cu cât îl simţeam mai trist. În ziua aceea trebuia să ne spunem adio, iar la sfârşitul serbării el a vrut ca mama sa să vină să-i mulţumească mamei mele. De ce fel de sentimente mă lăsam mânat? Nu doream ca întrevederea să aibă loc: ’era o poveste sfârşită, nu trebuia să mai vorbim despre ea. Mă văd şi acum trăgând-o pe mama şi grăbind pasul. Mulţimea se risipise prin parc; noi călcam în picioare iarba distrusă, orchestra cânta sub arbori; era o dimineaţă de iulie zăpuşitoare. Auzeam în urma mea o voce gâfâindă: „Georges! Georges!“ Deoarece mergea lângă mama sa, n-a putut să mă ajungă, sau n-a îndrăznit (căci ştia bine că eu îi văzusem).
Era sigur că auzisem strigătul lui: „Georges!
Georges!“

— Îl mai auzi şi acum, zise Therese.

Fără să-i răspundă el o privi cu un chip îndurerat. Ea întrebă:

— Şi apoi, ţi-a scris?

El înclină capul.

— Şi i-ai răspuns?

— Nu, spuse Georges cu glasul stins. Tăcură.
Therese întrebă:

— Ce s-a întâmplat’ cu el? (Şi deoarece tânărul îşi pleca fruntea:) A murit?

— Da, răspunse el grăbit, în Maroc. Se înrolase… Inutil să vă spun că asta n-are nicio legătură, vă daţi seama! Am

ştiut după aceea că la înapoierea din Anglia dusese o viaţă cumplită…
Nu ştiu de ce v-am povestit toate astea.

El stătea nemişcat, cu privirea fixă. Cu siguranţă nu auzea roţile automobilelor alergând prin noaptea ploioasă de Paris, ci vocea aceea de copil, în fundul parcului, sub arborii care-l chemau de ani de zile.

în clipa aceea Therese păru să se trezească, de parcă neliniştea pe care o provocase o cuprinsese şi pe ea:

— Nu, nu, bietul meu copil, lucrul acesta nu înseamnă nimic, e mai puţin decât un fleac. (Şi cum el îşi înălţa capul:) Chiar dumneata, Georges, spuneai: „nu e nimic…”

El gemu:

— Ce mult rău mi-aţi făcut!

Ea întinse braţele, vru să-l atragă spre ea, dar el se desprinse cu violenţă, şi Therese înţelese că-l pierduse.

Se reaşezase pe scăunelul scund şi, cu un gest automat, îşi dădea spre spate părul de pe fruntea ei prea înaltă, dezvăluindu-şi urechile mari şi palide, dar de data aceasta nu o făcea în mod special şi poate tocmai de aceea Georges o văzu în sfârşit: un chip cumplit, şi aceste mâini bătrâne care, cu cincisprezece ani mai devreme, încercaseră să provoace moartea — mâini a căror îmbrăţişare el o simţise chiar astă-seară… într-adevăr, nu-şi credea ochilor; trecea peste aparenţe încercând să regăsească fiinţa necunoscută care-l
vrăjise. Era ea, mereu ea, şi totuşi nu mai era ea, femeia care se apăra cu atâta ardoare şi pe care el o asculta cu un aer prostesc. Nu, ea nu voisesă-i facă rău. Ea nu voise niciodată să distrugă. Zicea că se zbătuse, că s-ar zbate până la ultima suflare; că ori de câte ori trebuise, că ori de câte ori va trebui, va urca din nou panta pentru a recădea iarăşi, ca şi cum n-avea nimic altceva de făcut în lume: să se smulgă din prăpastie şi să alunece din nou îjt ea, pentru a o lua iarăşi de la capăt, la nesfârşit; ani în şir nu pricepuse că acesta era ritmul destinului ei. Dar acum iată că a ieşit din beznă. Acum vedea dar.

Cu degetele împreunate împrejurul genunchilor, Therese nu-şi înălţa capul. Îl auzea pe Georges spunând:

— Aş vrea să fac ceva pentru dumneavoastră.

Era poate, gândea ea, o formulă de politeţe, înainte de a pleca. El repetă totuşi cu un aer pasionat:

— Aş vrea să pot face ceva pentru dumneavoastră.

Era convins că ea îi va răspunde: „Nu poţi face nimic pentru mine11. Atunci el va fugi din odaie, se va scutura de acest coşmar şi totul va fi iarăşi ca înainte de a fi cunoscut-o pe Therese:

cămăruţa lui în care va fi prea târziu să-şi pună un disc, din pricina vecinilor... Oare la ce se gândea când nu se gândea la ea?...

Brusc, astă-seară, ea nu mai era fiinţa care-l vrăjise chiar din prima zi... Semăna cu femeia descrisă de oamenii din Argelouse, iar el tocmai îi scăpase din mreje. Îşi reamintea o frază de-a ei, ca tot ce-i spusese de altfel: că judecăţile cele mai felurite asupra aceleiaşi fiinţe sunt juste, că totul depinde de felul cum priveşti lucrurile, că niciun mod de a vedea nu e mai revelator decât altul... Să fie fiinţa aceasta adevărata Therese

— Capul acesta sinistru, care îi apărea brusc ca o fişă de antropometrie?

El repetă pentru a treia oară:

— Îmi pare rău că nu pot face nimic pentru dumneavoastră...

într-adevăr, el nu se gândea decât s-o ia la goană, să se trezească în odaia lui, unde s-ar dezbrăca fără să aprindă lumina: când storurile erau ridicate, firma iluminată de la intrarea hotelului îi era de ajuns. Şi-ar trage cearşaful peste faţă...

Nu, nu era a Theresei, nu putea fi a ei vocea umilă şi temătoare care se auzi brusc:

— Ei bine! Da, ai putea face ceva pentru mine...

E foarte simplu: dumneata poţi orice... Dar n-ai să vrei.

El se împotrivi cu o patimă care nu era prefăcută. Stătea în picioare, iar Therese, tot pe scaunul scund, îşi dezvelea

în mod automat fruntea

de la care Georges îşi întorcea ochii. „Nu, nu voia să-i spună nimic. La ce bun să-i spună!“ El făcu un mare efort, se aşeză în genunchi la picioarele ei, trezindu-se astfel faţă în faţă. Acum o vedea, foarte de-aproape şi-i cerceta ca prin lupă carnea măcinată de timp. Privirea îi rămăsese la fel de frumoasă. Dar de jur împrejurul ochilor care îl făcuseră să viseze atâta, descoperea o lume distrusă, pe care n-o remarcase la început, malurile arse ale unei mări moarte.

— Dacă doreşti atât… Da, e vorba de Mărie, reluă ea cu şovăială. Lânişteşte-te, nu-ţi cer nimic;
doar să aştepţi, să nu distrugi nimic, să laşi timpul să lucreze. Mă cunoşti îndeajuns. Nu sunt o mamă care vrea să-şi „căpătuiască“ fiica şi niciuna care acceptă să se umilească pentru ca fata ei să fie fericită; căci cine garantează că va fi vreodată fericită? Pentru mine te rog, pentru mine te implor… Nu, nu pentru Mărie, pentru mine.

Ea insistă cu ardoare: numai el putea învinge această forţă distrugătoare care o domina, această pornire care acţiona împotriva voinţei ei, această forţă cumplită care izvora din ea. El se uita la ochii ei plini de lacrimi, asculta glasul acela înăbuşit şi îngâna:

— Da, vă înţeleg… Vă făgăduiesc…

Dacă pe lume exista vreo fiinţă pe care în clipa aceea dorea să n-o mai vadă niciodată, aceasta era fiica Theresei. Fiica Theresei! Singurul lucru pe care voia să-l alunge… El repetă totuşi:

— Nu vă neliniştiţi în privinţa Mariei… Ar fi putut rezista unei astfel de implorări?

— Lucrul acesta nu te angajează cu nimic… Dar sunt convinsă că dacă ai avea răbdare… Important pentru dumneata (te cunosc, bietul meu copil!) este nu să iubeşti, ci să fii iubit; dumitale îţi trebuie o femeie care să te ia în grija ei, da, o femeie care să te ocrotească, în timp ce dumneata de foarte multe ori o să fii nebun după alta…

Vezi, nu e vorba nici chiar de a fi credincios… Crezi că Mărie n-o să accepte dinainte toate loviturile pe care i le vei da? Nu asta o interesează pe ea, ci doar să intri în viaţa ei, să rămâi al ei pentru totdeauna.

Ea îi vorbea prea de aproape: el îi simţea răsuflarea. Deoarece îi prinsese mâinile, el schiţă un gest de acceptare — în picioare, cu capul plecat, grăbit să plece, pare-se, în timp ce Therese îl reţinea acum în prag, pentru a-i mulţumi şi a primi noi asigurări. Ea îi mai spuse (şi vorbele acestea părură un ordin şi o implorare totodată):

— Vei uita această stupidă poveste din liceu.

El întrebă:

— Credeţi? şi surâse cu expresia lui vicleană;

apoi îşi apăsă mâna pe clanţă. Dar ea îl chemă iarăşi:

— Alege-ţi o carte din biblioteca mea, una cai’e să-ţi placă şi păstreaz-o.

— Ah! cărţile!

El dădu din umeri şi zâmbi iarăşi. În clipa aceea Therese, sfârşită, nu mai simţea nimic care să semene cu dragostea sau cu tandreţea. Durerea iradiind din partea stângă îi alunga orice remuşcare; va plăti scump această seară, după atâtea altele! „Sărmană nebună ce sunt!“ Şi totuşi, ce fericire că astfel de întâmplări rămân fără martori şi că n-are cine povesti despre de! Dar, în sfârşit, îşi îndeplinise misiunea… Barem, şi-o îndeplinise cu adevărat? Prinse încă o dată mâinile băiatului, îl privi în ochi:

— Vei rămâne în viaţa Mariei? Vei rămâne? Ai făgăduit, nu-i aşa? insista ea cu ardoare.

El deschisese deja uşa, şi numai când ajunse pe palier se întoarse să-i răspundă:

— Cât timp voi trăi!

În sfârşit liniştită, Therese închise uşa, se înapoie în salon, rămase o clipă locului, apoi brusc deschise fereastra şi, împingând obloanele, se aplecă spre noaptea umedă. Dar obloanele de la etajele inferioare ascundeau trotuarul. Nu-l văzu pe Georges Filhot; auzi doar îndepărtându-se un pas care era

poate al lui.

VIII

Trebuia să alunge gândul că s-ar putea culca.

Stătea în capul oaselor, susţinută de perne, cu ochii mari deschişi în întuneric, supraveghindu-şi respiraţia. Tăcerea nopţii era deplină. Cel mai slab suspin de spaimă sau de bucurie ar fi fost auzit, credea ea, ar fi fost de-ajuns să tulbure liniştea universului. Therese îşi relua suflul ca o balerină în timpul pauzei, rezemată de decor.

Drama era întreruptă; nu va reîncepe fără ea.

Nu-ţi venea să crezi că această linişte nocturna era alcătuită din mii de îmbrăţişări şi de agonii.

Therâse îşi închipuia că se odihneşte, în timp ce ea era doar scoasă din joc. Dar jocul continua în altă parte, fără ştirea ei. Cel căruia îi auzise pasul pierzându-se în strada pustie stătea poate şi el în patul său. Sau poate s-o fi dus altundeva. Nu-şi punea întrebarea, cu toate că, totuşi, nu se gândea decât la el.

Oare cum era îmbrăcat astă-seară? Nu ştia să se îmbrace. Încerca să-şi reamintească culoarea cravatei, care nu-i strângea gâtul prea scurt. Îi revenea în minte privirea aceea a lui, în timp ce ea îi susţinea capul şi când, pentru a-l vedea, îşi îndoise gâtul ca o mamă care-i surâdea pruncului.

Iar el nu-i răspundea la zâmbet, ci o privea cu o fixitate de pasăre nocturnă. Atunci ea îi remarcase foarte bine ochiul stâng puţin „dat peste cap“, cum zic cei din Argelouse. Ce-i reamintise oare barba lui, care, începând să-i crească, îi înnegrise puţin partea de jos a feţei? Ah! da... cadavrul acela, într-o poză dintr-un *lllustration* vechi, reprezentmd un tânăr anarhist spaniol ucis de carabinieri... Se gândi că Georges putea fi acum lângă ea, ferit de primejdie, ferit de crimă. Ea era prea bolnavă;

boala i-ar fi scutit de bietele gesturi rituale. Ar fi dormit lipit de ea într-un somn de copil.

Mamele îşi iau adesea cu de în pat copiii tulburaţi de vise. Iar ea, apărată de boala care o rodea, cu prevestirea morţii

în piept, s-ar fi bucurat în tihnă de această prezenţă umană, fără martori; şi nici fiinţa pe care ar fi contemplat-o n-ar fi fost de faţă; căci somnul este o absenţă. Ultima veghe, ultima bucurie — ciudată bucurie pe măsura ei, de neînţeles pentru oricare altul... Ah! de ce se grăbise să-l arunce în bezna nopţii? împrejurările care ar fi făcut ca această fericire să fie o clipă posibilă, nu se vor mai ivi poate niciodată... niciodată!

Spaima fizică se potolea; respira mai în voie şi aluneca încetul cu încetul într-un univers populat eu lucruri şi oameni de altădată: dar Georges
Filhot nu se afla printre ei. Cina împreună cu bărbatul ei în apartamentul din l'Ile Saint-Louis, unde locuise mulţi ani şi unde el nu venise niciodată; Mărie stătea între ei, de pe acum fată mare; Therese ar fi vrut să părăsească masa fără ştirea lui Bernard şi a Mariei; dar Anna, în timp ce îi dădea să bea, îi făcea semn să nu se mişte; şi totuşi trebuia să facă nici ea nu mai ştia ce lucru urgent, trebuia să iasă...

Therese se trezi sărind în sus; crezu că era dimineaţă, dar cum aprinse lumina, îşi dădu seama că dormea de mai puţin de o oră şi făcu din nou întuneric. Insomnia nu o înspăimânta: era o fericire să se poată gândi la Georges. Aici, cel puţin, în acest compartiment secret al fanteziei şi al născocirilor ei liniştite, nu făcea rău nimănui, nu otrăvea pe nimeni. „Dar el nu-mi aparţine, îşi spuse ea, îi aparţine Mariei."

Atunci se strădui să nu-i mai despartă în gând; invoca cuplul. Şi se zbatea împotriva ruşinii obscure.

Cu o bucurie amară, cu plăcerea aceea de a apăsa pe locul dureros, îşi oprea ochii asupra imaginii lor îngemănate: nu, noaptea nu va fi prea lungă pentru a putea evoca în minte existenţa simplă şi plăcută a doi soţi care au copii, pe care doliul îi copleşeşte, care se îndreaptă spre

moarte; iar primul stins din viaţă îi croieşte drum celui care-i supravieţuieşte, pentru a nu-l înspăimânta de somnul veşnic. Therese avusese întotdeauna acest dar de a-şi

reprezenta cu exactitate viaţa pe care nu o va avea niciodată;
credea că sublimul unui destin obişnuit nu poate fi cunoscut de cei care îl trăiesc şi că pâinea de fiecare zi nu mai are gust pentru aceştia; numai sufletele care, ca şi ea, vor fi pe totdeauna frustrate de acest ideal, se hrănesc cu absenţa-i de neîngăduit.

„Nu doar o oră, nu doar o zi, ci seară de seară, să-ţi sprijini capul pe un umăr, se gândea Therese, nu în întâlniri fugare, ci noapte de noapte şi până la marginea morţii, să poţi adormi cuprinsă de braţe credincioase — oare bucuria aceasta n-o au majoritatea oamenilor? Mărie va cunoaşte această fericire, şi Georges, de asemenea, o va cunoaşte. Eu le voi fi dat un lucru de care n-am avut parte. I-aş fi copleşit chiar cu ceea ce nu mi-a fost dat mie să am. Ce importanţă mai are dacă or să steala Paris sau la Argelouse? îi voi spune lucrul acesta lui Georges... i-l voi spune...
Însă el n-o iubeşte pe Mărie, reluă ea cu glasul stins. Se resemnează... De ce se resemnează? Nu din dragoste, nici măcar din milă faţă de mine...
pentru a-şi respecta cuvântul dat, poate? Mulţi oameni sunt aşa: cred ’că trebuie să-şi respecte cuvântul dat.“

Stând în capul oaselor, cu ochii larg deschişi,
Therese tremura la gândul că făcuse încă o dată tot ce trebuise pentru ca Georges şi Mărie să fie cât mai nefericiţi cu putinţă. Instinctul său nu da greş când era vorba să-i distrugă pe ceilalţi! încerca să se apere: „Dar nu, în privinţa Mariei, sunt foarte liniştită; va obţine lucrul acesta fără de care existenţa ei n-ar avea rost: prezenţa lui Georges...
chiar de-ar fi s-o chinuiască — toate femeile părăsite îşi amintesc cu plăcere de chinurile pe care le-au îndurat. Penti’u de absenţa este unicul rău;

. Absenţa fără întoarcere este unicul rău îrepara-
bil.“ Dar Georges? Georges, angajat de ea pe un jjdrum de care avea oroare...

Ochii Theresei se obişnuiră cu întunericul. Verdea

conturul dulapului, fotoliul şi palida licărire
ı de pe hainele dezbrăcate, care se strecura printre
i storuri şi care nu era a zorilor. Nicio maşină nu
I se auzea trecând prin apropiere. Ei bine! da... Maj rie îi va fi necesară lui Georges, Therese era con-
i vinsă de asta, pentru că ea îl cunoştea: l-ar fi cunoscut oare mai bine dacă l-ar fi purtat în pântec, dacă l-ar fi născut şi hrănit, sau chiar dacă l-ar fi
ţvăzut trezindu-se la viaţa conştientă? Băieţii jaceştia, a căror grijă pentru propria lor persoană este ca o boală, care nu se pot gândi o clipă la nimic altceva decât la el înşişi... Era de-ajuns să-l

! rezi pe Georges atingându-şi tot timpul nasul, bulele, obrajii... Fiinţele acestea, a căror privire este îndreptată mereu spre interior şi care se văd îmbătrânind şi murind clină de clipă...

Nu, pentru el nu era posibilă nicio altă scăpare afară de dragostea unei Marii: o nefericite poate, dar cea mai mică. La drept vorbind, el nu s-a zbuciumat. A acceptat imediat. Prea repede, după placul Theresei; câtă mângâiere i-ar fi adus rezistenţa lui! Dar nu, el a făgăduit, fără efort vizibil, să-i rămână credincios Mariei: cu o supunere de necrezut. Pe pragul uşii chiar şi-a reînnoit făgăduiala. Ce formulă folosise, oare? Therese încearcă să şi-o reamintească, şi pentru moment nu izbuteşte. Are însă convingerea că vorbele acelea f or să-i reapară în minte, căci o izbiseră: „A spus,
âh! da! a spus (şi e chiar mai simplu, mai puţin l
solemn decât crezusem) a spus: «*Cât timp voi trăi» “.*

Nimic ciudat, în fond, în aceste cuvinte. Oare de, ce o impresionaseră într-atât, încât le regăsea imprimate în străfundul fiinţei sale? Şi din nou i se;
părea că-i aude glasul; vorbele acestea fuseseră rostite cu un anume accent: *„Cât timp voi trăi...“* 11
Sigur, când n-o să mai trăiască... Era destul de absurd că plecase rostind astfel de vorbe. Le rostise, desigur, fără altă

intenţie decât aceea de a f da o mai mare pondere făgăduinţei sale. Asta l însemna că numai moartea putea să-l dezlege de I
cuvântul dat.

„Nu, gemu Therese. Nu! Nu!“ Ea spunea nu *j* gândului acestuia care-i venise, pe care voia să-l
alunge; fricii acesteia absurde, dar care izvora
din trupul ei, spaimei acesteia surde încă, dar care i va creşte, era convinsă, o va năpădi, o va învălui cu totul. Nu, această scurtă frază nu conţinea nicio ameninţare; aceste simple patru cuvinte nu însemnau nimic altceva; nu trebuia căutat nimic dincolo de sensul lor imediat: *„cât timp voi t, răi“.*
Ei, bine, da, cât timp va trăi el, Mărie nu va fi părăsită. Cât timp el va fi în viaţă, Therese putea fi liniştită în privinţa Mariei... Ah! nu cumva toată noaptea o să se gândească mereu la acest *„cât timp voi trăi“,* întorcându-l pe o faţă şi pe alta, până la nebunie?

Therese încerca să se liniştească: „în cel mai rău caz, dacă el a vrut ca aceste cuvinte să ascundă o ameninţare, e de-ajuns să~i scriu mâine dimineaţă că nu trebuie să se creadă angajat... Sau mai degrabă, nu: mă voi duce la el.“

Se ridică şi, tremurând, deschise fereastra, împinse obloanele. Ploua. Zorile iluminau acoperişurile. Un pas răsuna pe strada pustie, la fel ca al lui Georges, ieri seară... De ce nu alergase după el?
Era prea devreme ca să se îmbrace şi să se ducă până la hotelul lui. Ar considera-o nebună. Imposibil să se prezinte înainte de ora opt. Două ore de aşteptare. Se înfăşură într-un capot, intră în salonul care, în clipa când aprinse plafoniera, îi apăru la fel cum îl lăsase Georges. Therese privi fotoliul unde el se aşezase în genunchi, închise ochii; crezu că regăseşte, amestecat cu mirosul de tutun, bietul lui parfum de briantină. Nu, n-o

să deschidă fei’eastra, nici n-o să împingă obloanele, ca să-l poate respira cât mai îndelung cu putinţă. Îi era teamă

să strice această dezordine, care dovedea că Georges era viu. Focul de care el îşi apropiase picioarele, mocnea încă. Trăia, Theresei
i s-ar fi putut întâmplă ca oricărei alte femei. Ar fi putut să se regăsească la aceeaşi oră, în acelaşi loc chiar, după ce s-ar fi sculat cu grijă să nu-l trezească; i-ar fi putut asculta respiraţia prin uşa întredeschisă. Dar ea voise să-l piardă; îl pierduse pentru totdeauna. Când îl va revedea, curând, la hotel, nu va mai putea reînvia miracolul, pentru el ea nu va mai fi niciodată femeia despre care crezuse, timp de câteva zile, că-i era necesară, ca să nu moară. O cunoştea acum, o cunoştea pe adevărata Therese... Iar ea îşi imagina dinainte cu ce ochi o s-o privească în clipa în care va intra în camera lui de hotel... Ah! măcar de-ar fi o privire vie! Numai asta o interesa: să fie în viaţă! Dar ce crezuse oare? Ce îndrăznise să creadă? Era o nebunie! Nu, Therese n-o să se mai lase cuprinsă de astfel de gânduri.

Deschise larg fereastra, se aşeză în fotoliul pe care, mai înainte cu câteva ore, Georges îngenunchease, şi învelindu-se cu o pătură îşi sprijini picioarele goale pe scăunelul scund. Acum acest:

„cât timp voi trăi“ i se părea fără sens şi se mira că putuse descoperi în el cea mai mică ameninţare.

0 boare de vânt umed făcu să zboare de pe masă puţin scrum de ţigară.

Deschise ochii, trezită de Anna care n-o întrebă
; nimic.

— Nu puteam dormi întinsă, spuse Therese cu un aer timid.

Servitoarea o privi cu o faţă inexpresivă. Nu
i putea fi decât fetiţa asta! Se şi făcuse ora nouă.
Poate că Georges ieşise în oraş; dar era mai bine să nu-l întâlnească. Va bate la uşa lui fără să primească niciun răspuns, apoi o va întredeschidă
1 exact atât cât să zărească patul desfăcut. Sau poate îi va lăsa pe masă o scrisoare, prin care-i va reaminti că nu trebuia să se creadă angajat, că era liber. Scrise scrisoarea,

apoi se îmbrăcă în grabă, zdrobită, dar dominându-şi istovirea. Va avea destul timp să moară de oboseală când va şti că
Georges trăieşte. Îi spuse şoferului să oprească la hotelul „Chemin de fer de l'Ouest". Curând se va linişti. Se străduia totuşi să-şi imagineze răul,
. Pentru a fi sigură că răul nu se va întâmplă. Îşi
'imagina hotelul cuprins de panică. „îl căutaţi pe domnul Filhot? Dar nu ştiţi că astă-noapte?... Vecinii au perceput un zgomot înăbuşit... N-au înţeles despre ce era vorba. Auzea dar vorbele ad-*
ministratorului: „Da, familia a fost anunţată...
1 Vreţi să-l vedeţi? E neschimbat." Sau poate că i se va spune: „A ieşit de la ora şapte, ne-a spus bună ziua ca în fiecare dimineaţă. Nu bănuiam că o să ne fie adus...'; Therese îşi scutură capul, oftă...
De acum înainte putea fi liniştită, lucrurile pe care şi le imaginase cu atâta claritate, nu existau, j căci ea nu avusese niciodată darul profeţiei, iar destinul este întotdeauna neprevăzut.
Hotelul i se păru liniştit. Fereastra lui Georges
era închisă, obloanele date la o parte. Pe culoar nu era nimeni, nici pe scară. Urcă repede; va plăti scump graba aceasta. Cineva se auzea fredonând în spatele uşii... Nu, în camera vecină.
Are totuşi impresia că-i aude respiraţia; bate,.
ascultă, bate din nou. Camera este goală; patul nu fusese desfăcut; în aer pluteşte un miros de odaie neaerisită din ajun, mirosul pe care-l au toate camerele din hotelurile de categoria aces'
tuia: aşternuturi vechi, învelitoare vechi. Thej rese închise uşa. De ce să-şi piardă firea? A ie'
şit dis-de-dimineaţă; îngrijitoarea i-a şi făcut camera; era de-ajuns să se asigure de lucrul acesta întrebând la ghişeu. Şi, chiar dacă va afla că nu s-a întors de ieri seară, de ce să i se pară ciudată această escapadă?)
Aşezată pe pat, cu bustul plecat înainte urmărea desenul

unui fals linoleum: aici a trăit, a suferit; în locul acesta păşeau în fiecare dimineaţă tălpile lui goale. Pe măsuţa de noapte, cursuri de drept şapirografiate. Deasupra patului, portretul unei fete cu obrajii bucălaţi, decupat dintr-un jurnal de cinema. Aceeaşi, în costum de baie. Locul pe care-l ocupă actriţele de film în viaţa tuturor acestor băieţi… Cele care li se oferă în poze numai…
Therese se ridică în picioare: văzu de asemenea, fixat de perete, un disc de fonograf, ca o ţintă neagră. Cărţi ieftine, pe etajeră. (Cu ce ton dispreţuitor îi strigase ieri seară: „Ah, cărţile!“) Şi brusc, pe masă, destul de la vedere, un dreptunghi de hârtie albă. Therese îl luă în mâinile-i tremurânde, îl apropie de ochi: un scris îngrijit, foarte citeţ, pe care, totuşi, abia îl descifra: „Te-am aşteptat zadarnic, azi-dimineaţă” la «Deux Magots». La hotel mi s-a spus că nu te-ai întors de ieri, fir-ai să fii… îndată ce vii, caută-mă la «Capoulade», voi fi acolo până la ora două.“ Acum înţelegea: biletul era al lui Mondoux… N-avea rost să se mai ducă să întrebe la ghişeu: Georges îşi petrecuse într-adevăr noaptea în oraş. Dar Mondoux nu părea deloc surprins. Respiră. Da, Mondoux găsea totul foarte firesc. Georges urma să apară dintr-o clipă în alta. Îl va aştepta… „De parcă ar fi lucrul cel mai simplu!…“ oftă ea.

Autobuzele şi taxiurile de dimineaţă se îndreptau spre gară. Therese se apropie de fereastră.
Nu mai ploua. Muncitorii dispăreau până la mijloc într-un şanţ în care se zărea, dezgropat, tubul negru al canalului. Mecanismul vieţii se pusese în mişcare, dirijat de un gardian public. Zadarnic ai încerca să-l opreşti, nu te poţi omorî decât pe tine! Dar îi poţi împinge pe alţii la sinucidere…
Dacă Georgeş s-a omorât, vor trebui să mă aresteze, să mă bage la închisoare… Sunt nebună!
închise fereastra, se întoarse şi se aşeză pe pat atentă la zgomotele paşilor, la strigăte, la sonerii.
Totuşi, dacă este el? O uşă se închidea cu zgomot la etajul de jos, o melodie era întreruptă dincolo de perete; şi aceste

sunete ciudate pe care le scoteau ţevile, aceste note continui, care, te duc cu gândul la cine ştie ce orchestră ascunsă... De data aceasta nu se mai înşală: cineva urcă treptele cu paşi repezi, se opreşte în faţa camerei, ea îl aude cum respiră, cum' îşi recapătă suflul. Nu, nu e el;
la început nu-l recunoaşte pe Mondoux.

Şi el auzise respiraţia cuiva în cameră; crezuse că Georges se înapoiase în sfârşit. Când colo, dădea peste femeia aceasta. Tocmai se întorcea de la ea. Nu era decât femeia aceasta! Iar ea îşi spunea:
„Nu e decât Mondoux!" Fără stimă unul pentru celălalt, îşi aruncau priviri furioase. Mondoux întrebă cu glasul uscat:

— Când l-aţi întâlnit pentru ultima oară?

Ea îi răspunse că Georges plecase de la ea în ajun, cu puţin înainte de miezul nopţii. Mondoux exclamă uşor, şi-şi îndreptă ochii în altă parte.
Therese nu-l văzuse decât aşezat pe scaunul unei terase de cafenea. În picioare părea imens, avea un cap fin şi delicat, ochi plini de candoare; dar îşi ţinea gâtul vârât între umeri, avea un trup scheletic.

— Despre ce-aţi vorbit? Cum v-aţi despărţit?

încă un judecător, după atâţia alţii!

Therese nu-i putea spune că e în necunoştinţă de cauză. Nu cumva puseseră ochii pe ea? îi răspunse cu un aer blajin că discutaseră despre fiica ei într-o deplină sinceritate şi că se despărţiseră în termenii cei mai buni.

Nu voise să mintă. Nu era vina ei dacă adevărul rămâne inexprimabil. Nu poţi să relatezi în două cuvinte povestea a două fiinţe care s-au înfruntat, în fond, ce se petrecuse între ei? Therese nu era în stare să-i explice. Chiar torturată de un judecător de instrucţie, ar rămâne tot mută. Dar el,
Mondoux, de ce era neliniştit? Nu îndrăznea să-l întrebe, dar nu putea să nu observe că era ros de o neliniştе cumplită. Lucrul de care se temuse căpăta dintr-o dată o realitate îngrozitoare. Îngăimă:

— Ce motive aveţi să fiţi speriat? Faptul că nu s-a întors azi-noapte vi se pare ciudat?

El o întrerupse aproape brutal: „Pentru ce juca teatrul acesta? Ştia prea bine de ce-i era lui teamă…“

— Nu, într-adevăr! Îl cunosc prea puţin, iar dumneavoastră de mult timp, desigur… Dumneavoastră trebuie să-mi spuneţi…

El făcu un semn de tăgăduire, cuprins cu siguranţă de aceeaşi neputinţă care o împiedicase şi pe Therese să-i relateze ultimele ore petrecute împreună cu Georges, în seara din ajun. În picioare, în încăperea mică, faţă în faţă, prietenul lor absent

îi despărţea de parcă fiecare s-ar fi aflat pe malul opus al unei mări. Şi nu aveau nimic comun în afara neliniştii.

— M-am gândit să mă duc la comisariatul de poliţie; dar mi-ar fi râs în nas. Un băiat dispărut abia de ieri seară! Mi s-ar fi spus să aştept, să nu-mi pierd firea. Admiţând lucrul cel mai grav, în jurnalele de azi-dimineaţă tot n-ar fi apărut nimic. O să vedem la prânz.

Therese murmură:

— Sunteţi nebun!

El îşi înălţă umerii. Ea se aşeză pe pat. Depunea armele în faţa acestei forţe care nu era poate oarbă, a acestei puteri fără nume, în care ea nu credea (însă nici adineauri, când se gândise la lucrul cel mai rău, nu se crezuse îndreptăţită să invoce destinul, şi totuşi se comportase ca şi cum ar fi crezut în el)… Astfel, în clipa aceea o rugăminte disperată urca din sufletul ei către neantul care o zdrobea, se prefăcea a crede că un copil încă viu, dar pe punctul de a-şi da duhul, putea fi, prin voinţa unei femei, redat vieţii. Să fi tras singură de o funie aducând la mal un trup mare şi greu, şi tot n-ar fi gâfâit ca acum! Avea momente când judeca sănătos: „Ce nebunie!“, dar în acelaşi timp, ca pentru a fi iertată de lipsa ei de credinţă se încorda toată şi, apărându-se cu violenţă, nici ea nu ştia împotriva cui, cerea mânioasă un drept care i se cuvenea.

Mondoux deschisese fereastra, îşi proptise coatele de pervaz. Therese îl întrebă la ce oră îşi va începe cercetările.

El n-o auzi din pricina zgomotului străzii, iar ea rămase în continuare pe pat, la capătul puterilor acum, ruşinată că acceptase să se roage... Ca şi cum ar fi crezut vreodată că rugăciunile ar putea aduce cea mai mică schimbare faţă de ce se înfăptuise! Nu, nu mai era nimic de făcut, decât să aştepte; iar dacă nenorocirea se şi întâmplase... ei bine, va trebui să se obişnuiască cu acest gând şi să şi-l stăpânească —
acest gând cu care i-ar fi destul de greu să trăiască: „Băiatul n-ar fi murit dacă nu m-ar fi cunoscut11. Un gând de nesuportat; şi totuşi se va obişnui cu el, aşa cum făcuse întotdeauna. De pe acum îşi pregătea apărarea, îşi reîncepea eterna pledoarie: ea era prima victimă a faptelor sale, cea mai nevinovată, poate.

Dar nevinovăţia ei nu mai interesa pe nimeni;
singurul lucru care interesa era acesta: un băiat zăcea undeva, cu tâmpla ciuruită. Câtă grabă ca întâmplarea să fie aflată, părinţii anunţaţi!... Dumnezeule! şi Mărie! Totul nu se va încheia cu moartea aceasta. Mărie! Totul începea cu moartea aceasta. Mondoux, aplecat peste pervaz, n-o auzea gemând: „Mărie!“ Therese era hotărâtă să nu încerce niciun gest în favoarea fetiţei, să o ignore, pentru că nu putea decât s-o rănească mortal, orice ar fi făcut. Să nu se mai ocupe de Mărie;
cum va izbucni scandalul, Therese îşi va acoperi ochii şi urechile, aşa cum făcea în copilărie când furtuna o trezea în miezul nopţii; va sta nemişcată, nu va răspunde la nicio insultă, lăsând să se consume, fără o vorbă, drama existentă deja în germene în trupul lui Georges Filhot, întins undeva, cine ştie unde. Dar oare justiţia oamenilor nu-i va cere, în cele din urmă, socoteala? De poliţie nu scapi de două ori în aceeaşi viaţă...

Auzi vocea lui Mondoux. Acesta vorbea cu cineva din stradă. Therese se ridică, dar nu îndrăzni să se apropie de geam. Mondoux se întoarse şi, cu tonul cel mai natural, îi spuse:

— El e.

Ea repetă:

— El e? absentă, cu mâinile îngheţate. De pe acum recunoştea pasul care urca treptele — pasul copilului reînviat — din ce în ce mai slab, de parcă viaţa care-i fusese redată ar fi ieşit din ea brusc. Nu trebuia să leşine; el era viu. Repeta într-una:

— El e?

Mondoux ieşise din cameră. Georges urma să apară în deschizătura neagră a uşii. Nu va fi înfăşurat în bandaje, sângele nu-i va curge de-a lungul obrazului. Apăru în sfârşit, cu privirea tulbure, cu faţa înnegrită de barbă, cu pantofii plini de noroi. Ea n-avu vreme să-i surprindă privirea.

Cum dădu cu ochii de Therese el se şi întoarse pe palier, trăgând uşa în urmă-i. Auzi mai întâi un şuşotit apoi, ca un tunet, glasul lui Georges:

— Nu! Nu! Să mă lase în pace! Un glas rău, un glas de om bolnav. Mondoux se întoarce. O informează că Georges s-a dus să facă o baie. Nu-i plăcea să fie văzut în starea aceasta: „După un marş de noapte, cum făcea adesea…” Therese îşi aranjează pălăria în faţa oglinzii şi, cu mâna pe clanţă, repetă:

— Trăieşte!

Se simţea slăbită, şi totuşi calmă, liniştită, cuprinsă de un sentiment de fericire.

— V-aţi pierdut firea… Cât despre mine, eram puţin îngrijorat, bineînţeles… Dar de aici şi până a-l crede mort…

Therese surâse:

— Îi veţi spune că venisem numai să-i las o scrisoare: iat-o acolo pe masă. Se mai întoarse o dată; şi cu un aer rătăcit: în legătură cu fiica mea… Sunteţi bun s-o citiţi? Apelez la dumneavoastră ca să ştiu dacă e cazul să ia cunoştinţă de ea… Judecaţi mai bine…

De acum înainte îşi va controla cele mai mici gesturi. Între timp Mondoux parcurgea scrisoarea:

— I-o voi da îndată, zise el cu un ton sec. Da,

Georges trebuie să se simtă liber; are această tendinţă, de

a se crede obligat, de a-şi lua răspunderi peste puterile lui.

Şi deoarece Mondoux adăuga de asemenea că, după astfel de crize prietenul său avea nevoie de linişte, Therese îl întrerupse:

— Nu mi-aţi spus că are crize…

El se fâstâci şi îi răspunse pe un ton tot de licean, că n-avea ce lămuriri să-i dea. Zadarnic se strădui Therese să-şi regăsească vocea aceea puţin răguşită de a cărei putere era conştientă; zadarnic îşi închidea ochii: Mondoux rămânea insensibil, ba chiar deveni furios în clipa în care ea se plânse (cu blândeţe) că nu fusese avertizată.

— Cu ce drept aţi intrat în viaţa lui?

Furia, pe care şi-o reţinuse timp de o oră, izbucnea în sfârşit. Therese şovăi o clipă şi, cu jumătate glas:

— Era vorba de fiica mea… — de parcă trebuia să-i dea socoteală acestui necunoscut.

— Puţin vă pasă de fiica dumneavoastră…

Ea îl privi cu mirare, făcu un gest de oboseală.

De furiosul ăsta nu mai putea ea! încerca să nu-i audă glasul răutăcios:

— Mi-am dat pe loc seama de jocul dumneavoastră. Nu există ceva mai rău decât să profiţi de o fire neliniştită, de o imaginaţie bolnăvicioasă.

Şi culmea, aţi crezut, poate, că vă iubea!

Ea ar fi trebuit să-şi ridice umerii şi să plece.

Dar deşi crezuse că n-o mai interesa nimic, râsul acesta îi era de nesuportat şi batjocura aceasta…

Nu izbuti să-şi înăbuşe un strigăt:

— Dac-aş fi vrut!

— Neîndoios, dac-aţi fi vrut!

De ce rămânea, de ce se încăpăţâna? Therese nu-şi recunoştea propriul glas. Glasul acela tânguitor era al ei? I se părea că altă femeie îngâna:

— Chiar el mi-a jurat că mă iubeşte.

— Le-a mai jurat şi altora… Oh! Vă cred! i-aţi împuiat capul, cum se spune, vă credea un fel de geniu… Dar vedeţi, n-a durat mult…

Acelaşi glas, glasul acela străin, glasul acela al unei nătânge care nu era Therese, se împotrivi:

— Cât timp am dorit… Therese, în mod penibil, repeta: Dacă aş fi vrut…

Dacă ar fi vrut, dacă şi-ar fi deschis braţele, dacă…

— Adică ce? V-aţi abţinut fiindcă eraţi o virtuoasă?

Ea îi aruncă o privire indignată şi îl întrebă cu glas tremurător:

— Ce v-am făcut?

— Vreţi să spuneţi că n-aţi vrut să ne certăm, nu?

— Eu?

— Da, aţi încercat să-l faceţi gelos. N-aţi avut când să-i povestiţi că v-am făcut curte. Nu ne văzusem decât o dată şi el n-ar fi crezut. Dar n-aţi fi pierdut prilejul, câteva zile după aceea… E un truc vechi, dar verificat. Toate femeile îl practică.

Până una, alta, v-aţi prefăcut că mă plăceţi… Când ne-aţi părăsit, în ziua aceea, la cafeneua „Deux Magots“, ce scenă mi-a făcut!

— Nu eşti tare la logică, îl întrerupse Therese cuprinsă de furie. Mai înainte, doar cu puţin, spuneai că nu m-a iubit…

De data aceasta cea care vorbea era într-adevăr Therese, gata la toate răutăţile pe care imprudentul acesta i le zgândărise: ba el, zicea ea, el crăpa de gelozie. Gelozia nu e întotdeauna comică, a lui însă era.

— De ce comică?

Ea îi răspunse printr-un râs uşor, dar a cărui insultă el o simţi. Şi brusc, amplificându-şi glasul, îşi ţinti căpşorul spre el:

— Oricât de extravagant ar fi prietenul dumneavoastră, nu e într-atât încât să vă creadă în stare să plăceţi cuiva… Dacă aş fi avut intenţia să-l fac gelos, mi-aş fi dat o mai mare osteneală ca lucrul acesta să se observe…

Era convinsă că descoperise punctul unde trebuia să-şi lovească duşmanul; îl simţea suferind cuprinsă de o adâncă satisfacţie. Şi cu cât erau mai veninoase vorbele care-i veneau pe buze, fără efort, într-un flux continuu, cu atât

glasul îi devenea mai suav. Descărcarea o făcea blândă. Certitudinea că avea ultimul cuvânt, că dădea lovitura de grație, îi readucea pacea. Dintr-o dată se liniștea; nu-și mai simțea inima. Băiatul care mai înainte fusese atât de grosolan, se îngălbenea…

— Când credeți că umiliți o femeie, vă simțiți ușurat, nu-i așa? Aveți dreptate, e singura plăcere care vă este îngăduită. Dar e o falsă plăcere, pentru că dumneavoastră n-o să izbutiți niciodată să ne răniți cu adevărat. Numai cei pe care-i iubim au această putere. Doar ei, băieții iubiți, sunt de temut. E chiar ciudat cum poate fi cineva atât de grosolan cu o femeie, cum ați fost dumneavoastră cu mine, și totuși atât de inofensiv…

— Vorbele astea nu mă ating! îngăimă Mondoux.

El repeta: „Vorbele astea nu mă ating.. Dar deschizând ușa, o împingea pe Therese spre scară și-și întorcea fața crispată, de nerecunoscut. Therese își cufundă o clipă privirea în ochii lui încă plini de copilărie… De ce îi dispăruse furia? Simțea în ea un uriaș reflux de ură; mareea se retrăgea. Cum de îndrăznise?

— Nu, spunea ea, nu! vă rog să nu luați în seamă vorbele mele…

El o împingea afară, dar ea se agăța de cadrul ușii.

— Nu trebuie să mă credeți, reluă ea încet.

— Mult îmi pasă mie de ce-mi spui dumneata!

Georges urma să se întoarcă dintr-o clipă în alta; nu voia s-o regăsească în camera lui.

— Mi-a spus dar: „Mai ales să plece, să n-o mai revăd!“

Therese se rezemă de ușă, și Mondoux nu putu suporta privirea acestui chip pietrificat. Ea desprinsese încet brațul care o reținea. Când ajunse pe palier căpșorul i se înălță iarăși:

— Voiam să vă rănesc. Am inventat la întâmplare…

El îi răspunse cu glasul scăzut:

— Nu, nu, nu la întâmplare…

înspăimântată ea îl întrebă:

— Ce-o să faceți ca să vă răzbunați? Un raport la poliție?

Mirat, el o urmări coborând, aşteptă să dispară;
apoi întorcându-se în cameră, se aşează la masa prietenului său şi-şi propti coatele de tăblie, cuprinzmdu-şi faţa cu pumnii.

IX

La el se gândea Therese, în stradă, în timp ce înainta de-a lungul caselor. Georges Filhot, deocamdată, n-o mai preocupa; nici Mărie. Doar
Mondoux, ultima ei victimă, o interesa. Nu pentru că i-ar fi putut face un mare rău; dar această lovitură dată cu o mână sigură o ajuta să-şi măsoare puterea, să ia cunoştinţă de misiunea pe care o avea. Nu e de mirare că oamenii îşi întorc capul după ea: un animal care miroase urât se trădează de la prima vedere. Therese simţea asupra ei priviri insistente. Îşi alungi pasul, nerăbdătoare să-şi regăsească vizuina, să se tupileze.
Va trebui să trăiască izolată de acum înainte. Ca sa fie sigură că nu face rău, ca să evite astfel represaliile, căci toţi cei cărora le făcuse rău sa vor întâlni până la urmă. Era destul de vulnerabilă... Da, neîndoios, beneficiase de un ordin de neurmărire: dar astfel de antecedente dădeau greutate tuturor calomniilor... Care calomnii? Nu puteau s-o calomnieze: nu făcuse ea mai multe crime decât cele care i se imputau? Nimeni însă n-o acuza. Nimeni. Ce-şi închipuia oare?

Therese simţi o uşoară ameţeală, se rezemă de poarta unei case, închise ochii timp de câteva secunde, se gândi că era nemâncată. La dracu! îi era i'oame; îşi aduse aminte că nu luase dejunul.
Nu, nu devenea nebună, dar trebuia să aibă grijă să mănânce la ore regulate. Intră într-o patiserie, bău un ceai. Totul reintra în normal, totul redevenea simplu: Georges Filhot trăia; n-o să se mai gândească la Mărie; de acum înainte îşi va petrece viaţa între fotoliu şi masă, va ieşi în oraş o dată cu căderea nopţii. Niciodată în stradă în plină zi!
Nu se va mai expune niciodată privirilor acestora pe care le

simţea arzându-i ceafa.

în sfârşit, ajunsese acasă. De nu s-ar întâlni cu portăreasa pe scară! Ba da, iat-o, stă în faţa cabinei şi discută cu Anna. Oare de ce tac amândouă în clipa când o zăresc pe Therese? De ce o privesc cu această insistenţă penibilă? Portăreasa deschide gura: vorbeşte:

— V-a căutat cineva, azi-dimineaţă. Da, un vlăjgan. M-a întrebat…

— Ce-a întrebat?

— Ştiu şi eu? Dacă aţi ieşit ieri seară, dacă aţi primit vizita cuiva…

— Şi ce i-aţi răspuns?

— Că nu ştiu nimic; că meseria mea nu e să spionez…

Therese nu îndrăzni s-o întrebe: „Cine credeţi că era?“ Nu o rugă să-i descrie vizitatorul necunoscut: bătrâna femeie ar fi răspuns, desigur:

„Un bărbat tânăr, o matahală…” şi poate că Therese l-ar fi recunoscut pe Mondoux, care fusese într-adevăr în strada du Bac, chiar în clipa când ea cobora din maşină în faţa hotelului „Chemin de fer de l’Ouest“.

Therese urcă scările cuprinsă de o nelinişte adâncă, uitând de inimă. Închise uşa cu zăvorul şi, fără să-şi scoată pălăria, se prăbuşi într-un fotoliu. O durea pieptul, dar nu-i mai era teamă că moare singură: numai să fie ferită de oameni…

Anna urcase probabil pe scara de serviciu; va trebui să se descotorosească de Anna. Therese o crezuse certată cu portăreasa: se împăcaseră, desigur, fără ştirea ei. Dar dacă o dădea afară însemna că-şi făcea din ea o duşmancă de moarte…

Cum să găsească cel mai bun mijloc ca fata să plece din proprie iniţiativă? „Dacă există persoane care au interese ca ea să rămână la mine, nimic n-o va determina să plece; se va încăpăţâna să rămână pe loc.“

Therese se târî până în camera ei, cuprinsă iarăşi de un val de spaimă. „Dar e absurd, se gândea ea, n-am de ce să mă tem. Lucrul de care sunt vinovată nu intră în

prevederile legii. Dar dacă vor, pot să mă distrugă, au această posibilitate. E un fleac să compromiţi o femeie care a mai avut o dată încurcături cu justiţia.

Zadarnic îşi repeta: „Dar nu există nici un motiv!“ Simţea de jur-împrejurul gâtului un nod ca un laţ. Niciun raţionament nu-i putea alunga această certitudine. Liniştea apartamentului i se părea suspectă. Într-adevăr, de foarte multă vreme n-o mai auzise pe Anna cântându-şi cântecele ei alsaciene. Anna stătea mereu la pândă cu siguî’anţă nu i-a scăpat nimic din ce se petrecuse în salon cu Mărie, cu Georges. Şi unuia şi celuilalt
Therese le mărturisise că eră vinovată. Duşmanii
Theresei se puteau într-adevăr bizui pe sprijinul fetei! Nu, acum nu mai cântă, nu mai aranjează vesela; pândeşte mărturisirile pe care le-ar putea face stăpâna.

Therese se duse la fereastră, dădu perdeaua la o parte, văzu un bărbat, în picioare, pe trotuar, cu capul înălţat. Se prefăcea că aşteaptă autobuzul, stătea foarte aproape de staţie, dar nu slăbea din ochi apartamentul Theresei. „Nu! Ştii prea bine că omul aşteaptă autobuzul…” Therese pronunţase cu glas tare această dezminţire, ca să-şi dovedească că era în toate minţile. Credea că dincamera ei nu se putea auzi respiraţia cuiva în spatele uşii de la intrare; şi totuşi era sigură de gâfâitul acela… Ca să se liniştească, se duse să deschidă uşa şi aproape că se izbi de portăreasă „care uitase să-i înmâneze doamnei corespondenţa…”
Therese văzu de foarte aproape chipul lat şi pământiu, pe care străluceau doi ochi de purcea, nu:
de şobolan! Ce privire lacomă!

— De ce mă priveşti aşa?

— Pentru că doamna nu arată bine.

— Mă simt ca întotdeauna.

— Dar, doamnă, cum vă spuneam…

— Individul care a fost ieri v-a întrebat dacă sunt bolnavă? Nu? De altfel clevetirile acestea nu mă interesează… închizând uşa cu bruscheţe, împinse zăvorul.

Portăreasa, uimită, bombăni: „Ei drăcie!“ dar în loc să coboare, descuie apartamentul din faţă, care nu era locuit, şi, prin scara de serviciu, o întâlni pe Anna în bucătărie.

Therese, pe scaunul scund, aplecată în faţă, ca atunci când o durea inima, nu se mişca, atentă la cel mai mic zgomot, nemaitrăind decât prin urechi, ca o vulpe care aude câinii. Anna vorbea singură...
Nu, cineva îi răspundea. În bucătărie se discuta pe şoptite. Cineva complota cu Anna, în bucătărie.

Therese se târî până în sufragerie, îşi lipi urechea de broască, recunoscu glasul portăresei. Femeia nu avusese timp să coboare pe scara principală şi sa urce apoi pe scara de serviciu. Va trebui să se gândească la acest mister şi să-l cerceteze cu mintea odihnită. Deocamdată, să încerce să nu piardă o vorbă. Portăreasa o sfătuieşte s-o supravegheze pe Therese. Ba chiar, după părerea ei, ar trebui să anunţe familia. Într-adevăr, Anna îi răspunde că le cunoaşte adresa... „De unde o cunoştea? se întrebă Therese. De la Mărie, cu siguranţă... Corespondează fără ştirea mea...“ Anna aude un zgomot, deschide uşa, se dă înapoi în faţa chipului alb al stăpânei sale.

— Venisem să te întreb dacă mai e până laj masă... (iar portăresei): Aţi urcat din nou, doamnă?

Bătrâna îngână că venise să-i spună un bună
ziua Annei şi dispăru îndată pe scara de serviciu.
Acum Anna se agită în jurul maşinii de gătit,
simte cum o fixează această privire de temut, nul îndrăzneşte să se întoarcă,

Therese se înapoiază şi se reaşează pe scaunul!
scund. Pipăise cu degetele ochiurile plasei din
jurul gâtului. Niciodată n-o să mai respire în voie.l
Mai întâi, să nu iasă din casă! Aici este suprave-l
gheată; mai mult, însă, ce i-ar putea face? Do-:
miciliul este inviolabil. Doar dacă n-or să depună o plângere... Cu siguranţă, n-au de ce să se lege.
Mărturiile pe care Anna le-a surprins, nu puteau alcătui o acuzaţie directă împotriva Theresei.

Dac-ar ieşi în oraş, ar cădea în curse întinse. Toţi ştiu că este vinovată, că merită puşcăria; singurul lucru de care au ei nevoie acum este găsirea unui (
motiv legal... Poliţia are destule mijloace împotriva celor pe care js-a hotărât să-i piardă. Aici
Therese este supravegheată, dar ei n-or să întreprindă nimic, pentru că sunt convinşi că până la urmă tot va ieşi în oraş. Anna vine şi spune:

— Doamna fote servită.

N-are glasul ei obişnuit şi n-o pierde din ochi pe Therese.

— Doamna nu mănâncă?

Ce mutră contrariată face văzând că Therese nu mănâncă!

— Doamna trebuie să se silească.

Instinctiv, voinţa Theresei o învinge pe cea a adversarei: dacă insistă să mănânce, înseamnă că important pentru ea este să refuze orice hrană.

Când veni cu cafeaua, Anna îşi văzu stăpâna aşezată în faţa uşii pe care n-o pierdea din ochi, iar mai târziu, când slujnica reveni să ia tava, cafetiera era plină; Therese nu-şi schimbase poziţia.

Asta nu înseamnă că nu era stăpânită de dorinţa de a risca o ieşire, de a-şi uimi duşmanii cu îndrăzneala ei; aceştia ar rămâne surprinşi şi n-ar avea curajul să-i facă nimic; ea le-ar spiona mişcările... În jurul orei patru, refuzând să bea ceaiul pe care i-l turna Anna, servitoarei îi trecu prin cap să-l guste în faţa ei, şi plescăindu-şi limba, spuse:

— E colosal!... ca atunci când sora ei mai mică nu voia să soarbă supa.

îndată, Therese îi luă ceaşca din mâini şi bău cu sete. Şi în tot acest timp o privea pe Anna cu o expresie cumplită,

— Pe doamna o doare inima?

— Nu, Anna... sau mai degrabă, da... Dar nu din pricina asta mi-e rău.

îi apucă încheieturile mâinii, i le strânse:

— N-o să le spui nimic? Da? Prefă-te că eşti de partea lor... dar nu le spune nimic.

— Nu pricep ce vrea să spună doamna.

— Nu-i nevoie să încerci să mă înşeli, ei mă au la mână…

— Mă duc să vă încălzesc patul; apoi o să dormiţi.

— De ce vrei să dorm? întrebă Therese cu tonul brusc ridicat. Nu te baza pe somnul meu:
n-am să adorm.

— Nimeni nu vă vrea răul, biata mea doamnă!

— Stai jos, Anna… cu atât mai rău, am. Să-ţi spun totul. Apropie-ţi fotoliul. Ei te-au atras în jocul lor, dar fără să-ţi explice nimic. Eu sunt o persoană care trebuie să dispară; nu e uşor să faci pe cineva să dispară în mod legal… Chiar când e vorba de o criminală. Mă priveşti de parcă n-ai înţelege, şi totuşi este cumplit de simplu, dacă ai şti! Pentru crima care merita închisoarea, am beneficiat de un ordin de neurmărire… Celelalte acte ale mele nu pot fi judecate de lege; nu sunt, propriu-zis, crime de drept comun… Dar ţinând seama de ce-am făcut odată, cu toată neurmărirea, ar găsi ei un motiv…

Anna, îngrozită, îi strângea mâinile stăpânei, îi căuta privirea:

— Trebuie să dormiţi, biată doamnă. Deliraţi…

— Nu, nu sunt nebună. Dar or să încerce să te convingă că sunt. Pentru că ei au prevăzut şi lucrul acesta: să mă închidă. N-ai văzut, nu ştii nimic, Anna, sunt în toate minţile. Cum să te conving că totul e adevărat? E de necrezut, ştiu, şi totuşi acesta e adevărul. Eu nu mai pot fi ascultată, nimeni nu mă mai poate crede. Toată viaţa am vorbit despre suferinţă şi abia astăzi ştiu ce înseamnă lucrul acesta: a suferi… De ce mă dezbraci?

Ea se lăsă totuşi dezbrăcată, fără să se zbată.
Anna o împingea uşor spre pat:

— Sticla nu e prea caldă?

— Nu, sunt sigură…

Therese încercă o scurtă senzaţie de destindere strângând în continuare mâna lată şi umedă.

— Ţi-aminteşti, Anna? Uneori îţi aduceai lucrul; stăteai lângă mine până ce adormeam. Ce timpuri minunate! Cât

eram de fericită! Nu ştiam că eram fericită! Acum, s-a sfârşit. Nu, nu te duce să-ţi iei lucrul, nu mă lăsa singură, nu-ţi desface mâna.

Tăcu, păru că aţipeşte; Anna începu să-şi desprindă degetele, dar imediat se auzi un glas plângător:

— Nu dorm, ştii! Am o idee, Anna!... Dacă m-aş duce la comisariat? Unde este comisariatul cel mai apropiat? Ce idee! să spun totul de la început, să povestesc totul cu de-amănuntul, să le tai iarba de sub picioare. Dar de unde să încep?

N-or să aibă răbdare să mă asculte, n-or să mă creadă! Calomnia este totdeauna simplă, totdeauna uşor de crezut... Pe când adevărul... E un univers, adevărul! N-or să aibă răbdare, n-or sa mă

creadă... Dar dacă mă arestează, voi fi liniştită, în sfârşit. Gata! n-am să mai trăiesc în această stare de veşnică încordare... Dă-mi lucrurile, trebuie să mă îmbrac.

Anna o ţinea în braţe şi îi spunea ceva la întâmplare: se va duce mâine dimineaţă; la ora aceasta comisariatele erau înţesate. Din moment ce era decisă, era mai bine să-şi petreacă o ultimă noapte...

— Ai dreptate. Pot să adorm acum... Nu mai vreau nimic.

îndată ce se ridica, crezând-o aţipită, Anna era din nou chemată, mai-înainte chiar de a pune mâna pe clanţă... Atunci se întorcea şi se aşeza supusă pe scaunul ei. Trebuia să plece la ora nouă fără un sfert. Şoferul de la etajul al doilea o aştepta la ora nouă. Era pentru prima oară când acceptase să-l primească în camera ei. El îi promisese că n-o să meargă mai departe decât de obicei. Anna închidea ochii, respira adânc. De ce era neliniştită? Nimic n-ar împiedica-o să stea, la ora nouă, la pândă, în spatele uşii întredeschise...

Până la urmă bătrâna va adormi; şi apoi, chiar dacă n-o să adoarmă... Mai degrabă ar trece peste trupul ei... Aşteptarea îi era de-ajuns ca s-o preocupe; avea la ce să se gândească; nu se plictisea la lumina slabă a veiozei. Căci

noaptea coborâse de mult, noaptea aceasta de fericire! Bătrâna părea liniştită, accepta să bea o ceaşcă de supă: „Da, repeta ea, cred că am să adorm…“ Dar la ora opt, la opt şi jumătate, o strigă iarăşi, cu glasul îngrozit, pe Anna care pleca, iar din acel moment rămase cu ochii larg deschişi.

La ora nouă Anna spuse:

— De data asta…

Therese nu se împotrivi, dar începu să plângă. Aceste hohote de plâns ca de fetiţă avură mai multă putere asupra servitoarei decât orice rugăminte. Rămânea, cu toate că bătuse ora nouă şi se gândea că în clipa aceea bărbatul o striga, desigur, îşi lipea urechea de uşa camerei de la etajul şapte, încerca s-o deschidă. Respiraţia Theresei devenea regulată. Uneori pronunţa nume confuze, se văita, striga: „Nu! Nu!“ se întorcea pe partea stângă unde nu era veioza.

Anna desluşi o uşoară apăsare a soneriei la uşa care dădea spre scara de serviciu. Era el, cu siguranţă! şi, ridicându-se fără ca Therese să scoată vreun oftat, traversă vestibulul în vârful picioarelor. Ajunsă în bucătărie, nu se auzi strigată, deschise zăvorul, văzu flăcăul voinic care ocupa toată intrarea, îl trase înăuntru.

— Nu, spuse ea cu glasul scăzut. Nu aprinde.

Ea îi dădea în şoaptă lămuriri: dar fără să-i răspundă el îi închise gura. Auziră zgomotul unui scaun răsturnat în sufragerie. Când uşa de la bucătărie se deschise, ochii lor obişnuiţi cu întunericul zăriră o siluetă slabă şi împietrită. Therese recunoscu un glas de bărbat:

— Eşti sigură că nu-i înarmată?

Vru să strige: „Nu mă omorâţi…” dar nu izbuti să scoată niciun sunet şi alunecă pe podea…

Când îşi redeschise ochii era instalată în patul ci, sprijinită de perne. Nu-i puse Annei nicio întrebare şi nici nu făcu vreo aluzie la bărbatul pe care-l zărise şi care o ajutase probabil s-o transporte până în camera sa. Anna înţelese că în ochii stăpânei ea era acum de partea cealaltă a

baricadei, amestecată cu cei mai răi duşmani ai săi; abia reuşi să-i smulgă câteva scurte răspunsuri: „Da, mă simt mai bine... Cred că o să adorm... Poţi să rămâi pe şezlong...“

Bolnava se strădui, într-un dureros efort, să rămână trează, spionând cele mai mici zgomote.

Mâine se va trezi o dată cu zorile, se va duce di’ept la comisariat. Îi va fi de-ajuns această noapte ca să-şi pună ordine în declaraţie. Dar ei n-or s-o creadă... O asemenea neputinţă era de nesuportat. Trăise întotdeauna singură, fără să aibă habar de ce înseamnă singurătatea. Vorbim despre singurătate, dar nu ştim cum arată. Nicio şansă ca vorbele ei să ajungă până la comisar:

le-ar vedea căzând ca păsările moarte, înainte de a-şi fi atins ţinta. N-avea altă scăpare, decât să rămână în vizuină. Duşmanul n-ar putea pătrunde până aici decât pe scara de serviciu. În direcţia aceasta trebuia să-şi îndrepte ea atenţia.

Therese era convinsă că este punctul negru al ţintei, în miezul unui complot uriaş şi secret... De unde să ştie ea că la ora aceea, în lumea întreagă, nici măcar un singur gând nu~i era adresat şi că nicio fiinţă omenească nu era preocupată de Therese Desqueyroux.

Nimic cu privire la ea... Nimic: afară de o scrisoare care fusese scrisă la ora cinci, pusă apoi la cutia poştală din strada Rennes, şi care călătorea acum spre Bordeaux. O scrisoare adresată fiicei sale: *„Domnişoarei Mărie Desqueyroux,*

*Saint-Clair, Gironde*adresa era scrisă cu o mână sigură. Ca de obicei Georges Filhot barase litera *t* de la Saint-Clair şi sublimase cuvântul

Gironde. Pusese plicul la. Cutie cuprins de un sentiment de fericire şi de eliberare. Fiecare frază fusese revăzută şi corectată de Mondoux. Acum nu mai avea de făcut nimic altceva decât să-şi înfunde urechile pentru a nu auzi strigătul Mariei.

În astfel de situaţii nimic nu este mai rău decât mila.

Cum spunea Mondoux, cei mai cumpliţi călăi sunt cei care au inimă bună şi sub pretext de înduioşare dau douăsprezece lovituri de secure, când una singură e de-ajuns. În privinţa aceasta, ultima frază, aparţinându-i în întregime lui Mondoux, i se părea perfectă: „Te rog să nu-mi răspunzi. În orice caz eu m-am hotărât, spre binele tău, ca nimeni să nu mă facă să rup tăcerea: nicio implorare de a ta, nicio ameninţare. Şi te mai rog nu mă învinui de asprime: când întreţineam o speranţă pe care mi-era imposibil s-o realizez eram un netrebnic, şi pentru lucrul acesta îţi cer iertare. Uită-mă. O dată cu scrisoarea îţi trimit aceste rânduri ale mamei tale, din care vei vedea că ea nu mă consideră angajat faţă de tine.“

X

A doua zi, în jurul orei unu, scrisoarea ajunsese la Saint-Clair şi-i fusese înmânată Mariei. Tânără fată stătea singură la masa din sufragerie cu umerii acoperiţi de un şal. Abia-şi aruncă ochii peste scrisul drag, şi crezu că leşină de bucurie.

Nu mai era nevoie să ascundă scrisoarea; Bernard Desqueyroux plecase la bătrâna lui mamă, 3a Argelouse,unde se tăia porcul.

Mărie mânca privind plicul pe care urma să-l deschidă îndată în camera ei, după ce o să închidă uşa cu cheia. Ziua de noiembrie strălucea sub un soare cald; târguşorul era plin de larmă; fabricile de cherestea zumzăiau în vântul de est, care mirosea a răşină şi a scoarţă jupuită. Trenuleţul căilor ferate economice se auzea hurducându-se pe şinele înguste: semn de vreme frumoasă.

Viaţa era plină de fericire.

Mărie învârti cheia în broască şi, convinsă că este singură, îşi lipi buzele de plicul pe care Georges îl atinsese; îl deschise, zări scrisul mamei

sale, şi, pe loc, lucrul acesta 1 se păru o prevestire cumplită. Citi frazele ei mai întâi, apoi, dintr-un suflu, parcurse scrisoarea lui Georges — atât de repede, încât,

după ce termină lectura mai auzi încă, în după-amiaza caldă, hurducătura vagoanelor vechi pierzându-se spre adâncul pădurii de pini... „O dată cu scrisoarea îţi trimit şi aceste rânduri ale mamei tale, din care vei vedea că ea nu mă consideră angajat faţă de tine...“

Nicio clipă Mărie nu se gândi la motivele care l-ar fi putut determina pe Georges să provoace ruptura. Se lăsă minată de instinctul ei de copil, care consta în a simplifica, în a căuta mai întâi vinovatul, în a-şi îndrepta. Ura împotriva unei singure fiinţe, care să nu fie -cea pe care o iubea. „M-a trădat. Iar eu m-am spovedit acestei nemernice! Proastă ce sunt...“ Tot felul de bănuieli îi apărură brusc: câte nu i-o fi spus lui Georges! Şi oare de ce? Din gelozie, din răzbunare? Dar n-o cunoştea pe Mărie! Dacă tânără fată mai era încă acolo, în pieioare, toată numai viaţă, cu obrajii înflăcăraţi, dacă lovitura n-o doborâse, lucrul acesta se datora faptului că nu credea în nenorocirea ei; va face ce era necesar; poţi oricând să recâştigi un băiat; ea ştia cum să-l recâştige pe al ei. Nu-era pentx’u prima şi nici pentru ultima oară... Autobuzul de Bordeaux pleca peste cinci minute. La ora cinci avea legătura cu trenul pentru Paris; la miezul nopţii va sosi în gara d’ Orsay. De la gară îi va telegrafia tatălui ei.

Era de neiertat să nu acţioneze; dar abia daca îi rămânea timp să-şi ia cu ea trusa de călătorie.

Servitorii n-o văzură pleeând. În autobuz, mai nimeni. Nu, nu era deznădăjduită. Ura îi stăvilea năvala patimii. Înainte chiar de a-şi imagina cum va fi întrevederea cu Georges şi de a se gândi la ce-ar trebui să-i spună, îşi imagina intrarea ei în strada du Bac, seara „la mama ei criminală, surprinsă în primul somn. Nu putea trage în miezul nopţii la hotelul „Chemin de fer de l’Ouest“.

Acolo se gândea să se ducă în zori ca să-l trezească pe Georges. Ah! toate lucrurile acestea erau un fleac... Voia să se convingă de puterea ei. Noaptea va fi lungă, dar maică-sa o va ajuta să-şi omoare timpul. Îndrepta spre Therese aceeaşi furie cumplită care-i venea de la ea şi care, la Mărie, niciun spirit critic, n-o făcea să ezite. Va trebui,

oricum, se gândea ea, să-şi păstreze sângele rece, să-i smulgă mărturisirile necesare, poate chiar s-o determine să-itrimită lui Georges o scrisoare în care să retracteze totul. În sfârşit, o să vadă…

Astfel, în timp ce zăcea în pat încă din ajun, cu ochii deschişi, prefăcându-se că e calmă, ca să se descotorosească de Anna, de a cărei prezenţă acum îi era teamă şi care o înspăimânta — Therese simţea cum din adâncul landei sale năvălea spre ea această furtună. Qrieât de neîncrezătoare devenise biata de ea, era destul de târziu pentru ca în ziua aceea, credea ea, să mai aibă loc vreo

ofensivă sau vreun atac brusc. Anna se întâlnise probabil, în camera de la etajul şapte, cu bărbatul necunoscut de ieri seară… Apartamentul era pustiu, uşile toate închise cu zăvorul. Beneficiind de acest soi de armistiţiu, pe care i-l asigura noaptea, Therese uita pentru o clipă de persecutorii săi; sărea peste frontul nevăzut al armatei duşmane, îşi regăsea umilele suferinţe de altădată, îşi reamintea ultima lovitură primită înaintea descoperirii cumplitului complot… Fraza aceea a lui Georges, repetată de Mondoux, îi revenea mereu: „mai ales să plece! Să n-o mai văd!“ El rostise cuvintele acestea cu aceiaşi glas cu care pronunţase, câteva ore mai devreme, vorbe atât de iubitoare… Ah!
fie oricum blagoslovit pentru aceste câteva zile de speranţă, pentru aceste scurte clipe de fericire şi de certitudine! Therese mai regăseşte şi acum stropul acesta de apă, schiţează gestul apropierii podului palmelor de buze. În fond, n-au făcut nimic rău; când se gândeşte la el nu-i reproşează nimic, dar visează că-şi sprijină de umărul tânăr bietul ei cap rătăcit… Ah! duşmanului nu i-a trebuit mult ca să profite de aceste câteva secunde de neatenţie. Soneria zbârnâie cu un zgomot nemaipomenit. Ea crede că a visat, îşi prinde capul între mâini. Din nou soneria izbucneşte insistent, de data asta cu furie.

Therese se ridică, aprinde lustra de la intrare;

se sprijină de perete (nu se hrănise decât cu ceai şi cu. Biscuiţi).

— Cine e?

— Eu… Mărie.

Mărie! Deci ea îi va da prima lovitură. Therese nu se poate dezlipi de perete. Se apropie totuşi cu greu de uşă şi îşi rememorează hotărârea: să se lase doborâtă în tăcere, să nu facă nici cel mai mic gest de apărare.

— Intră, Mărie, intră, copila mea;

Therese stătea în picioare sub lustră. Mărie se oprise cu gura întredeschisă în faţa acestei stafii.

— Vino în salon., draga mea. Nu pot sta nru.lt timp în picioare.

Mărie îşi revenise şi îşi repeta: „Ce teatru joacă!“ în cele câteva zile o văzuse de atâtea ori schimbându-şi înfăţişarea! Asta făcea parte din vicleşugurile ei. Era de-ajuns să-i dea la o parte părul rar de pe frunte.

— Soseşti la o oră destul de târzie S

— Cu trenul de la miezul nopţii.

Credea că mama ei o să-i pună vreo întrebare.
Dar Therese o privea fără să-i mai spună nimic, aştepta lovitura. Fixitatea ochilor ei era de neîndurat. Încă un truc: felul acesta de a privi oamenii.

— Ştii pentru ce am venit?

Therese înclină capul.

— După cum vezi, am reflexe rapide. Din fericire… Dar de ce mi-ai făcut asta?

Therese oftă:

— Am făcut atâtea lucruri 1 La ce te referi?

— Nu ghiceşti? Nu? Scrisoarea pe care-ai trimis-o lui Georges alaltăieri! Ei? Eşti uluită, nu?
Nu te gândeai că voi avea atât de repede dovada trădării dumitale

— Nu mă miră nimic; ştiu că ei au mijloace puternice. Am făcut lucruri şi mai complicate. O
să mai vezi şi altele.

Therese vorbeşte pe un ton potolit, are un aer detaşat,

care o impresionează pe Mărie, cu toate că fetiţa se străduieşte să-şi zgândăre furia: „Oricum, îşi spunea ea, ce artistă!“

— Ce misiune ţi-au încredinţat, fetiţa mea? Da, în sfârşit… ce sarcină ai? în ceea ce mă priveşte, prefer să joci cu cărţile pe masă. N-am să rezist, voi intra în jocul vostru numai ca lucrurile să meargă repede. Voi răspunde la tot ce vor voi ei să le răspund. Voi semna toate declaraţiile pe care mi le vor cere. Degeaba aş umbla cu şiretlicuri…

Mărie, furioasă, o întrerupse:

— M-ai Itjat întotdeauna drept o proastă. Dar mă crezi mai proastă decât sunt. Spune-mi te rog de ce ai scris scrisoarea aceea?

— Crede-mă, fata mea, e mai bine să răspund la comisariatul de poliţie, sau în faţa judecătorului de instrucţie.

— Îţi baţi joc de mine! Dumneata…

Dar Mărie se întrerupse la mijlocul unui cuvânt.

Nu! lucrul acesta n-avea cum să facă parte din teatru, tremurai acesta îngrozitor care o zgâlţâia pe mama ei din cap până în picioare, sau această unică lacrimă prelungindu-se de-a lungul nasului, pe care nu şi-o ştergea, sau privirea aceasta înspăimântată şi această şiră a spinării îndoită ca un animal învins.

— Tu n-ai înţelege; tu n-ai crede lucrurile pe care le ştiu eu; pe care le ştiu numai eu. Eşti o unealtă, asculţi de forţe pe care nu le cunoşti.

Voiau că Georges să se omoare, pentru a arunca sinuciderea asta pe spinarea mea. Eu singură am împiedicat omorul. Eram însărcinată să-l comit;

trebuia să moară pentru că mă cunoscuse, dar eu le-am răsturnat planul. Înţelegi? le-am răsturnat planul. Lucrul acesta va trebui în orice caz să-l spun în clipa încheierii socotelilor… Da, o să plătesc, n-o să mă apăr… Cât despre el, departe de a-l asasina, aşa cum mi se ceruse, n-or să vrea să creadă că l-am salvat. La urma urmei, de ce strig în pustiu? Pentru cine strig din adâncul acestui mormânt? Eşti

aici, şi eşti la mii de leghe.

Ea scoase un geamăt şi-şi întoarse faţa spre perete. Ce însemna, oare, această durere? Mărie nu-şi mai simţea propria-i rană. Ar fi vrut să încerce un gest, parcă s-o învăluie cu pături pe mama sa în flăcări... „Eu am împiedicat această sinucidere!“ zisese ea. Totuşi dacă era adevărat?

De câte ori nu se plecase Mărie către acest abis de tristeţe de unde Georges reurca atât de rar până la ea!

în liniştea apartamentului o auzea pe maică-sa plângând, lipită de perete, cu capul înfundat în

braţul îndoit; nu ca oamenii mari: îşi trăgea nasul ca o fetiţă pedepsită; şi tot ca pe un copil „susţinând-o, o aşează Mărie pe pat, îi spunea:

— Nimeni nu-ţi vrea răul. Mamă; am venit de la Saint-Clair ca să te apăr. Nimeni nu-ţi poate face nimic, cât timp voi fi eu aici.

— Tu nu ştii ce ştiu eu. Ieri a venit un bărbat, a întrebat dacă sunt înarmată, s-a ascuns azinoapte în camera Annei. Un tip de la poliţie; nu.

sunt grăbiţi, până la urmă vor pune mâna pe mine, şi ştiu că pentru mine nu există altă scăpare.

— În noaptea asta nu ţi se va întâmplă nimic;

veghez eu. Culcă-te... Vezi: îţi pun mâna pe frunte.

— Te-au pus să-mi câştigi încrederea? Ştiu totul. No. Mă poţi duce... Dar oricum, e bine că eşti aici...

Cât de puţin semăna noaptea aceasta cu cea pe care o aşteptase tânără fată! Abia îşi ridica mâna amorţită, că un geamăt al mamei sale o obliga să o repună iarăşi pe frunte. Îi era frig. Iat-o din nou în Parisul acesta, cu monotonele sale zgomote de maşini care alergau în noaptea de toamnă, cu gâfâieliie unei locomotive îndreptându -se spre hale. Iar Georges dormea într-una din casela acestea, nepăsător, inaccesibil. Ea nu însemnase niciodată nimic pentru el, cu toate că se prefăcuse că-l crede. El şi nimeni altul, vlăjganul acesta care se uita cruciş. El şi nimeni altul. Nu-i reproşa

nimic, oferindu-i-se fără speranţă. „Chiar dacă mă părăseşti, nu mă poţi împiedica să nu fiu
0 ta…“ Plângea, şi lacrimile ei nu erau de mânie.
nici de deznădejde. Întinsă, îmbrăcată, lângă mama sa, o auzea respirând, pronunţând vorbe încâlcite… Dar cum Mărie avea optsprezece ani, adormi.

Therese simţea lângă ea trupul fetei nu fără o aclâncă bucurie. Deşi o credea pe Mărie înţeleasă cu duşmanii (dar unealtă, mai degrabă, decât complice) se lăsă şi ea cuprinsă de somn. Un zgomot de glasuri o trezi. Se făcuse ziuă. Mărie nu mai era întinsă lângă ea. O auzea şuşotind în salon cu
Anna. Ah! cealaltă pusese repede. Gheara pe ea!
Therese trăgea cu urechea.

— Nu putem chema doctorul, zicea Anna. Ar crede că este de la poliţie şi că a primit ordin s-o bage la închisoare. Ameninţă că se aruncă pe fereastră, dacă acesta îi intră în cameră. Deoarece văd că are încredere în dumneavoastră, n-o părăsiţi, domnişoară, amânaţi cursa aceasta…

— Pentru nimic în lume n-o s-o amân. Poate că nu voi sta mult… S-ar putea să mă întorc spre prânz. Nu! Degeaba insişti.

Nu era doar mama ei pe lume.

Oare pe cine voia fata să vadă? De cine era aşteptată? se întreba Therese, trăgând mereu cu urechea. De cineva de care-i era teamă, cu siguranţă, care o domina… Dar ea nu va şti să se prefacă. „Când te vei întoarce, o să văd eu ce hram porţi!“ Auzi zgomotul uşii o dată cu paşii

grăbiţi ai Mariei pe scară. Când Anna intră, Therese se prefăcu adormită.

Mărie merse atât de repede până în bulevardul Montparnasse, încât, în ciuda ceţei reci, se pomeni leoarcă de sudoare. Intră sub arcada unei porţi şi-şi dădu iute cu pudră pe faţă. La biroul hotelului nu era nimeni. Un băiat spăla ti’eptele de la intrare. Mărie se hotărî să urce direct în camera lui Georges şi să-l surprindă dormind, dar băiatul îi

strică planul.

— Ei! Ce-i cu dumneavoastră, micuţă doamnă.

Mărie, continuând să urce scara îi spuse că era aşteptată.

— Şi mă rog, de cine sunteţi aşteptată? De domnul Filhot ziceţi? Şi-a bătut joc de dumneavoastră, domnul Filhot!

Mărie, aplecată peste balustradă, vedea, înălţaţi spre ea, ochii lui hazlii, cu pleoapele roşii.

— Da… pentru că şi-a achitat camera ieri la amiază şi a plecat fără să-şi lase adresa. A zis să
i se trimită poşta la domnul Mondoux.

Ar fi fost mai zgârcit cu informaţiile dacă expresia Mariei nu l-ar fi amuzat. Dar merita să vezi ce mutră o să facă, puicuţa!

— Da, a venit o doamnă şi l-a luat cu maşina ca să-l ducă în căsuţa ei de la marginea Parisului, doamna Garcin… Venea des pe aici. Pe ea n-o speria aşteptarea… n-o ştiţi? O doamnă frumoasă, tânără şi generoasă!

Mărie auzise de numele doamnei Garcin. Ştia de existenţa ei în viaţa lui Georges şi, când glumea cu el, îi spunea: „La Paris, ţi-o făgăduiesc pe doamna Garcin!“ Era stabilit că Georges n-o iubea.

Dar iată! După ce îi scrisese Mariei scrisoarea de despărţire, plecase totuşi la femeia aceasta. Servitorul nu mai găsea aşa de caraghioasă înfăţişarea frumoasei fete, care părea că se topeşte sub ochii lui; faţa i se micşora; se agăţase de balustradă;
o să facă o poznă!

El urcă câteva trepte şi o luă de braţ fără ca ea să se împotrivească. Privea drept înainte. Dacă n-ar fi avut atâtea hangarale pe cap, s-ar fi putut distra puţin. Şi la urma urmei, nu-i trebuia mult…

— Dacă vreţi să vă odihniţi oleacă, la al şaselea există o cămăruţă splendidă. Şi o privi foarte de aproape. Mărie nu pricepu ce voia; îl îndepărtă încet, ieşi în stradă, chemă un taxi.

— Drăguţ din partea dumneavoastră că v-aţi întors aşa curând! spuse Anna deschizându-i uşa.

Vestibulul era prea întunecat pentru a se observa faţa răvăşită a tinerei fete. Mărie îşi aruncă bascul şi pardesiul pe scaunul scund şi intră la mama ei, care se prefăcea că doarme. Dar, printre gene, o spiona pe Mărie. Pe cine văzuse oare?

Cu ce misiune o însărcinaseră pe biata copilă de arăta atât de chinuită? Therese nu se mai putu preface multă vreme adormită, întrucât tot trupul începuse să-i tremure. Zadarnic îşi strângea fălcile.

— Ţi-e frig, mamă?

Mărie, aşezată pe marginea patului, o cuprinsese în braţe, încerca să-i zâmbească.

— Nu mi-e frig, mi-e teamă.

Şi deoarece fetiţa o întreba: „Ţi-e teamă de mine?“ Therese îi răspunse că ar fi trebuit să-i fie teamă şi de ea, la fel ca de ceilalţi:

— Dar lucrul acesta mă depăşeşte; nu pot crede că-mi vrei răul... Ce ai, scumpa mea, plângi?

Brusc, Mărie izbucni în hohote de plâns şi, astfel fără voia ei, îşi ajuta mama, o îndepărta de propria-i spaimă. Iar acum bolnava îi venea în ajutor fetei:

— Ei, hai, plângi... repeta ea; şi o legăna pe

Mărie lipită de umărul ei, cu un gest matern, pe care poate că nu l-a avut niciodată pe vremurile când fata era mică.

— Oare ce-am făcut noi de suferim atâta, mamă?

— JTu, nimic... Dar eu...

— A plecat fără să-şi lase adresa... eu alta...

S-a sfârşit!

Ea se lăsă mângâiată pe păr, îşi ştergea ochii de pernă.

— Nu, copila mea, nu!

— De ce spui nu?

— Va reveni. Nu l-ai pierdut.

Şi ca şi cum ar fi citit în sufletul Mariei, răspunse cu glasul de fiecare zi gândurilor pe care fata şi le făcea:

— Nu, nu sunt nebună.. Nicicând n-am fost mai puţin nebună. În ziua fericirii tale îţi vei aminti de ceea ce-ţi spun eu acum, îţi vei aminti de dimineaţa aceasta posomorită.

Ce repede se reface speranţa într-o inimă tînără! Era absurd, şi totuşi Mărie nu mai plângea şi se strângea lângă maică-sa. Rămaseră aşa un timp îndelungat.

Mărie se oferi să-i pregătească chiar ea cafeaua şi să-i prăjească pâinea. După ce mâncară, TMrese acceptă să-şi facă o baie. Nu auzi soneria de la scara de serviciu şi nu ştiu că tocmai atunci o telegramă sosise pe numele Mariei. Tatăl său îi poruncea să se înapoieze în aceeaşi seară chiar: „îţi pretind să te întorci cu primul tren”. Era cu siguranţă enervat la culme. Tânără fată o întâlni pe Therese în salon, care o privea descurajată şi tremurândă. Zicea că se crezuse salvată, că de acum înainte nu mai avea curajul să se lase în grija Annei. Anna era amanta unui poliţai. Erau plătite scump, ea şi portăreasa. Din clipa sosirii
Mariei, amândouă se prefăceau. Le era teamă de
Mărie. Cât timp Mărie va sta acolo, nu se putea întâmplă nimic. Fetiţa le strica socotelile. Ei încercaseră să se folosească de ea, dar n-aveau curajul să se demaşte.. Iar acum fata voia s-o părăsească!

Ge-mea; Mărie fu nevoită s-o împiedice să îngenuncheze. Era în ea o deznădejde, care uneori semăna cu capriciile unui copil: nu voia ca Mărie să plece. N-o va lăsa să plece. Iar acum Mărie o asigura căse va reîntoarce, că trebuia să ajungă
la Saint-Clair ca să le explice care este situaţia.

— Dar ei o cunosc mai bine decât tine, biată copilă! Nu, n-ai să pleci.

— Trebuie, mamă.

— Ei bine, strigă ea brusc (şi-i aruncă o frază pe care trebuie s-o fi repetat adesea în copilărie şi care îi revenise pe buze după; ani şi ani), ei bine ’
dacă-i aşa, te voi urma peste tot,

— Vorbeşti fără să te gândeşti!

Dar Therese se învârtea prin casă repetând mereu cu un glas copilăros: „Te voi urma peste tot!“

— De ce nu până la Saint-Clair? Acolo mă voi simţi mai în siguranţă decât aici, pentru că te voi avea pe tine. Iar acolo

sunt doamna Bernard
Desqueyroux. Jandarmii de lei Saint-Clair n-or să aibă curajul să intre în casa familiei Desqueyroux.
Pentru oamenii din familia noastră nu există poliţie. Lucrul acesta s-a văzut bine acum cincisprezece ani… Şi apoi, adăugă ea, coboiând glasul, cu un aer excitat şi misterios, dacă plec, toate combinaţiile Annei se vor risipi… şi ce-ar putea zice tatăl tău? N-o să mă arunce în stradă, îţi starea în care mă aflu.

Această ultimă'frază fu rostită cu glasul ei normal ca şi cum brusc, timp de câteva clipe, Therese se privise din afară eu un ochi lucid.

Mărie repete':

— Nu te gândeşti deloc? şi prinzând cu amândouă mâinile faţa mamei sale, o scutură uşor, de parcă voia s-o trezească dintr-un vis. Să te întorci în casa aceea după atâţia ani, mamă, şi să te închizi acolo de bună voie, dumneata care erai pe punctul de a muri sufocată… şi care ai devenit liberă… cu ce preţ! adăugă ea în şoaptă.

— Cu ce preţ? repetă Therese, cu ochii rătăciţi… (şi fără să râdă): Nu-l mai urăsc pe tatăl tău, ştii? Nu mă va mai enerva. Şi apoi, casa este atât de mare! Sunt atâtea camere nelocuite! Voi sta într-un din de, pierdută, uitată. De altfel, când îmi vor pierde urma, aş putea pleca iarăşi: nu mai e o temniţă acum.

Proiectul nu i se mai părea atât de nesăbuit
Mariei. Dacă la început nu îndrăznea să se gândească la primirea pe care i-o rezerva tatăl său după această ultimă escapadă, acum îşi dădea seama că nu mai trebuia să născocească alte motive, şi ştia şi cum să se apere: o scrisoare o anunţase de boala mamei sale, plecase cu primul tren şi, pentru că era chemată la Saint-Clair şi n-o putea lăsa fără ajutor, o aducea cu ea. Cea care trebuia să decidă era familia…

— Vrei să vii cu mine, mamă?

— Chiar astă-seară? Pe furiş, bineînţeles î
Mâine dimineaţă, Anna va bate la uşă: nimeni!

Therese râdea, apoi devenea brusc serioasă şi o întreba pe Mărie cu privirea rugătoare: nu-i venea să creadă că lucrul acesta era cu putinţă şi

începu să se liniştească abia în clipa în care o auzi pe fată telefonând la Saint-Clair:

— Nu aşa de tare, o implora ea, ne aude Anna.

Mărie avu nevoie de multă abilitate pentru a o avertiza pe servitoare, fără ca Therese să observe.

Când ultima valiză fu-închisă, bolnava începu din nou să se agite: i-era teamă să nu fie prinsă când va ieşi din casă.

În tren, în faţa mamei sale adormite, Mărie se putu iarăşi gândi la Georges. Li va scrie mâine.

Important era să arunce o punte pentru ca totul să nu se sfârşească între ei. Era atât de schimbată, de la o zi la alta... Dacă l-ar fi revăzut, l-ar fi putut recuceri. Dacă ar fi fost la hotel în dimineaţa aceea, dacă s-ar fi trezit în braţele ei...

Plângea în compartimentul întunecos, fără să mai aibă nevoie să se ferească, dar simţi dintr-o dată mâna mamei atingându-i obrazul. Vocea neliniştită a Theresei se auzi:

— Ţi-am spus doar ca se va întoarce! Ea chiar, adăugă ea, cu râsul ei de altădată, or să fie zile când ai să te saturi de eh Va fi un bărbat ca oricare altul, un bărbat voinic, obişnuit.

XI

Timpul care ucide orice dragoste, distruge mai încet ura: dar până la urmă o dă gata şi pe ea.

Pe peronul gării de la Saint-Clair, Therese uita să-i răspundă acestui bărbat chel. Era Bernard, soţul ei, pe care nu l-ar fi recunoscut, poate, dacă l-ar fi întâlnit pe una din străzile Parisului. Era mai puţin corpolent ca pe vremuri. Un pulover maro i se mula pe stomacul şi burta sa de băutor de aperitive. Tot n-a învăţat cum să-şi înnoade cravata de vânătoare. El se uita plictisit şi timid la această nebună, de care va trebui într-adevăr să se îngrijească. Nu vedea cum ar putea face altfel. Pacostea e pacoste. Şi cum spunea

mama lui: „Zică cine ce-o vrea împotriva divorţului, este, oricum, cumplit ca după atâţia ani de despărţire să te pomeneşti cu femeia asta plocon“. Dar mă rog, lucrurile acestea sunt o chestiune de principiu… De altfel legea e lege.

— Fii atent, tată, strigă Mărie, ţine-o de braţ până la maşină»

La volan, Bernard era bucuros că nu trebuise să vorbească nimic. Gândul unei discuţii sau pur şi simplu al formulării unor fraze îl îngrozea din ce în ce mai mult. Lene sau neputinţă, la el devenise o obsesie. Nu şovăia să prelungească cu cincizeci de kilometri un drum cu automobilul pentru a nu se înapoia decât după plecarea musafirilor.

Teama de a nu se întâlni cu preotul sau cu învăţătorul îi ghida ieşirile în târg. Era mulţumit că

Therese se afla acolo, fără ca el să fie obligat să deschidă gura.

Bolnava fusese lăsată să aştepte în salonaş: camera ei nu era gata. Din încăperea învecinată se auzea zumzetul unei discuţii purtate în şoaptă, dar nu simţea nicio nelinişte; era atât de obosită, încât spaima îi dispăruse. Nu-i mai rămânea nimic altceva decât să se supună hotărârii lor; va face ce i se va porunci, şi această poruncă nu putea fi alta decât de a se culca şi de a închide ochii; nu trebuia decât să urmeze orbeşte o voinţă, destul de puternică dacă o readusese, după cincisprezece ani, în salonaşul acesta unde se zămislise crima ei. Culoarea zidurilor şi a perdelelor fusese schimbată, mobilele erau acopei’ite cu altă stofă.

Dar în piaţa întunecoasă, platanii uriaşi aruncau aceeaşi umbră. Oriunde privea, Therese dădea cu ochii de aceleaşi cumplite obiecte de totdeauna, martori muţi ai urii sale.

O urcaseră până în această încăpere, situată în aripa de vest, care fusese totdeauna o cameră liberă şi în care ea nu locuise niciodată. Nimic nu putea să-i reamintească de zilele de altădată, afară, poate, de o anumită după-amiază… îşi aminteşte: familia locuia la Argelouse; Therese

avea motivele ei să nu se ştie că venise la Saint-
Clair în ziua aceea; are impresia că se vede şi acum ascunsă în fundul camerei întunecoase, în timp ce o femeie de serviciu aranja rufăria în odaia alăturată.

în seara sosirii avu, în braţele Mariei, o primă criză de sufocare, potolită printr-o injecţie, şi o alta mai puternică în timpul nopţii, când fu gata să moară. Din clipa aceea dispăru orice complicaţie, atât pentru ea cât şi pentru familia Desqueyroux. Therese era convinsă că nu mai avea de ce se teme: între ea, care zăcea extenuată şi haita pe care şi-o închipuia a-i fi pe urme, se interpunea moartea. Cât despre familia Desqueyroux, principalul obstacol fusese doborât de starea disperată în care se afla Therese: * soacră-sa, refugiată la
Argelouse, şi care îl avertizase pe Bernard că n-o să mai pună piciorul în casa de la Saint-Clair
„cât timp va dura şederea monstrului acolo“, nu mai reapăruse, dar acceptase să-şi depună armele:
„Să lăsăm să treacă, îi scrisese ea lui Bernard, să lăsăm să treacă justiţia divină11. Mai zicea de asemenea: „Micuţa noastră Mărie este admirabilă“.

Tânără fată îşi luase asupra ei sarcina îngrijirii Theresei: apelau la servitori cât mai puţin posibil, ca să evite clevetirile. „Ne-a făcut şi *aşa* destul rău…” Bolnava se lăsă îngrijită cu o încredere care dură până în ajunul Crăciunului, dar care slăbi în preajma acelor zile. Mărie nu mai era aceeaşi’: terminase cu înverşunarea aceasta de a lucra cu andrelele*;* se învârtea prin cameră, îşi lipea fruntea de geamuri, nu-i mai acorda mamei decât o atenţie cu totul fizică. „A primit dispoziţii, se gândea Therese. Se apără de vreo influenţă. Suntem hăituite. Totuşi văd că nu iese deloc… Dar ei au atâtea mijloace de a-ţi înmâna un mesaj cifrat… Este presată din exterior. În orice caz, orice-or face, ea n-o să mă otrăvească… Dar, fiindu-mi fiică, îşi închipuie poate…“ Acesta era înţelesul vorbelor pe care le mormăia de una singură.

într-o dimineaţă ceţoasă, când ploaia biciuia geamurile, ’ Therese fu convinsă că este trădată în momentul în care Mărie, pe umeri cu o pelerină albastră de ploaie, veni să o anunţe că iese şi să o întrebe dacă are nevoie de ceva. O, veşnică întoarcere! Aceeaşi întrebare pe care altădată solitara i-o punea Annei în serile când slujnica apărea îmbrăcată cu taiorul, cocoţată pe pantofii din imitaţie de şopârlă: „Ieşi, fetiţo? nu ţi-e teamă de ploaie?… ea i-o punea acum Mariei, cu aceeaşi convingere că nimic pe lume n-o va împiedica pe tânără fată să alerge acolo unde era aşteptată.

Şi într-adevăr în pofida cuvintelor ei anodine (l’ata avea nevoie de mişcare… la Paris lumea iese pe orice vreme, de ce nu şi la ţară, mai ales aici unde nisipul absoarbe repede ploaia?) privirea feroce a Mariei însemna: „Mai curând trec peste trupul dumitale…”

O dată cu vacanţa de Crăciun, la Saint-Clair, cu două seri mai înainte, apăruse şi Georges Filhot. Bucătăreasa familiei Filhot îi spusese măcelarului. Mărie nu putuse rezista impulsului de a-i scrie: „De ce să nu ne spunem adio? Mâine în

Jurul orei zece, voi fi la Silhet, la ferma părăsită..."

„N-o să vină." îşi spunea într-una că el n-o să vină. Mărie se întoarse şi, din uşă, îi trimise un sărut mamei sale care, din adâncul pernelor, o urmărea din ochi, dar cu ce privire încărcată de spaimă! Dar te obişnuieşti repede cu suferinţacelor pe care îi îngrijeşti.

Străbătând piaţa, Mărie îşi repeta cumplita hoţii râre luată de Georges: „M-am decis ca nimic să nu mă mai facă să rup tăcerea: nicio implorare, nicio ameninţare". Chiar dacă el accepta să vină
la întâlnire, cine garanta că lucrul acesta era un semn de fericire pentru Mărie? Şi totuşi ea era plină de speranţă: de această speranţă pe care mama ei i-o insuflase zilnic. De mai multe ori,
Therese făcuse aluzie la nepoţii ei pe care n-o să-i

cănească. În ajun chiar, îi spusese: „Te înveţi cu meseria de soră de caritate. Te înveţi cu răbdarea.
Va trebui să fii foarte răbdătoare cu el."

Nu erau acestea vorbe de om nebun? Şi totuşi
Mărie îşi repeta mereu cuvintele mamei sale, în dimineaţa aceasta când, părăsind dramul desfundat de căruţe care ducea spre Argelouse, se angaja pe cărăruia de nisip, abia zvântată de ploaie. Stejarii nu-şi scuturaseră frunzele; era plăcut; în landă iarna este o prelungire nesfârşită a toamnei.
Ploaia ţesea în jurul fetei un univers de vată. Care mirosea a lemn putred şi a ferigi uscate. Când intră în desişul de pini, Mărie observă mai întâi că ţarcul de oi era deschis, ţarcul în care altădată ei îşi adăposteau caii. Pe coşul casei ieşea fum;
cineva ardea aşchii şi „ace de brad". Poate păstorul. Prefera să fie păstorul...

Intră: fumul îi înţepa ochii. Georges stătea aşezat pe o grămadă de crengi, cu picioarele întinse spre flacără, şi se ridică brusc. Ea observă că slăbise şi că, aşa cum i se întâmplă în zilele de mare oboseală, privea mai saşiu ca de obicei. Îşi pusese ochelarii pe care altădată îi interzisese să-

i poarte în prezenţa ei; i se părea mai urât eu ochelari. Nici măcar nu se ostenise să se bărbierească. Bărbatul acela înalt, pătimaş şi cu trupul slab, era el! Iar ea, plină de viaţă, cu faţa udă de ploaie, cu obrajii împurpuraţi, cu ochii arzând...
Pe sub fusta taiorului i se zăreau cizmele lăcuite, înalte până la pulpa piciorului. Ea îi mulţumi că a venit. El îi spuse să se apropie de foc şi se dădu la o parte ca să-i facă loc.

înscripţiile, iniţialele şi desenele făcute cu cărbunele pe pereţi erau la fel de clare ca şi anul trecut. Ce simplu ar fi fost dacă ea ar fi vrut S
N-ar fi trebuit decât să-l ia de mână... Dar înţelegi nd în primul rând scopul venirii lui, ea se ridică:

— Nu-mi mai este frig, zise ea... Nu, stai jos.
Scrisoarea aceea a ta nu încheia nimic între noi.
Nu voiam să te părăsesc fără să-ţi spun un adio.
Pe urmă îţi jur că te voi lăsa în pace...

El o asigură că nu dorea să-l lase în pace; dar această împotrivire nu-i procura Mariei nicio bucurie. Recunoştea chipul lui din astfel de clipe, accentul ţărănesc care îi revenea, respiraţia aceasta puţin întretăiată, buza de jos groasă şi prea roşie;
. Şi îl privea cu răceală, fără să simtă nimic din emoţia lui, ba chiar cu un sentiment de repulsie.
Totuşi el n-o iubea, ea era aceea pe care pasiunea
0 sufoca şi care voia să moară.

El înţelese că „dăduse greş0, şi nu insistă. (Nu insista niciodată.) îi fu chiar necaz că venise şi începu să fluiere privind locul.

— Am câteva discuri noi, zise el, colosale... Jn-
1r-adevăr, muzica şi tu...

Şi fără să se mai sinchisească de Mărie, îşi fredona singur un concert „la! la! li! laea se
(. Ţândea la maică-sa, acolo în camera dinspre vest, cu geamurile pe care şiroia ploaia, cu privirea ei

îngrozită. Întrebă la întâmplare, ca să-i întrerupă

fluieratul:

— Ce mai face prietenul tău, Mondoux?

— Ah! e colosal! nu-ţi vine să crezi... dar aşa este. Tu nu-l cunoşti. Ar trebui să-l cunoşti! închipuieşte-ţi, a descoperit brusc femeile! zice că e un lucru minunat şi că are tot ce-şi doreşte:

Bietul Mondoux! Chestia asta i-a devenit o idee fixă... Dacă l-ai cunoaşte... Dar ce-i cu tine, Mărie, plângi? Credeam că ai devenit mai înţeleaptă...

Ea îngână, scăldată în lacrimi (nu minţea):

— Nu plâng din pricina ta.

— Deci nu mai sunt eu acela care-ţi pricinuieşte necazuri? Ar fi trebuit să ghicesc.

El râse forţat.

— M-am legat mult de ea, zise Mărie, ştergându-şi lacrimile, da, eu care n-o puteam suferi...

Uneori îşi pierde minţile. Şi totuşi, ce ciudat, lucrul acesta n-o coboară cu nimic. Dar n-o s-o ducă mult; câteva luni poate... O criză ar putea-o doborî în orice clipă.

Georges întrebă:

— Despre cine vorbeşti?

Mărie îl privi uluită. Nu-i venea să-l creadă că putea fi la Saint-Clair de douăzeci şi patru de ore fără să fi aflat de prezenţa şi de boala Theresei Desqueyroux. Presupuse că cei din familia

Filhot se feriseră să-i pronunţe numele în faţa lui.

— A trebuit s-o aduc pe mama aici, zise ea.

Era mai mult decât o neurastenie... De atunci a avut două crize. Este pierdută, adăugă ea plângând în hohote.

Maică-sa nu era mai pierdută în ziua aceea decât în zilele precedente când Mărie avea ochii uscaţi, mânca cu poftă, citea ziarul, îşi închipuia cum ar arăta viaţa ei după moartea Theresei. Îşi şterscochii. Nu trebuia să-l plictisească pe Georges, care, din politeţe desigur, nu mai fluiera.

— Te rog să mă ierţi... îi spuse el. Se apropiase de foc şi-şi întindea mâinile desfăcute spre flacără.

O întrebă fără să-şi întoarcă privirea: crezi că m-ar recunoaşte?

— Oh! sigur că da! îşi face gânduri ciudate, îşi închipuie că e căutată de poliţie, altfel e normală;
şi în cazul în care nu te socoteşte printre duşmanii ei…

— E de necrezut, spuse el abia şoptit… O femeie atât de inteligentă! Dar lucrul acesta nu mai are nicio importanţă, din moment ce zici că este pierdută. Eşti sigură că este pierdută? întrebă el cu lin ton îndurerat.

Fiindcă Mărie îl privea, el îşi întoarse faţa spre foc.

— Medicul nu crede că va supravieţui unei noi crize.

— Therese! strigă el, cu glasul înăbuşit.

Mărie nu-i vedea chipul; observă doar că el îşi trecu de mai multe ori dosul palmei peste ochi.

Il întrebă:

— Vă legaserăţi chiar într-atât? Nu ştiam.

— Am văzut-o poate de două sau de trei ori.
Dar era de ajuns s-o întâlneşti o singură dată…
El tăcu; apoi Mărie îl auzi murmurând: Fără ea lumea…

Apa cădea picătură cu picătură din acoperiş şi se aduna între dalele dezlipite. Tălăzuirea pinilor înconjura ferma părăsită cu un vaier nesfârşit.
Mărie îşi simţea capul rece, mintea concentrată.
Nu-l văzuse niciodată pe băiatul acesta suferind pentru altceva afară de el. Nu-i cunoştea această expresie plină de ardoare. Cu ea părea un om mort; avea chipul mort. Lumea spunea adesea despre el: „pare un mort…” Şi iată că, pentru prima oară, căpăta viaţă în faţa ei, trăia.

Totuşi Mărie nu se oprea cu gândul la ideea unei trădări din partea mamei sale. Avea şaptesprezece ani: cum să-şi închipuie că acest tânăr ar fi sjmţit o chemare a inimii pentru femeia aceea bătrână şi nebună? căci, la drept vorbind,
Therese fusese totdeauna o smintită… Şi dintr-o dată, fata spuse cu un glas sec:

— De altfel, ea a fost întotdeauna nebună. Totdeauna am ştiut-o aşa; este o dezechilibrată, periculoasă; noi suntem

în măsură s-o ştim. La urma urmei, ceea ce te-a interesat la ea a fost lucrul acesta, nu-i aşa?

El răspunse cu un aer plictisit:

— Nu mă înţelegi... Niciodată nu m-ai înţeles.

Dacă ţi-aş spune că sunt un om care nu se poate fţândi decât la el...

— Ah! da! îl întrerupse ea râzând, te înţeleg!

în privinţa asta ai dreptate!

— Nu, insistă el, dispreţuitor, nu mă înţelegi.

Tu nu ştii ce înseamnă să fii un om care în fiecare clipă se îndoieşte de identitatea lui... Pare o pros-

1ie, idei de nebun... şi totuşi nu e vina mea dacă simt această destrămare clipă de clipă... Ei bine!

prima dată când am întâlnit-o pe Therese, am înţeles...

— Therese! îi spui Therese!

Şi Mărie începu din nou să râdă.

— Am înţeles, cum să-ţi spun? că ea m-ar împinge spre adâncuri, spre direcţia neliniştii mele.

Da, chiar de la primele ei cuvinte... Vedea în mine cu o luciditate minunată; mă definea; căpătăm contur, mă rog, în propriii mei ochi: în prezenţa ci simţeam că exist. Şi, chiar despărţiţi, mi-cra de ajuns să mă gândesc la ea... Dar acum... El pronunţă în şoaptă: Therese moartă! şi-şi reacoperi faţa cu mâinile. Mărie avea un sentiment confuz de enervare, de gelozie, ca atunci când Georges punea un disc pe care ea îl găsea plicticos la culme, în timp ce ar fi preferat să discute cu el sau să-l sărute. Dar la starea aceasta se adăuga şi o durere imensă şi confuză de care încă nu-şi dădea seama.

— Oricum, zise ea sec, nu trebuie uitat... Dumnezeu ştie că eu am iertat-o! dar, mă rog, nu-i mai puţin adevărat că a comis...

Şi deoarece Georges ridica din umeri, protestând cu un glas iritat:

— Ah! nu! doar n-o să-mi vorbeşti iarăşi’de povestea aceea de demult!

— Dar, ia spune-mi, strigă ea furioasă, nu erai chiar tu

foarte interesat de povestea asta? Adu-ţi aminte cât de indignat ai fost când n-am putut-o convinge pe mama să-mi explice motivele faptei sale… Îţi aminteşti, nu?

— E adevărat… nu-mi dădeam prea bine seama de ce mă interesa într-atâta istoria aceea cu otrăvirea. Voiam să ştiu, pentru că (ezită înaintea unui cuvânt, aruncă o privire rapidă asupra fetei)

pentru că voiam să fiu cu inima curată. N-o puteam bănui pe fiinţa aceasta extraordinară în stare de o astfel de grozăvie. Cel puţin aşa credeam eu pe atunci că simt… Dar acum mi-e aşa de greu să-mi dau seama ce încerc cu exactitate.

Nimic din ceea ce se poate exprima în cuvinte nu este autentic în fiinţa mea. Abia la urmă mi-am dat seama de scopul pe care-l urmăream.

Da, susţineam cu tărie că mama ta este nevinovată, mă prefăceam că nu cred că ar fi putut înfăptui crima aceea, dar în realitate voiam să obţin răspunsul de care aveam nevoie şi pe care ea s-a grăbit să mi-l dea, zdrobindu-mă. Zicea că această crimă era la fel ca multe altele pe care le comitea în fiecare zi, pe care noi toţi le comitem…

Da, Mărie, chiar şi tu. În ochii lumii nu contează decât infracţiunile de drept comun, atentatele materiale… Ah! nu i-a trebuit mult să mă determine să smulg din străfundul vieţii mele o mică faptă oribilă, un minuscul scorpion ales dintre o mie alţii.

— Cp scorpion?

— Dacă ţi-aş povesti aceasta întâmplare din liceu, ai zice: „Doar atât? Dar nu-i nimic!“ La ce bun să încerc să te fac să-nţelegi lucruri pe care eu le ştiu, pe care şi mama ta le ştie…

— E dar! îngăimă Mărie: sunt o proastă. Cunosc intonaţia cu care zici: „Ce proastă!“ Nu, nu te strădui să te împotriveşti…

Ah! nu era nevoie ca ea să-l roage. El nu mai insistă; era de aceeaşi părere cu e, a: era o proastă, străină de universul în care el suferea şi în care ea nu-l va putea urma

niciodată. În schimb poseda celălalt lucru, pe care maică-sa nu-l avea; îşi spunea că e oricum minunat să ai şaptesprezece ani, să te poţi ghemui lângă omul iubit…
Se aşează pe grămada de ierburi şi cu mâna îimângâia fruntea lui Georges, tâmplele, obrajii nebărbieriţi. Sigur, el o credea o fetişcană plină de dorinţi. Se înşela, nu asta vroia ea, dar ce altceva avea de făcut? Ar fi dat totul în schimbul demnităţii de a-l întâlni acolo unde mama ei pătrunsese fără efort… Şi apoi, un bărbat, nu înseamnă că l-ai şi înţeles în clipa când i te laşi în braţe? Poate că mama ei… îşi scutură capul cu scârbă. Nebuna asta?… Nebuna?… La Paris, când o cunoscuse Georges, nu era încă nebună… Biata
. Mărie! unde-i umbla mintea? îşi ascunse faţa între umărul şi gâtul băiatului, cu braţele strânse în jurul lui şi rămase aşa mai mult timp. Ce alinare! el părea s-o primească-n sfârşit; ea îi simţea respiraţia.

— Ce crezi, întrebă el, o să vrea să mă vadă?

Tânără fată se îndepărtă cu bruscheţe. Se ridică fără ca Georges să încerce s-o reţină, se îndreptă spre uşa deschisă, băvx îndelung din fluviul calm de ploaie şi fum. Se întoarse în sfârşit:

— Chiar acum, dacă vrei, îi răspunse ea cu glas potolit.

— Nu, nu, nu acum.

— În orice după-amiază… Voi fi întotdeauna acolo ca să te’ introduc.

— Poate că e mai bine să nu plecăm împreună, zise Georges după o tăcere. Ia-o tu înainte, pentru că eşti pe jos.

Trebuia s-o privească în faţă ca să-i vorbească.
Oare ce-i citi pe chip de se înspăimântă? îi spuse repede:

— Te iubea, ştii? Tot timpul nu se gândea decât ia tine. O obseda grija fericirii tale. Ba chiar trebuie să-ţi spun că niciodată nu m-a luat în seamă decât din pricina ta. Pot să ţi-o jur. Dar lucrul acesta îl ştiai, nu? adăugă el. Mă crezi, Mărie?

— Ce mi se pare ciudat, zise ea râzând, este

Faptul că simţi nevoia să mă linişteşti. Nu găseşti că e amuzant?

îi făcu semn cu mâna; el privi zidul gros al ploii închizându-se în urma ei şi se întoarse, aşezându-se pe vine lângă grămada de ierburi.

XII

Mărie se duse să-şi agaţe în odaia de toaletă pelerina şiroindă. Therese o urmărea din ochi şi, după semne imperceptibile, îşi dădu seama că cea care intrase în cameră îi era duşmancă: o duşmancă de moarte. Casa părea amorţită în liniştea ploioasă. Nu se auzea sunetul nici unui clopoţel.

Bernard Desqueyroux se dusese la mama lui, la Argelouse. Therese întrebă:

— Nu te-ai udat prea tare, draga mea? dar nu primi niciun răspuns. Nu te-ai întâlnit cu nimeni?

— Cu nimeni interesant… Trebuie să-ţi iei doctoria.

Zgomotul farfuriei pe marmura comodei, flaconul destupat, linguriţa mestecând într-o ceaşcă, tot acest clinchet urca din adâncul anilor până la femeia înnebunită de spaimă. La fel îl auzea şi mai demult în toropeala siestei, când se grăbea să toarne ultima picătură de otravă, pentru ca pacea să domnească iarăşi, pentru ca moartea mută să-şi poată îndeplini misiunea, fără să tulbure pacea camerei şi a universului.

Acum cea care înainta spre ea, cu ceaşca în mână, învârtind linguriţa în lichid era Mărie. Se apropia de pat; iat-o în umbră aplecându-şi spre băutura de leac un chip cu trăsături neclare. Nu semăna deloc cu mama ei, dar silueta care se răsfrângea în geamul ferestrei aducea cu fantoma mamei sale. Fiinţa care se apropia de Therese era chiar Therese.

— Nu, Mărie… Nu.

Respinse ceaşca cu un gest de spaimă, înălţând spre tânără fată o privire imploratoare. Mărie pricepu brusc; putea, aşa cum făcea deseori, să bea câteva sorbituri: era de-ajuns să facă gestul acesta pentru ca bolnava să se

liniştească. Poate că la asta se şi gândeşte? De ce n-ar încerca? I
se adresează cu un ton aspru:

— Trebuie să bei.

Şi deoarece pe Therese o scutura tremurul acela pe care nu-l mai avusese de la sosirea la
Saint-Clair, Mărie o întreabă cu o prefăcută nevinovăţie:

— Nu cumva ţi-e frică de mine?

Iată că atinsese culmea! Therese se opreşte şi respiră. N-ar putea merge mai departe. Atinsese nu limita durerii umane, ci pe a sa proprie, limita sa. Acum îşi plăteşte datoria; ultimul obol care îi este cerut şi pe care n-o să-l refuze. Nu mai

tremură, şi, privind-o pe Mărie, îi ia ceaşca din mână, o goleşte dintr-o sorbitură, cu ochii pironiţi tot timpul asupra chipului nedesluşit. Mărie îi ia înapoi ceaşca, la fel cum şi ea i-o lua din mâinile lui Bernard, acum cincisprezece ani, ducându-se s-o clătească în odaia de toaletă, aşa cum făcea şi ea.

Therese îşi răsuceşte capul pe pernă. Nu-i mai.
rămâne decât să aştepte clipa în care să-i poată spune cuiva: „Iată-ţi creatura istovită de această luptă nesfârşită împotriva ei însăşi, aşa cum ai voit tu să fie“. Îşi întorsese puţin capul şi fixa crucifixul de ghips agăţat pe perete. Cu multă sârguinţă îşi pusese piciorul stâng peste piciorul drept;
braţele i se îndepărtaseră încet, îşi deschisese palmele.

Pentru că Therese atinsese culmea, trăia acum momentul coborârii celuilalt versant; ştia că ceaşca nu conţinea nicio otravă şi că Mărie nu voia s-o omoare. „înseamnă că eram nebună când credeam aşa ceva? Dar toate celelalte? Coşmarul acesta nesfârşit?“ Ceaţa se risipea, iar ochii ei descopereau lumea reală.

— Mărie!

Tânără fată se ridică din fotoliul în care căzuse frântă de oboseală.

— Cu cine te-ai întâlnit azi-dimineaţă? Nu, nu te întoarce spre fereastră: stai aşa ca să-ţi văd faţa…

— Vrei să ştii cu cine m-am întâlnit? Cu un bărbat care mi-a dat întâlnire, care mă aştepta într-un loc pustiu…

— De ce vrei să mă sperii, fetiţo?

— Nu vreau să te sperii. Cel cu care am vorbit adineauri, la Silhet, nu e un duşman de-al dumilale. Dimpotrivă… şi va veni curând în odaia asta.

— Nimeni pe lume nu mă iubeşte.

— Ba da! Cineva care mă aştepta la ferma părăsită… Vezi? Nu-i nevoie să-ţi spun numele lui.

Ai ghicit.

— L-ai văzut? Te aştepta? Ei bine, priveşte-mă în ochi. Am cu aerul cuiva căruia-i pare rău,

Mărie? Ai uitat toate demersurile mele? Şi nu ţi-am prezis eu…

Tânără fată îşi scutură capul, ostilă.

— Nu ştii tu care e dorinţa mea cea mai arzătoare?

Poate c-o ştia… Dar îşi amintea de Georges, aşa cum îl văzuse mai înainte, în bucătărioara de la

Silhet, de lacrimile lui.

— Dumneata, poate… dar el! ceea ce însemni dumneata pentru el…

— Prostuţo! zise Therese. O femeie în vârstă care-ţi ascultă destăinuirile, cai’e se preface că le înţelege, are întotdeauna un fel de prestigiu. O

admiri, o iubeşti sincer, te întristezi când o vezi murind. Tinerii n-au pe nimeni cărora să le vor-

bească. E atât de rar, la douăzeci de ani, să fii ascultat şi înţeles totodată… Dar, scumpa mea, istoria asta este de altă natură… n-are nicio legătură cu dragostea. Mi-e ruşine să rostesc cuvântul:

te-apucă râsul auzindu-l rostit de gura mea.

— Dacă ai fi văzut ce abătut era…

— Ei, sigur! Ţine la mine în felul lui; îi voi lipsi timp de câteva zile… Şi-apoi, ai să vezi! mai târziu o să te saturi de

toate poveştile lui. Vei zice: „Dacă biata maică-mea ar trăi, m-ar mai elibera un pic…“

în timp ce-i spunea toate astea ea râdea cu un râs natural, care o întinerea. Chipul însă îi era înfiorător, cu gingiile descoperite. „Aşa e, lucrurile acestea sunt de altă natură”, îşi spunea Mărie.

Atunci de ce se neliniştea? De altfel Georges ajunsese înaintea ei la Silhet, o aştepta cu o dorinţă afectuoasă, pe care ea o decepţionase. Iar ea ştia din experienţă că nepotrivirile de acest fel îl făceau ostil, indiferent. Şi apoi, câtă dreptate avea mama ei când îi spunea: „La şaptesprezece ani „nu poţi pretinde să înţelegi totul de la un bărbat…

Supremaţia ta asupra lui se va întinde an de an…

O să vezi!“

Ploaia încetase. În piaţă platanii îşi scuturau stropii.

— Ar trebui să te duci să profiţi de soare ne aleea din sud.

— Dar tu, mamă?

— Eu o să închid ochii. Nu-ţi face griji pentru mine… acum vei putea să mă laşi singură: nu mai mi-e teamă.

Mărie o sărută:

— Aşadar te-ai vindecat? Therese îi zâmbi plecându-şi capul, îi ascultă paşii descrescând. În sfârşit! se va putea hrăni cu descoperirea pe care o făcuse: Georges suferea, plânsese la gândul că este pe moarte. Nu! bucuria aceasta trebuia alungată

— Bucuria aceasta monstruoasă! Inimile acestea care ne hăituiesc şi la porţile morţii, de parcă ni s-ar cuveni un rest de pasiune, şi care ne apasă cu toată greutatea lor, când suntem pe jumătate sfârşiţi… El va veni. Mărie se va afla în cameră.

Therese va trebui să se pregătească pentru această confruntare, astfel încât nimic din durerea şi nici din dragostea ei să nu iasă la iveală.

XIII

În prima seară când veni s-o vadă, pe masă ardea o

singură lampă. Therese îi făcu semn că nu putea vorbi. El privea, odihnindu-se pe cearşaf, braţele ei scheletice; presărate cu pete cafenii. Nu desluşi decât puţin câte puţin ceea ce-i mai rămăsese din chip: conturul nasului, osatura frunţii şi fălcile. Darcâtă viaţă se răşfrângea în privirea a cărei fixitate de neîndurat trebui din nou s-o îndure! Cum stătea în picioare lângă pat, ea îi luă mâna, iar Mărie, puţin mai la o parte, îi observa.

— Mărie, apropie-te!

Fetiţa făcu câţiva paşi. Therese o apucă de încheietură şi se sili să le împreuneze mâinile într-a sa. Mărie făcu un gest de împotrivire, dar Georges o reţinu cu putere până când ea cedă. Nu îndrăzneau să se separe pentru că degetele Theresei erau încleştate pe mâinile lor unite.

Ea şi ie slăbi încetul cu încetul. Ei crezură că adormise şi ieşiră tiptil pe uşă, Atunci Therese îşi redeschise ochii. Se sufoca. Ce mult îi trebuia
Mariei până să se întoarcă! îl condusese probabil la intrarea principală. Cu picioarele cufundate în
noroi şi în frunzele putrezite îşi dădeau poate sărutul de logodnă… Cumplita durere care îi strângea pieptul se potoli în clipa în care Mărie reapăru în sfârşit, aşezându-se în fundul camerei, cât mai departe de pat.

Therese nu desluşea nimic pe fala ei întoarsă în sus şi nu ştia la ce se gândea tânără fată: „Toată viaţa mea, nu voi face nici măcar jumătate din drumul pe care femeia aceasta bătrână l-a parcurs în câteva zile… Din pricina ei mă culege el, mă adună de pe jos. Pentru ea. În amintirea ei…“

Therese era departe de gândul că fiica ei putea să-i poarte o astfel de ranchiună. Dacă ar fi ştiut, ar fi durut-o? ar fi bucurat-o? Nici ea n-ar fi ştiut ce răspuns nădăjduia la întrebarea pe care i-o puse brusc:

— Eşti fericită, Mărie?

Fetiţa îşi îndepărtă mâna care-i acoperea ochii:

— Credeam că dormi…

Glasul imploră iarăşi:

— Jură-mi că eşti fericită.

Mărie se apropie de masă spunând:

— E timpul să-ţi iei doctoria…

Şi din nou Therese îşi încordă auzul la zgomotul destupării flaconului, la clinchetul linguriţei în ceaşcă.

Către miezul nopţii, bolnava avu o criză. Revenind din sincopă, văzu mai întâi faţa concentrată a Mariei.

— Cât trebuie să fi suferit, mamă!

— Nu! n-am simţit nimic, doar injecţia, când.
mi-ai vârât acul…

Cum? horcăiturile acelea, faţa aceea vânătă nu era dovada nici unei suferinţe? Sau poate că într-adevăr putem străbate un iad de dureri fără să ne reamintim nimic din ce-a fost?

Doctorul, supărat că fusese trezit, sosi cu ochii umflaţi, cu părul zburlit în jurul craniului. Îşi încheiase pardesiul peste cămaşa de noapte. După ce o examină pe Therese, o urmă pe Mărie în coridor. Glasuri distincte acopereau şuşotelile:

— Da, da… Trebuie să-i chemi. Argelouse nu e aşa departe… Mâine dimineaţă, la prima oră, dar nu mai târziu.

Venise sfârşitul? Totuşi Therese nu se simţea rău. I se părea de necrezut că ar putea muri. Când se trezi, Bernard Desqueyroux, mai având încă pe el haina din piele de căprioară, şi Mărie, în picioare, o priveau. Ea le zâmbi, îi asigură că se simţea mai bine. Bernard ieşi cu pantofii lui care scârţâiau, în timp ce tâftăra fată, după ce îi făcu câteva mărunte servicii bolnavei, o instală într-un fotoliu, îl ajunse, apoi, pe tatăl ei, pe palier; de data aceasta Therese nu izbuti să le desluşească vorbele, deşi recunoscuse glasul piţigăiat al soacrei sale. Toată familia stătea în aşteptarea evenimentului: viaţa era întreruptă… „Dar era o neînţelegere, se gândea Therese, ea n-o să moară încă.“
Bernard reintră; îşi dezbrăcă haina de căprioară.

— O înlocuiesc pe Mărie… Trebuie ca aceşti copii să se poată vedea…

Ea înţelese atunci că logodna era acceptată. Bernard se aşeză la oarecare distanţă şi-şi scoase un ziar din buzunar. Va rămâne acolo toată ziua?
Ieşi la vremea aperitivului, se înapoie în timpul după-amiezii şi rămase până în clipa în care
Mărie închise obloanele. În zilele următoare făcu la fel. Nu

vorbea: ziarul pârâia puţin între degetele lui; apoi brusc întorcea pagina sau o îndoia într-un foşnet care o exaspera pe Therese.

Ultima dată când îşi făcea apariţia în cameră era în momentul venirii doctorului, care sosea totdeauna destul de târziu, la sfârşitul vizitelor din oraş. Doctorul mirosea a pipă; barba lui udă de ploaie nu-i producea silă Theresei. După o rapidă examinare, acesta spunea: „Dar nu merge deloc rău!“ Trebuiau să înţeleagă că mai era până la moarte... Oare ce motive îl determinase pe
Georges Filhot să rămână la Saint-Clair? „Pentru pregătirea examenelor de la Drept nu-i necesar să urmezi cursurile”, îi spunea Mărie. De altfel poate se va decide să rămână lângă tatăl său care avea nevoie de el: Parisul nu-l mai atrăgea... într-o *zi* fetiţa adăugă:

— Aminteşte-ţi că sincopa aceea ai avu l-o după ce l-ai văzul pe el. Va veni când îţi va fi mai bine.
Doctorul interzice orice vizită în afara familiei...
Ce zici?

Iar Therese, fără să deschidă ochii:

— Dar, fetiţo dragă, nu doresc să-l văd...

Acest Bernard pe care îl uitase se instala din nou în viaţa ei. Din nou această prezenţă, acest bărbat mai puţin voinic ca altădată, mai neglijent, cu capul adus, cu ceafa dezvelită, tăcut şi cu această privire injectată de băutor de aperitive care avusese probabil o uşoară congestie.

Ah! acum nu se mai întreba cum de fusese în stare să comită o astfel de faptă... Acum, când acelaşi bărbat stătea aşezat în faţa ei, apăsând-o cu toată greutatea lui, nimic nu i se părea mai simplu decât dorinţa de a-l îndepărta, de a scăpa de el pentru totdeauna... Dăduse greş, iar el se afla din nou lângă ea... De data aceasta ea era aceea care murea şi el cel care o privea murind, aşteptându-i sfârşitul cu aceeaşi nerăbdare pe care o avuse şi ea acum cincisprezece ani.

Mototolea ziarul, îşi clătea gâtlejul, îşi vâra cu îiiverşunare. Degetul mic în fundul urechii, iar când se

întorcea de la cafeneaua Lacoste, unde îşi avea rezervată o masă, era nevoit să-şi ducă adesea mâna la gură şi să se scuze, Therese se prefăcea că voia să doarmă. Atunci el trecea în camera învecinată, dar lăsa uşa întredeschisă, şi oricum îl auzea respirând... „Nu, nu, îşi zicea ea, nu doresc să dispară...” Dedesubtul aluviunilor cu care viaţa, retrăgându-se, o acoperise, această dorinţă era mereu prezentă, juvenilă, eternă.

Therese nu se decidea să moară. Într-un cuvânt, îi mergea mai bine, mânca cu poftă şi terminase cu spaimele. Desigur, *inima ar putea ceda* dintr-o clipă în alta: „Te-am înţeles, doctore, spunea soacră-sa, dar deocamdată *nu cedează*.. Mărie nu mai putea veghea. În zilele frumoase Bernard se ducea la vânătoare: trebuia găsit cineva.

într-o dimineaţă, Mărie îşi întrebă mama dacă se mai temea şi acum de Anna. Iar cum Therese ridică din umeri zicând:

— Ştii bine că eram nebună... Biata, micuţa

Anna!

— Soseşte astă-seară... îţi aduce rufăria... Da, pentru două luni numai: e logodită cu un şofer care conduce maşina patronilor lui. Dar până în două luni...

— Până în două luni?

Mărie se făcu roşie şi zise:

— Te vei vindeca, mamă.

Prezenţa Annei îi schimbase viaţa. Mărie şi tatăl său nu se mai arătau decât câteva secunde dimineaţa şi seara. Therese redevenise iar copilul pe care prezenţa slujnicei. Îl linişteşte. Cât timp Anna era acolo, gata cu spaimele! Ea părea să facă chiar şi cele mai respingătoare treburi cu plăcere.

Nu se plictisea: „Trebuie să-mi pun trusoul la punct, gândiţi-vă!“ Slăbise, şi pretindea că nu e nerăbdătoare să-şi revadă logodnicul. Totuşi va trebui să plece curând. Şoferul urma să revină...

Îşi căuta un serviciu... Nu ţinea să fie la Paris...

Therese îi asculta sporovăiala lipsită de pretenţii şi se

gândea: „Până atunci am să mor“. Nu vedea cum ar mai putea trăi fără Anna.

Brusc, din străfundurile casei izbucniră acorduri muzicale: un pian, o vioară, un violoncel umplură după-amiaza întunecoasă.

— Fonograful… zise Anna. S-au întors…

Pe vreme frumoasă, dimineaţa, când logodnicii ieşeau călare, în curtea pavată se auzeau tropăituri.

Iar înapoierea le era anunţată de departe, când cele opt copite răsunau pe drumul îngheţat. Dar în zilele ceţoase şi ploioase, doar fonograful mai trăda prezenţa lui Georges. Uneori Therese îşi imagina că muzica aşternea între băiat şi Mărie unde de nepătruns. Numai ea, Therese, ar fi putut înainta pe această mare pentru a se apropia de copilul pierdut… Trebuia totuşi să fie lăsat să intre în cameră încă o dată… Voia să-i spună ceva, ceva foarte urgent… Nu e vorba de dragoste…

Cine ştie, totuşi, dacă nu cumva la ea se gândea când punea discurile cu *Trio a l’Archiduc,* despre care-şi aminteşte că i-a vorbit într-o seară?

— Nu! strigă Therese. Nu!

— Cui îi strigaţi: nu? Visaţi, biata mea doamnă?

Servitoarea se apropie, Therese îi apucă mâna voinică şi o reţinu până o simţi devenind umedă.

— Spune-mi, Anna, cât mai este până la înapoierea logodnicului tău?

— Cincisprezece zile, doamnă.

— Cincisprezece zile! dar nu te gândeşti? Voi fi sănătoasă în cincisprezece zile?

— Îndeajuns de sănătoasă ca să vă lipsiţi de mine.

Spre seară, când Bernard intră în cameră, Therese zise:

— Aş vrea să-ţi fac o ultimă rugăminte… Nu, linişteşte-te; nu face mutra asta; n-o să te coste prea scump.

El îşi luă un aer îngrijorat.

— Ştii că răşina… merge din ce în ce mai rău:
ai văzut preţurile de astăzi?

— E un ultim capriciu… Da, pentru cât voi mai fi aici, aş

vrea să angajezi un şofer… pe logodnicul Annei…

— Un şofer? Ai căpiat! L-am concediat pe al meu acum optsprezece luni. Un şofer! când răşina…

— Da, pentru ca Anna să poată rămâne cu mine.

Nu va dura mult…

— Parcă poţi să ştii, cu bolile astea de inimă!

L-ai derutat şi pe doctor… Un şofer! iar noi ce-o să facem toată ziua? Ei drăcie! Asta ne mai trebuie! Un şofer! Ţi-ai şi găsit momentul!

Taciturnul acesta devenise brusc guraliv; indignarea îl făcea vorbăreţ. Therese nu avea forţa să discute. Nu se putea face nimic! ea era pe moarte, iar el îi refuza singurul lucru la care mai ţinea pe lumea asta, prezenţa Annei… pentru câteva bancnote. Ea, care de bună voie renunţase la toată averea… zise pe nerăsuflate:

— De vreme ce las tot ce am…

— Oh! acum…

El se întrerupse prea târziu… Therese ştia ce voise să-i spună: acum, când oricum ei o moşteneau… Ea îl străpunse cu o privire pe care el ar fi putut-o recunoaşte, după cincisprezece ani…

— Vorbiţi, copii… Nu vă mai aud.

— Dar vorbim, bunico.

— Ci’edeam că doarme, zise Mărie cu glasul slab. Şi-şi odihni capul pe pieptul lui Georges.

— Ai aerul unui mort, dragul meu, aşa cum stai cu ochii închişi… Ştii că mama insistă să vii s-o vezi încă o dâtă? Ah! am găsit mijlocul de a te trezi. A făgăduit că de data aceasta n-o să mai facă o sincopă… Se pare că vrea să-ţi încredinţeze lucruri importante…

— Mă voi duce mâine, dacă-mi dă voie doctorul…

— Oh! ea are toate învoirile… Mă întreb ce-o vrea să-ţi spună?… Ai să-mi reproduci…

El nu-i răspunse. Orologiul de la primărie suna cu bătăi lungi. Din salonaş, bătrâna strigă:

— Ora unsprezece! Geoi’ges, te dau afară.

El nu ştia că în fiecare seară, plecând, o trezea pe

Therese şi că ea îi urmărea până departe zgomotul paşilor prin târgul adormit, la auzul cărora toţi câinii lătrau dintr-o dată. În aceste ultime trei zile căzuse o slabă ninsoare, dar se topise repede în contact cu pământul. Strălucea însă slab pe acoperişuri. Mâine o va revedea pe Therese. Therese nu va pleca din această lume înainte ca Georges să-i încredinţeze ceea ce îl frământa de atâtea zile: „îi voi spune.. /1 îşi înălţă privirea spre stelele nopţii de iarnă. Ce-o să-i spună? Că va putea adormi fără nicio grijă în privinţa lui; că ea nu-i făcuse niciun rău, că nu făcuse nimănuia niciun rău; că aceasta era menirea ei, să pătrundă adânc în inimile pe jumătate moarte, pentru a le tulbura;
că izbutea să foreze până în străfundul unei fiinţe, şi atunci aceasta era sigură că va rodi… Ah! ce importanţă avea pentru el Mărie sau oricare altă femeie, Saint-Clair sau Paris, şantierele sau fabricile de cherestea ale tatălui său, Facultatea de drept? De la izvorul acesta pe care Therese l-a ajutat să ţâşnească în el trebuia să pornească el…
Da, de la această durere, de la acest elan mereu întrerupt către o pasiune nesfârşită… Niciodată nu va mai fi mulţumit de el însuşi, niciodată satisfăcut… Va învăţa să cunoască limitele dincolo de care se întinde această pasiune nesfârşită… Oribilele noastre fapte mărunte şi obscure zămislite în.
singurătate şi într-o pace deplină ne caracterizează mai bine decât marile crime…

Aşa visa Georges în noaptea aceasta când pasul lui răsuna între zidurile caselor din târgul pustiu.

— Te aştept pe palier, zise acru Mărie. Să nu stai mai mult de cinci minute: ordin de la doctor!
După cinci minute, intru.

Georges simţi că ura glasul femeii acesteia alături de care va trebui să trăiască şi să moară. Împinse uşa. Therese stătea în faţa unui foc cu flăcări înalte. Lui i se păru la început că se îngrăşase;
avea obrajii plini (numai dacă nu era o uşoară umflare). Ochii păreau mai mici. Lângă ea, pe măsuţa cu picior, se

aflau un clopoţel, fiole, o ceaşcă pe jumătate goală. Nu se închiseseră încă obloanele şi geamurile erau negre.

Therese îi aruncă doar o privire furişă pe care repede şi-o îndepărtă… El îi sărutase mâna, zâmbea.

Dar ea părea preocupată de ceva şi-şi muşca buzele de parcă nu-şi găsea cuvintele, iar el tăcea gândindu-se că ea trebuia să vorbească prima.

— Iată… dar mai întâi, făgăduieşte-mi… E vorba… N-aş fi îndrăznit niciodată… îşi înălţă spre Georges o privire neliniştită: Totul depinde de dumneata. Tatăl dumitale are camioane, nu-i aşa?

El crezu că debitează.

— De ce camioane?

— Pentru că el a mai condus camioane mari… Da, logodnicul Annei… Dacă tatăl dumitale l-ar putea angaja… Are referinţe foarte bune. Şi atunci, atunci n-aş pierde-o pe fetiţă… Nu îndrăznesc să sper, ar fi prea frumos!

Ea căuta cu ardoare să ghicească expresia lui Georges. El nu părea mulţumit. De ce avea faţa crispată?

— Dacă cererea mea te necăjeşte…

El se împotrivi:

— Nu, deloc! O să vorbească despre lucrul acesta cu tatăl său. Nu credea că deocamdată ar exista vreun loc liber. Dar până atunci ar găsi ei ce să-i dea de lucru băiatului acestuia… Ea scoase un oftat de fericire şi-l privi pe Georges. El avea capul plecat, un aer viclean de câine rău, ca în noaptea aceea în strada du Bac… O voce îndepărtată, înăbuşită de distanţă, îi repeta Theresei:

„Este el, pentru ultima oară! Este el, băiatul mult iubit…“

Georges! Ce rău îi mai făcuse iarăşi, de o privea cu ochii aceştia suferinzi? El văzu neliniştea Theresei. Sosise momentul să-i spună ce hotărâse şi ceea ce, de altfel, ea n-o să mai înţeleagă. Începu:

— Nu, nu mi-aţi făcut rău…

Dar iată că uitase celelalte cuvinte.

Atunci, la întâmplare, îi puse această întrebare:

— O să dormiţi acum?

Mărie deschise uşa şi-i spuse că cele cinci minute trecuseră. Rezemată de pervazul uşii, îi văzu pe Georges, în picioare, uşor aplecat spre fotoliul
Theresei, care nu se vedea. El părea să n-o fi auzit pe Mărie şi îşi repetă întrebarea:

— O să dormiţi? Da?

Bolnava dădu din cap: nu mai putea dormi pentru că se sufoca. Timpul pare lung în beznă.

— Citiţi vreo carte?

Nu, nu mai putea citi.

— Nu fac nimic. Ascult cum se scurg orele.
Aştept sfârşitul vieţii…

— Vreţi să spuneţi sfârşitul nopţii?

Dintr-o dată ea îi apucă mâinile. Doar câteva secunde izbuti să susţină focul acestei priviri tandre şi disperate.

— Da, copilul meu: sfârşitul vieţii, sfârşitul nopţii.